אוּריִאֵל אַקָאסְטַא

אַ טְרַאגֶעדִיֶע אִין פִינְף אַקְטָען

פון

קארל גוטצקאוו.

פַאר דֶער יוּדִישֶׁער סְצֶענֶע איבֶּערְזֶעטְצְט אוּנ אַרַאנְזִ׳שִירְט פוּן

י. י. לערנער.

דריטע אויפלאגע

פערלאג פון י. לידסקי בוכהענדלער

ווארשא נאלעווקי 38

УРІЕЛЬ АКОСТА

Трагедія въ пяти дѣйствіяхъ,

соч. КАРЛА ГУЦКОВА.

переведена и аранжирована для еврейской сцены

О. М. ЛЕРНЕРОМЪ.

Второе изданіе.

ВАРШАВА.

Типо-Лит. А. Глинка, Варшава Гусья 20.

1903.

165

Дозволено Цензурою
Варшава, 13 Января 1903 г.

די פערזאנען:

מנשה וואן-דער-סטראטען . א רייכער אמשטערדמ'ער [illegible] .

יהודית . זיינע טאכטער .

בן יוחאי . איהר חתן .

דע-סילווא . — דאקטאר , איהר פעטער .

בן עקיבא . א רב .

אוריאל אקאסטא .

אסתר . זיין מוטטער .

ראובן)
יואל) זיינע ברידער .

דע-סאנטאס)
וואן-דער-עמדן) רבנים .

בעדיענטער , גאסט , פאלק .

די מעשה האט זיך געטראפען אין אמשטערדם אינ'ם יאהר 1640 .

פָאררֶעדֶע.

פּוּנְקְט אִין מִיטְען דֶעם רַעַשׁ אוּנ גֶעטוּמֶעל, וָואס פֶּערְ־שִׁיעדֶענֶע „שְׁמֶענְדְרִיקֶעס“ אוּנ „קוּנִי־לֶעמֶעלְס“ הָאבֶּען אָנְגֶעמַאכְט צוּרִיק מִיט עֶטְלִיכֶע יָאהר אִין דֶעם קְלֵיינֶעם וֶועלְטִיל פוּן דֶעם יוּדִישֶׁען טְהֶעאַטֶער, וָואס, וִוי וֶוענִיג עֶס הָאט עֶקְסִיסְטִירְט, הָאט זִיךְ יֶעדֶער גֶעקֶאנְט אִיבֶּערְצַייגֶען אִין דֶער גְרוֹיסֶער נוּצְלִיכְקֵייט דֶער פוּן; סַאמֶע וֶוען דִי „לֵצִים“ הָאבֶּען זִיךְ צוּהוּלֶיעט אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם עוֹלָם גֶעוָואהנֶען מִיט אַ מִין מְשׁוּנָה'נער „אָפֶּערֶעטֶע“ וָואס הָאט גֶעמוּזְט עֶקְלֶען יֶעדֶען דֶענְקֶענְדֶען מֶענְשֶׁען אוּנ בֶּעזָאנְדֶערְס דֶעם, וָואס פַארְשְׁטֶעהט דִי אוֹיפְגַאבֶּע פוּן דֶער יוּדִישֶׁער סְצֶענֶע; אוּנ טַאקִי דַוְקָא וֶוען דֶער גֶעשְׁמַאק אִיז שׁוֹין כִּמְעַט אִין גַאנְצֶען פֶערְדָארְבֶּען גֶעוָוארֶען אוּנ אָהן אַ בַּדְחָנִישֶׁער תְּנוּעָה אִיז פָּשׁוּט שְׁוֶוער גֶעוָוארֶען עֶמִיצֶען אַרֵיינְנַארֶען אִין טְהֶעאַטֶער, — הָאבּ אִיךְ מִיךְ עֶנְטְשְׁלָאסֶען צוּ מַאכֶען אַ פְּרִיוו אוּנ הָאבּ אוֹיפְגֶעפִיהְרְט עֶטְלִיכֶע הִיסְטָארִישֶׁע שְׁטִיק, אִין וֶועלְכֶע „מְשׁוּגָעִים“ אוּנ „קַאלִיקֶעס“ הָאבֶּען אָבְּגֶעטְרֶעטֶען זֵייעֶר פְּלַאץ עֶדְלֶע גִבּוֹרִים אוּנ אוֹיפ'ן אָרְט פוּן פִינְסְטֶערֶע מִאוּסֶע סְצֶענֶען הָאט מֶען גֶעקָאנְט זֶעהֶען לִיכְטִיגֶע אוּנ עֶרְהַאבֶּענֶע בִּילְדֶער פוּן דֶער הֵיילִיגֶער פֶערְגַאנְגֶענְהַייט. מַיין הָאפְנוּנְג, אַז דָאס פְּרָאסְטֶע פָאלְק לָאזְט זִיךְ נָאר גְרִינְג אַרָאבְּפִיהרֶען פוּנם וֶועג, אָבֶּער דֶעם שֵׂכֶל הָאט עֶס פָארְט בַּא זִיךְ, הָאט מִיךְ

— II —

ניט אָבְּגֶעְנַארְט אוּנ מִיט גְרוֹיס פְרֵייד הָאבּ אִיךְ מִיךְ אִיבֶּערְצֵייגְט וְוִי פְרַיינְדְלִיךְ אוּנ וַוארם ,עס זֶענִין אוֹיפְגֶענוּמֶען גֶעוָוארֶען ,עֶרְנְסְטֶע דְרַאמֶען , מִיט וָואס פַאר אַ פֶערְגְנִיגֶען מֶע פְלֶעגְט זִיךְ צוּ הֶארֶען צוּ יֶעדֶעם גֶעדַאנְק , מִיט וָואס פַאר אַ חֵשֶׁק מֶע פְלֶעגְט צוּנַקְייֶען יֶעדֶעם וָוארְט .

אוּנְזֶער זְשַארְגָאנִישֶׁע לִיטֶערַאטוּר אִיז אוֹיךְ פַארְפְלֵייצְט מִיט אַזֵיינֶע „פַארְזֶעהֶענִישֶׁען" וְוִי שְׁמֶענְדְרִיקֶעס , קוּנִי-לֶעמֶעלְס אוּנ נָאךְ אֶרְגֶערֶע קַאלִיקֶעס , אִיז דֶער פוּן צוּ דְרִינְגֶען אַז אוּנְזֶערֶע יוּדֶען פֶערְדִיעְנֶען טַאקִי נִיט קֵיין לַייטֶעשֶׁערֶע זַאכֶען צוּם לֵייעֶנֶען ? מוּז מֶען לֶערְנֶען אַ פְּשַׁט אַז אוֹיף בֶּעסֶערְס אִיז גָאר צְווִישֶׁען דִי קֵיין מְבִין נִיטָא ? אִיךְ רֶעכֶן אַז נֵיין ! דִי לֶעצְטֶע בֶּעוֶועגוּנְג אִין דֶער זְשַארְגָאנִישֶׁער לִיטֶערַאטוּר בֶּעוַויְיזְט פוּנְקְט דֶעם הֵיפֶךְ אוּנ מֶע מוּז מוֹדֶה זַיין אַז דֶער יוּדִישֶׁער מָאגֶען קָאן פַארְדֵייֶען אוֹיךְ פְרִישֶׁע אוּנ רֵיינֶע מַאֲכָלִים , אַבִּי זֵיי זֶענִין נָאר גוּט גֶעמַאכְט : מֶע דַארְף דֶעם עוֹלָם גֶעבֶּען אַזֶעלְכֶעס וָואס קָאן אִיהם אִינְטֶערֶעסִירֶען , מֶע מוּז מִיט אִיהם רֶעדֶען רֵיין , קְלָאר , עֶרְנְסְט , פוּנ'ם הַארְצֶען , אָהן ווִינְקֶען , אָהן קוּנְצֶען , אָהן חָכְמָה'לֶעךְ , אָהן אֵייבֶּער-הַסְבָּרוֹת . . .

דִי נַייֶע זְשַארְגָאנִישֶׁע לִיטֶערַאטוּר גִיט שׁוֹין צֵייכֶענְס פוּן לֶעבֶּען . . . עס הָאבֶּען זִיךְ שׁוֹין גֶעפוּנֶען גֶענוּג טוֹיבֶען , וָואס הָאבֶּען אוֹיפְגֶעהַאפְּט דִי עֶרְשְׁטֶע בְּלֶעטֶער , וָואס אוּנְזֶערֶע מְחַבְּרִים הָאבֶּען אַרוֹיסְגֶעלָאזְט צְווִישֶׁען דֶעם מַבּוּל פוּן „מַעֲשֶׂה-בִּיכְלֶעךְ" אוּנ „הֶעכְסְט אִינְטֶערֶעסַאנְטֶע רָאמַאנֶען" , אוּנ דָאס וַוייזְט אַז דָאס נַואסֶער וָועט שׁוֹין גְרִינְגֶער . . . אַצִינְד גֶעפִין אִיךְ אוֹיךְ פַאר נֶאטְהִיג אָנְהֵייבֶּען דְרוּקֶען מַיינֶע אִיבֶּערְזֶעצְטֶע אוּנ פוּן מִיר פֶערְפַאסְטֶע טְהֶעאַטֶער-שְׁטִיקֶע . . . אוֹיף דֶעם פֶעלְד פוּנ'ם זְשַארְגָאן הָאבֶּען נָךְ

ארויסגעוויזען נייע קראפטע אונ צו זייער ארבייט לעג איך אויך צו מיינע, מיט דער האפנונג אז אונז וועלען אנדערע נאכטהון אונ באלד וועט אונזער צאהל זיך פארמעהרען כפל כפלים.

„אוריאל אקאסטא“ איז געוועהן די ערשטע דראממע וואס איך האב געגעבען דעם יודישען פובליקום אונ דאס ברענג איך אויך א מתנה מיינע ליעבע חברים וואס ארבייטען מיט מיר אינאיינעם אויף איין פעלד... צו זיי ווענד איך מיך אויך מיט די דאזיגע ווארטע פון א גרויסען דענקער: איהר שטארקע אונ פיינע! ארבייט אונ פארמעהרט אייך, ווייל אין דעם ליגט אונזער כח; ווען איהר זאללט גאר ניט זיין, וואללט איך ניט געקאנט שרייבען, ווען אללע זאללען זיין ווי איהר, וואללט איך ניט בעדארפט שרייבען, אזוי ווי איהר זענט אבער נאר צווישען אללע אונ ניט אללע זענען ווי איהר — קאן איך אונ מוז טאקי שרייבען...

אדעססא

י. י. לערנער

עֶרְשְׁטֶער אַקְט.

(אַ צימער ביי דע-סילוואַ'ן)

עֶרְשְׁטֶער אױפְטְריט.

(דע=סילווא און בן יוחאי)

דֶע=סִילְוַא. (קומט אריין דורך א מיטען=טהיר מיט בן יוהאי, און לאזט איהם פריהער דורך) אַזוֹי, אִיהְר הָאט שוֹין גָאר קַיין צַייט נִיט? גֵיין, אַזוֹי גִיךְ גֶעהְט אִיהְר פוּן מִיר נִיט אַוֶועק; אִיךְ הָאבּ אוֹיף זִיךְ אַפִילוּ אַבִּיסֶעל לַאנְג גֶעלָאזְט וַוארְטֶען נָאר אִיהר דַארְפְט אוֹיף מִיר קַיין פַארְאִיבֶּעל נִיט הָאבֶּען: אִיהר ווייסְט דָאךְ אַז אַ דָאקְטָאר אִיז שְׁטֶענְדִיג בַּיי זַיינֶע חוֹלִים אִין דִי הֶאנְד, נָא? וָואס=זְשֶׁע מַאכְט אִיהר? זֶעהְן מִיר אַייךְ ווִיעֶדֶער בַּיי אוּנְז? אָט הָאט אִיהְר פוּן מַיין זַייט אַ הֵייסֶען שָׁלוֹם=עֲלֵיכֶם.

בֶּן יוֹחָאִי. און אִיךְ דַאנְק אַייךְ דֶערְפַאר פוּנְ'ם גַאנְצֶען הֶערְצֶען.

דע=סילווא. אָבֶּער סְ'אִיז אַייךְ גָאר נִיט צוּ דֶערְקֶענֶען: דַאכְט זִיךְ אִין גַאנְצֶען צְווֵיי יָאהְר אַז אִיהְר זֶענְט אַוֶועק גֶעפָאהְרֶען פוּן דַאנֶען, און שוֹין גָאר נִיט דֶער. אוֹיף דֶער זוּנְ, אִין דֶער פְרֶעמְד, הָאט אִיהְר אַ שֶׁאנֶעם וַואכְּס גֶעטָאהְן: אָט עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג אוֹיף דֶעם אֵיינֶעם אָרְט, הָאבּ אִיךְ בַּיים גֶע-

זעגענען געקישט אַ ריינעם קלאָרען זאָרגלאָזען שטערן, פון אַ פרישׁ יונגען מאַנטשיקעל, און איצונד זעה איך נאָר פאַר מיר אַ געאַלטערטען, אַנ־ערענסטען מענשען, אויף דעם איינגענעם שטערן זעה איך שוין אַ סליעד פון מחשבות, פון זאָרגען... זאָגט־שע מיר, בן־יוחאי, וואָס איז דאָס אַזוינ'ס? האָט איהר ביי'ם אַהיים קומען דאָס צווייטע פאַטערלאַנד געפונען ווי אַ קאַלטע שטיפמוטטער?

בן־יוחאי. פאַרקעהרט, איך האָב אונזער אַמשטערדם געפונען פונקט ווי איך האָב עס אַוועק געוואָרפען, עס הערשט אין איהם דער איינענער פרייער בירגערליכער גייסט און נאָך אַללע צרות וואָס די שטאָדט האָט איבערגעליטען אונטערן יאָך פון שפּאַניען, האָט זי זיך אָב געזוכט אַ נחמה אינ'ם גרויסען האַנדעל, און האָטש סע קאָכט און סע זידט אין אַלע איהרע גאַסען, האָטש זי מאַג שטאָלין זיין אויף דעם, וואָס זי ערווערבט אָהן אַ שום פרעמדער מיה'. פון דעסט וועגען קוקט זי מיט אַ ברידערליך געפיהל אויך אויף אונז, יודישע קינדער.

דע־סילווא. יאָ, פערשטעהט איהר מיך, דער מסחר האָט שטאַרק דרך ארץ פאַר דער מטבע, נאָ און אונזערע ברידערלעך זענען דוקא קיין שלימזלניקעס ניט געוועזען, און האָבען שכל געהאַט צו בעהאַלטען די עטליכע גילדען פאַר די שפּאַניער, פאַר די רודפים... מען דאַרף פערשטעהן אַנ־עסק. און אַז איהר זאָלט נאָך וועלען אַ ביסעל טיפער די זאַך בע־טראַכטען, וואָלט איהר פערשטאַנען אַז דאַ קוקט מען אויף אונז אַנדערש איבער צוויי טעמים.... נישט קשה, איהר מאַנט לאַכען, בן יוחאי, איך געה מיר נאָך אַליין מיט מיין אַלטען גאַנג. איך האָב ליעב אויף אַללעם געפינען אַ כלל, אַללעם ברענגען אין אַ סיסטעם.

בֶּן־יוֹחַאי. (דריקט איהם די האנד) אָט דָאס זָאג אִיךְ אַייךְ, אִיךְ גֶעפִין אִין קֵיין זַאךְ נִיט קֵיין פֶערְאֶנְדערוּנְג, אָט זֶענְט אִיהר אוֹיךְ גֶעבְּלִיבֶּען דֶער אֵיינֶעגֶער דֶע־סִילְוַוא, דֶער גְרוֹיסֶער דָאקְטָאר אוּנְזֶערֶער, דֶער טִיעפֶער חַקְרָן, דִי קְרוֹין פוּן אַללֶע אוּנְזֶערֶע לוֹמְדִים דָא, אוּנ אָט הָאט אִיהר גָאךְ טַאקִי נִיט, אוּנְזֶער טְהַייֶערֶער לֶעהרֶער, אַוֶּועק גֶעלֶעגְט אַייֶערֶע אַלְטֶע דְרָכִים, אִיבֶּעראַלל כְּלָלִים אוּנ סִיסְטֶעמֶע צוּ זוּכֶען, וִוי סֶע שְׁטֶעהְט אָן אַ פְּרָאפֶּעסָאר.

דֶע־סִילְווא. אוּנ אַז וָואהל אִיז דֶעם, וָואס הַאלְט זִיךְ אָן אַ סִיסְטֶעם, אִיךְ וֵוייס אַז אַרִיסְטוֹטֶלֶס הָאט דָאס שׁוֹין לַאנְג גֶעזָאגְט, וֶועדְלִיג עֶר מֵיינְט...

בֶּן־יוֹחַאי. אִיהר הָאט דָאךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם שְׁמוּעס פוּן יוּדֶען.

דֶע־סִילְווא. יָא, יָא, אִיךְ מֵיין טַאקִי אַז ס'אִיז דָא צְוֵוייטַעֲמִים, וָואס אִין הָאלַלאנְד קוּקְט מֶען אוֹיף אוּנְז בֶּעסֶער, אוּנ מֶען טְרַייבְּט אוּנְז נִיט וִוי אִין אַנְדֶערֶע לֶאנְדֶער בַּיים רְהַיין, בַּיי דֶער דָאנוֹי, אִין שְׁפַּאנְיֶען, עֶרְשְׁטֶענְס, מוּז דָאס הִיעגֶע פָאלְק, וָואס שֶׁעפְּט זַיין רֶעלִיגְיָאן פוּן דֶער עֶרְשְׁטֶער קְוֶועלֶע, פוּן אוּנְזֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה, אַבִּיסֶעל דֶרֶךְ אֶרֶץ הָאבֶּען פַאר אוּנְזֶערֶע בְּרִידֶער, וֶועלְכֶע זֶענֶען נָאךְ גָאר אִין דִי אַלְטֶע פִינְסְטֶערֶע צַייטֶען פוּן גֶאטְצֶענְדִינֶער גֶעוָואהר גֶעוָוארֶען פוּן אַ בּוֹרֵא עוֹלָם, אַ יָחִיד וּמְיוּחָד. זֵיי מוּזֶען כָּבוֹד לֶעגֶען אוֹיף אוּנְז, וָואס זֵייעֶר עֶרְלֶעזֶער שְׁטַאמְט אַרוֹיס פוּן אוּנְזֶער פָאלְק; צְוֵוייטֶענְס שְׁטֶעהְט פַאר אוּנְז וִוי אַ מַלְאָךְ מֵגִין דָאס אֵייגֶענֶע בְּלוּט, וָואס הָאט פוּן הָאלַלאנְד גֶעמַאכְט אַ יוּנְגֶעס פְרַייֶעס לַאנְד. „וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר“! דָאס פָאלְק וָואס הָאט אַלֵיין אִיבֶּער גֶעטְרָאגֶען עַבְדוּת, וֶועט נִיט בֶּערוֹיבֶּען הֵרוּת אַנְדֶערֶע מֶענְשֶׁען, אִיבֶּער נַארִישֶׁע בְּלִינְדֶע פָארְאוּרְטְהֵיילֶע. הָאלַלאנְד הָאט זִיךְ פוּן קֶעמְטֶען

גֶעמַאכְט שְׁוֶוערֶען, אוּנ וֶועט נִיט פֶערְבַּייטֶען דִי אֵייגֶענֶע שְׁוֶוער־
דֶען, וָואס זֶענֶען שׁוֹין בֶּעדֶעקְט גֶעוָוארֶען מִיט כָּבוֹד, אוֹיף קַייטֶען
פַאר אוּמְגְלִיקְלִיכֶע פֶערְטְרִיבֶּענֶע יוּדֶען. אָט דָאס זֶענֶען מַיינֶע
טַעֲמִים... אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה, אַז אִין אוֹיסְלַאנְד הָאט מֶען אַייךְ
גֶעמוּזְט מְקַנֵא זַיין, וָואס אִיהר פָאהרְט אַהֵיים.

בֶּן־יוֹחָאי. יָא. אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַלֵיין גֶעפִיהלְט גְלִיקְלִיךְ
בַּיים צוּרִיקְפָאהרֶען. מִיט אַ פְרֶעהְלִיךְ הֶערְץ,
פָאל מִיט הָאפְנוּנְג, הָאבּ אִיךְ מִיךְ אַרָאבְּגֶעלָאזְט פוּן דִי הוֹיכֶע
פְרֶעמְדֶע בֶּערְג, אוּנ וָואס גֶאהֶענְטֶער צוּ דֶער הֵיים... הָאבּ אִיךְ
אַלְץ מֶעהר...

דע־סילווא. (שלאגט איבער) גֶעטְרַאכְט פוּן דֶער שִׂמְחָה וָואס
אִיהְר וֶועט דָא טְרֶעפֶען, בַּיים צוּרִיק קוּמֶען.
אַייךְ הָאט זִיךְ שׁוֹין אוֹיסְגֶעוִויזֶען, ווִי יְהוּדִית לוֹיפְט אַייךְ אַקֶעגֶען,
ווִי זִי פַאלְט אַייךְ אוֹיפְן הַאלְז, ווִי אַ הֶערְצֶענְסְפְרַיינְד, אַ חָתָן.
אַ יָא, אִיךְ הָאבּ גֶעטְרָאפֶען? נָא, אִיהְר זֶענְט דָאךְ שׁוֹין מִן
הַסְתָּם גֶעוֶוען בַּיי מְנַשֶׁה׳ן, אִיהְר הָאט זִיךְ שׁוֹין גֶעזֶעהֶען?

בֶּן־יוֹחָאי. (זיפצט) עֶרְלוֹיבְּט מִיר זִיךְ אַבִּיסֶעל אַנִידֶערְזֶעצֶען.

דע־סילווא. וָואס אִיז אַייךְ, מַיין פְרַיינְד? אִיךְ זֶעה אִיהְר
זֶענְט עֶפִּיס נִיט מִיט אַלֶעמֶען, עֶפִּיס דְרִיקְט
אַייךְ אַייעֶר הֶערְץ; זָאגְט, וָואס אִיז דָארְט גֶעשֶׁעהֶען?

בֶּן־יוֹחָאי. דְרַיי טֶאג הָאבּ אִיךְ פֶערְבְּרַאכְט בַּיי אִיהם;
מְנַשֶׁה הָאט מִיךְ אוֹיפְגֶענוּמֶען מִיט זַיין בֶּעקַאנ־
טֶער פְרַיינְדְשַׁאפְט אוּנ לִיעבְּלִיכְקַייט.

דע־סילווא. נָא, אוּנ יְהוּדִית? זִי הָאט זִיךְ דָאךְ בְּוַודַאי
גֶעדַארְפְט פְרֵייעֶן, זִי אִיז דָאךְ נָאךְ פוּנֶם ווייעֶגעל
אַייךְ פַאר אַ כַּלָּה בֶּעשְׁטִימְט גֶעוָוארֶען. זִי אִיז דָאךְ אַייעֶר לִיעבֶּע,

פּייער קאַניגין. זיא בליהט באמת ווי אַ בלומע, איך זאג עס בלי גוזמא, האָטש איך בין אַ פעטער.

בן־יוחאי. יאָ, פּנים ווינעל, זאָגט איהר, איז זי שוין מיין כלה געוועזן שוועך, זעהר שוועך איז מיר,

דע־סילוואַ, אויף מיין הערץ... מיר דאַכט זיך, אונזער יהודית... איז ניט מעהר דאָס...

דע־סילוואַ. וואס רעדט איהר?

בן־יוחאי. אין עטליכע ווערטער וועל איך אייך אַלדינג דערצעהלען: ביי מנשהן, פערשטעהט איהר,

האָב איך געפונען די הייסטע ליעבע, ווי ביי אַ טאַטען, ער האָט מיר זעהר פיל דערצעהלט פון יהודית'ס געטריישאַפט. נאָר נאָך מעהר האָט ער גערעדט וועגען זיינע טהייערע געביידען, וועגען די שאָנע פּאַלאַצען, וועגען די מאַרמאָר־שטיינערנע בילדער, וואָס מען מאַכט אונמיסטען פון זייגעט וועגען אין רומא אונ אין פלאָרענץ — איהר ווייסט דאָך וואהל, ווי אַזוי מנשה האָט ליעב די אַלטע אַנטיקען, אַז פאר אַ'נ־אַרבייט פון די בעריהמטע מאַלער: רובענס אונ וואַן־דיק, איז ער גרייט צו בעצאָהלען גרויסע געלד.

דע־סילוואַ. אָ, ניט איין מאהל בעקומט ער פאר זיין געלד איין אָבגעריבענע שטיקעל מעש.

בן־יוחאי. איהר זאָגט עס...

דע־סילוואַ. ניין, איך מיין גאר אַז עס וואָלט איהם ניט געשאַדט, אין דער אייגענער מילדער האַנד אָבטערס אַ וואָגשאל האַלטען... איך האָב פון זיין שאַטען גאר קיין נחת ניט.

בן־יוחאי. אונ אויף דער בארזע, מיינט איהר, סוחרים האָבען הנאה דער פון? נאר ביי מיר וואָלטען שוין אַללע זיינע המצאות אָנגעלעגט געוועזן, ווען צווישען אַללע שאָנהייטען וואָלט איך מיין געטריין אויף איהר אָרט געפינען.

פֶערבְּרֶענְט פוּן לִיעבֶּע, פֶערמוּטְשֶׁעט פוּן בֶּאנְקֶען, הָאבּ אִיךְ אִין אַללֶע סְטֶעזְשֶׁקֶעלִיךְ פוּן דֶעם שֶׁאנֶעם גָארְטֶען יְהוּדִית׳ן גֶעזוּכְט, אוּנ נָאךְ שְׁוֶוערֶע לַאנְגֶע צְוֵויי יָאהר הָאבּ אִיךְ זִי גֶעפוּנֶען, נָאר נִיט אַלֵיין... (ער שטעהט אויף) גֶעבֶּען אִיהר אִין בֶּעסֶיעדֶקֶע אִיז גֶעזֶעסֶען אַ'נ־אוּנְבֶּעקַאנְטֶער מַאנְן, אוּנ אוֹיפֶ'ן טִישׁ פַאר זֵיי אִיז גֶעלֶעגֶען אַ בּוּךְ... פַאמֶעלֶעךְ הָאבּ אִיךְ מִיךְ גֶעלָאזְט צוּגֶעהן צוּ זֵיי, אוּנ נָאךְ פוּן דֶער וַוייטֶענְס הָאט אוֹיף מִיר יְהוּדִית אַ שְׁטְרֶענְגֶען קוּק גֶעטוּהן, אַזוֹי וִוי אֵיינֶער רֶעדְט: „וִוי עֶרְלוֹיבְּסְטוּ דִיר, דוּ פְּרֶעמְדֶער, צוּ בֶּעטְרֶעטֶען דִי שְׁוֶועל פוּן מַיין טֶעמְפֶּעל?״. אִיךְ בִּין אָבֶּער נֶאהְנְטֶער צוּגֶעגַאנְגֶען, אוּנ יְהוּדִית הָאט דֶערְקֶענְט וֶוער דֶער פְּרֶעמְדֶער אִיז, הָאט זִי מִיר מִיט אַלִיגְנֶערִישֶׁער מִינֶע אוֹיפֶ'ן פָּנִים, מִיט אַ גֶעמַאכְט הֶערְץ, קוֹים אִיהר אַייזְ־קַאלְטֶע הַאנְד גֶעגֶעבֶּען, מַיינֶע לִיפֶּען הָאבֶּען זִיךְ נִיט גֶערִיהְרְט, נָאר אִין מַיין שְׁוַוייגֶען, הָאט יְהוּדִית אָט אַ פָּנִים זֶעהר גְרִינְג גֶעקָאנְט אִיבֶּערְלֵייעֶנְען דִי שְׁאֵלָה: „וֶוער אִיז דֶער נַייֶער חַבֵר דַיינֶער?״ „דָאס אִיז מַיין לֶעהְרֶער־ הָאט זִי מִיט שְׁטָאלְץ גֶעאֶנְטְוֶוארְט, אוּנ הָאט זִיךְ גֶעוֶוענְדֶעט צוּ יֶענֶעם אוּנ גֶעזָאגְט: „דָאס אִיז מַיין חָתָן״. עֶר הָאט אַזוֹי וִוי אַ צִיטְטֶער גֶעטוּהְן, אִיז בְּלַייךְ גֶעוָוארֶען, אוּנ אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אַן אַ זַייט... עֶרְשְׁט דֶעמָאלְט הָאבּ אִיךְ מִיךְ דֶערְמָאהְנְט צוּ פְרֶעגֶען וִוי אַזוֹי עֶר הֵייסְט.

ד ע ־ ס י ל ו ו א . אוּרִיאֵל אַקָאסְטַא אִיז זַיין נָאמֶען.

ב ן ־ י וֹ ח א י . אַוַדַאי וואוּנְדֶערְט מִיךְ נִיט וָואס אִיהר קֶענְט אִיהם, יֶעדֶער מֶענְשׁ בַּיי מְנַשֶׁה'ן אִין הויז, דָאס מִינְדֶסְטֶע ווִינְקֶעלֶע דָארְטֶען, וֵוייסֶען מִן הַסְתָּם, אַז יְהוּדִית אִיז שׁוֹין נִיט דָאס וָואס פְרִיהֶער...

ד ע ־ ס י ל ו ו א . וָואס אִיהר דֶערְצֶעהלְט מִיר דָא, בֶּן־יוֹחָאי, אִיבֶּערְרַאשְׁט מִיךְ שְׁטַארְק, אִיךְ דֶענְק אָבֶּער אַז נָאר פוּנֶ'ם עֶרְשְׁטֶען קוּק הָאט אַייךְ אַזוֹי אַללֶעס אָבְּגֶעשְׁרָאקֶען.

אִין אֶמֶת אַרַיין, גְלוֹיבְּט מִיר, הָאט אִיהר אַ גְרוֹיסֶען טָעוּת. אִיהר קֶאלְט גֶעגֶען אַייךְ, וָואס וַוייזְט זִיךְ אַייךְ אוֹיס, בֶּעוַוייזְט נָאךְ נִיט, אַז זִי הָאט לִיעבּ אַקָאסְטָאןְ. וִוי אַזוֹי דָאס אַלְדִינְג הָאט גֶעקֶאנְט גֶעשֶׁעהְן, בִּין אִיךְ אַ לֶעבֶּעדִיגֶער עֵדוּת, אוּנ קֶאנֶן עֶס אַייךְ זֶעהר לַייכְט עֶרְקְלֶערֶען: אִין דֶער צַייט, וָואס אִיהר הָאט אִין אוֹיסְלַאנְד פֶּערְבְּרַאכְט, הָאט זִיךְ דָא זֶעהר פֶּערְבְּרֵייטֶעט דֶער נָאמֶען פוּן דֶעם יוּנְגֶען דֶענְקֶער, הָאטְשׁ פַאר קֵיין פְּהִילָאזָאף הַאלְט אִיךְ אִיהם נִיט; עֶר הָאט מֶעהר נִיט נָאר אַגוּטֶען קָאפּ. ו.ו. י[illegible] עֶר שְׁרַייבְּט — דָאס שֶׁאטְץ אִיךְ זֶעהר, וָואס עֶר שְׁרַייבְּט — דָאס הַאלְט אִיךְ נִיט פַאר רֶעכְט. — דִי שְׁפְּרַאכֶע זַיינֶע אִיז אַזוֹי שֶׁאן, רֵיין פָּארְטוּגִיעֶזִישׁ, אַז מֶען וָואלְט גֶעקָאנְט שְׁוֶוערֶען, עֶר אִיז עֶרְשְׁט נֶאכְטִין פוּן דֶעם לַאנְד אַוֶועק; דִי מְלִיצָה אִיז, אַוַודַאי גוּט, וָואס קוּמְט אָבֶּער אַרוֹיס, אַז עֶר אִיז גָאר וַוייט פוּן אוּנְז, צוּ אוּנְזֶער הֵיילִיגֶער אֶמוּנָה אִיז עֶר אִין גַאנְצֶען קַאלְט, מֶע קֶאנֶן אַפִילוּ נִיט זָאגֶען, עֶר זָאלל פַיינְד הָאבֶּען זַיינֶע בְּרִידֶער; מֶע זֶעהְט אָבֶּער אַרוֹיס, אַז עֶר אִיז גָאר וַוייט פוּן אוּנְז, אַז עֶר אִיז זִיךְ גָאר מִתְרַחֵק פוּן יוּדִישְׁקֵייט. אַ הַאלְבֶּער יוּד, אַ הַאלְבֶּער כְּרִיסְט, פְּלִיהְט אִיהם דֶער קָאפּ אַרוּם אִין פּוּסְטֶע חֲלוֹמוֹת; עֶר זוּכְט מִיט זַיינֶע סְפֵקוֹת אוּנ פָאְרשׁוּנְגֶען, מְחַלֵל צוּ זַיין דֶעם מִזְבֵּחַ פוּן אוּנְזֶער רֶעלִיגְיָאן: דֶער וַוייל הָאט עֶר זִיךְ גֶעמַאכְט אַנ-אַיינְגַאנְג, צוּ אוּנְזֶער מְנַשֶׁה'ן אִין הוֹיז אַרַיין, אוּנ סְ'אִיז אִיהם גֶערָאטְהֶען יְהוּדִית'ן אִין זַיין נֶעץ אַרַיינְגַארֶען. דָאס אִיז אָבֶּער, גְלוֹיבְּט מִיר, נִיט קֵיין נֶעץ פוּן לִיעבֶּע, דָאס הָאט עֶר נָאר מִיט זַיין שֵׂכֶל אוֹיף אִיהר יוּנְג מוֹחַ'ל גֶעווירְקְט. אוּנ זִי מֵיינְט אִין אֶמֶת, אַז זִי אִיז קְלִיגֶער, בֶּעסֶער אוּנ עֶהְרְלִיכֶער פוּן דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, אוּנ מֶאג מִיט גַאוָה אַרָאבְּקוּקֶען אוֹיף אוּנְז קְלֵיינֶע מֶענְשֶׁעלֶעךְ, נָאר אִיהר מֶאגְט זִי נֶעהְמֶען אַזוֹי וִוי זִי גִיט זִיךְ אָבּ אַייךְ אִין דִי הֶאנְד אַרַיין, אוּנ אַז זִי וֶועט נָאר זַיין אַייעֶרֶע, וֶועט זִי גָאר אַנ-אַנְדֶער מֶענְשׁ וֶוערֶען.

בֶּן-יוֹחָאִי. בַּיי פְרוֹיעֶן אִיז דָאס גֶעפִיהל פוּן לִיעבֶּע אוּנ פוּן

שָׁאטְצֶען יֶענֶעם — כִּמְעַט גָאר אֵיינְם : וָואס הֶאבֶער זֵיי שְׁטֶעלֶען אַ מֶענְשֶׁען, מֶעהר הָאבֶּען זֵיי אִיהם טַאקִי לִיעבּ. אִיךְ ווִיעדֶער ווִיל בְּשׁוּם אוֹפֶן קֵיינֶעם זִיךְ נִיט שְׁטֶעלֶען אִין וֶועג; גֶעהְט זְשֶׁע, רוּפְט בֶּעסֶער צוּנוֹיף דִי גַאנְצֶע מִשְׁפָּחָה, אוּנ שְׁטֶעלְט זֵיי פָּאר אַקָאסְטָא׳ן פַאר אַ נַייֶעם קָרוֹב.

דע=סילווא. וָואס רֶעדְט אִיהר, בֶּן יוֹחָאִי?

בן=יוחאי. פֶערְקֶעהְרְט, אִיךְ לָאז אִיהם אַיךְ צוּ פוּנֶ׳ם גַאנְצֶען הַארְצֶען.

דע=סילווא. וָואס רֶעדְט אִיהר? אִיךְ זָאל נָאךְ מַיין שׂוֹנֵא...

בן=יוחאי. אַייֶער שׂוֹנֵא?

דע=סילווא. מַיינֶע שׂוֹנְאִים ווִינְשׁ אִיךְ קֵיין מָאל נִיט קֵיין שְׁלֶעכְטְ׳ס; פֶערְקֶעהְרְט, אִיךְ פֶערְגִין זֵיי אָפְּט גוּטְ׳ס, נָאר אִיךְ אַלֵיין זָאלל מַיין שׂוֹנֵא גְלִיקְלִיךְ מַאכֶען, אוּנ אִיהם נָאךְ אִין דֶער מִשְׁפָּחָה אַרַיינְנֶעהְמֶען? — נֵיין, דָאס קָאנְן אִיךְ נִיט! אָט עֶרְשְׁט דִי טָאג אִיז אוֹיף דֶער ווֶעלְט אַרוֹיס אַקָאסְטֶא׳ס אַ נַייא סֵפֶר: עֶר ווִיל דָארְט מִיט אִיבֶּערְשְׁפִּיצְלִיךְ סוֹתֵר זַיין דָאס, וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹין לַאנְג גֶעשְׁרִיעבֶּען; אַ תַּלְמִיד עֶרְלוֹיבְּט זִיךְ אַזוֹי ווַייט אַרוֹיסְצוּשְׁפְּרִינְגֶען גֶעגֶען אַ רֶבִּי׳ן... מִיט דֶעם סֵפֶר אִיז עֶר אָבְּגֶערִיסֶען גֶעוָוארֶען פוּן זַיין פָאלְק, פוּן זַיין אֱמוּנָה אוּנ אוֹיךְ פוּן מִיר!

בן=יוחאי. אוֹיבּ אַזוֹי, לָאמִיר זְשֶׁע אִין אֵיינֶעם אַרְבֵּייטֶען, דֶע=סִילְוַוא! יְהוּדִית׳ן הָאבּ אִיךְ זֶעהר לִיעבּ, אוּנ טַאקִי אִיצְט פִיהל אִיךְ עֶס מֶעהר ווִי שְׁטֶאנְדִיג; נָאר דֶעם וָואלְקֶען, וָואס הָאט זִיךְ אוֹיף מַיין הִימְמֶעל אַרוֹיפְגֶעהַאפְּט, מוּז מֶען זֶעהְן פֶערְטְרַייבֶען. ס׳אִיז מִיר אָבֶער אִיבֶּער דֶער טֶבַע, אַלֵיין בַּיי אִיהר דָאס אוֹיסְצוּבֶּעטְלֶען ווִי אַ נְדָבָה; מֵהָכִי תֵּיתָא. ווִילְט אִיהר פַאר מִיר אַ גוּט וָוארְט זָאגֶען, אִיז בַּיי מִיר אַוַודַאי אָנְגֶעלֶעגְט.

דע=סילווא. וָואס הָאט אִיהר נָאךְ צוּ קְלֶארֶען! אִיךְ וֶועל נָאךְ הַיינְט אוֹיף דֶער נַאכְט דָער פוּן רֶעדֶען.

מִיר װֶעלֶען אוּנְז אַללֶע קְרוֹבִים צוּזוּאַמֶענְקוּמֶען אִין דֶער גְרוֹיסֶער שׁוּל, מֶען גִיט דָאךְ הַיינְט אַיין אַ רֵיינִיגְקֵייט, אִיהר װֶעט דָאךְ מִן הַסְתָּם אוֹיךְ זַיין בַּיי דֶער שִׂמְחָה... (א דיענער געהט אריין) װָאס אִיז דָארְט?

דיענער. אֵיינֶער פוּן אַייֶערֶע תַּלְמִידִים, אִיךְ קֶען אִיהם אוֹיפֶ'ן פָּנִים אוּנ װֵייס — אִיהר הָאט אִיהם גֶערְן, װִיל אַייךְ אַ פָּאאר װָארְטֶער זָאגֶען, הָאב אִיךְ אִיהם אַרַיין גֶעבֶּעטֶען.

צְװֵייטֶער אוֹיפְטְרִיט.

(דיא פאריגע אונ אוריאל)

בן-יוחאי. (אן א זייט) עֶר דָא!

דע-סילווא. אוּרִיאֵל!

אוריאל. אִיךְ הָאבּ אַייךְ אִיבֶּער גֶעשְׁלָאגֶען, דֶע-סִילְוַוא!

דע-סילווא אוֹיבּ אִיהר זֶענְט צוּ מִיר גֶעקוּמֶען ווי צוּ אַ דָאקְטָאר, זֶענְט אִיהר בַּיי מִיר אַ גַאסְט; דֶעם דָאקְטָארְ'ס טְהִיר מוּז פַארְן שׂוֹנֵא אוֹיךְ אָפֶען זַיין.

אוריאל. אַ שׂוֹנֵא? צוּ מַיין רֶבִּי'ן בִּין אִיךְ גֶעקוּמֶען, גֶעזֶעגֶענֶען װִיל אִיךְ מִיךְ מִיט אִיהם.

בן-יוחאי. (אן א זייט) זִיךְ גֶעזֶעגֶענֶען נָאר?

דע-סילווא. אִיהר זֶענְט בֶּעקֶענְט?

אוריאל. יָא.

בן-יוחאי. עֶס װאוּנְדֶערְט מִיךְ שְׁטַארְק, אִיהר זָאגְט דַאכְט זִיךְ, אִיהר פָאהְרְט אַװֶעק?

אוריאל. מָארְגֶען פַאר טָאג פָאהְר אִיךְ אַהִין, פוּן װַאנֶען אִיהר קוּמְט נָאר װָאס אָן, אִיךְ װִיל קֶענֶען דִי װֶעלְט, זֶעהֶען װִי מֶענְשֶׁען װָאהְנֶען אִין אַנְדֶערֶע לֶאנְדֶער. נָאר

עֶהדֶער אִיךְ פָאהר אַוֶועק, ווִיל אִיךְ מִיךְ גֶעזֶעגֶענֶען, מִיט אַללֶע
וָואס אִיךְ הָאבּ לִיעבּ, אוּנ גִיבּ אַייךְ, דֶ ע ־ סִ י לְ נֵ וּ א, מַיין הַאנְד.

דעסילווא. (נעהמט ניט די האנד) דִי הַאנְד וָואס ווִיל צוּשְׁטֶערֶן מַיין מִיה, וָואס ווִיל אַרוֹיסְוַוארְפֶען מַיין יָאהרֶענְ־לַאנְגֶע אַרְבֵּייט דוּרְכֶן פֶענְסְטֶער, ווִי אַנ־אַלְטֶע אוּנְנִיטְצִיגֶע מִיקְסְטוּר — דִי הַאנְד אִיז נִיט פַאר מִיר!

אוריאל. אִיךְ הָאבּ אַייךְ שׁוֹין גֶעזָאגְט, דֶ ע ־ סִ י לְ וַ וא, אַז אִיךְ בִּין צוּ אַייךְ גֶעקוּמֶען נִיט ווִי צוּ קֵיין דָאקְטָאר, נָאר ווִי צוּ אֵיין דֶענְקֶער, אוּנ וֶוען מַיין שֵׂכֶל אִיז קְרַאנְק, ווייסְט אִיהר זֶעהר גוּט אַז קֵיינֶער קֶאנן אִין אַזֶעלְכֶע פֶאללֶע דֶעם מֶענְשֶׁען נִיט הֶעלְפֶען נָאר עֶר אַלֵיין.

דעסילווא. בַּיי מִיר זֶענְט אִיהר אוֹיפְגֶעווַאקְסֶען, וָואס הֵייסְט אַזוֹינְס דֶענְקֶען הָאבּ אִיךְ אַייךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער גֶעווִיזֶען, אוּנ אִיצְט ווִיללְט אִיהר מַיינֶע רֶעד אִין אַייעֶר סֵפֶר מְבַטֵל זַיין...

אוריאל. שְׁטַארְק וואוּנְדֶערן מִיךְ אַייעֶרֶע ווֶערְטֶער, דֶע־סִילְוַוא. קֶאנן מֶען דֶענן אִימֶעצֶען אוֹיסְלֶערְנֶען דֶענְקֶען? אִיז דֶענן דָא רַבָּנִים אוּנ תַּלְמִידִים אִין דֶער הוֹיכָער הִימְלִישֶׁער ווֶעלְט, וואוּ יֶעדֶער גֶעדַאנְק אוּנְזֶערֶער ווֶערְדְט נָאר בַּיי אוּנְז אִין בְּלוּט גֶעבָּארֶען? אִיךְ הָאבּ אָנְגֶעצוּנְדֶען דָאס גְרוֹיסֶע הַבְדָלָה־לִיכְט פַאר אוּנְזֶער פָאלְק, כְּדֵי זֵיי זָאללֶען קֶענֶען אוּנְטֶער־שֵׁיידֶען דֶעם חִילוּק צְווִישֶׁען אֶמֶת אוּנ שֶׁקֶר, זֵיי זָאללֶען גוּט בֶּעטְרַאכְ־טֶען דָאס אַלְטֶע גֶעבֵּיידֶע, וָואס שְׁטֶעהְט אוֹיף אַ שְׁוַואכֶען פוּנְדַאמֶענְט פוּן פֶערְשִׁימֶעלְטֶע קַבָּלוֹת. אִיךְ מֵיין דַוְקָא נִיט, אַז אִיךְ ווייז אָן דֶעם רֶעכְטֶען אֶמֶת, וָואס אַללֶע דַארְפֶען אוֹיף אִיהם מוֹדֶה זַיין; אָ נֵיין. אִיךְ ווייס נָאר, אַז מַ י י ן ווִיסֶען הֵייסְט מִיר נָאכְפָארְשֶׁען, מַ י י ן בְּלִינְדִיקַייט הֵייסְט מִיר שַׁארְפֶער קוּקֶען, מַ י י ן טוֹיבְּקַייט הֵייסְט מִיר בֶּעסֶער זִיךְ צוּהֶערֶען. נָאר אִ י ךְ אַ לֵ י י ן דֶע־סִילְוַוא.

און גלויבען קאן די וועלט ר אין דעם וואס מיר אליין גלויבען.
דע־סילווא. עס וואלט שוין בעסער געוועזן, איהר זאלט צו די קריסטען איבערגעהן.
אוריאל. דע־סילוואַ!
דע־סילווא. דעמאלט וואלט שוין אפשר דער אויבערשטער מוחל געוועזן דעם יודען וואס טהוט זיין פאלק אן אזויגע חרפות בושות. יא, אוריאל, אייער לעצט ספר האט אונז פיעל ענמת] נפש געמאכט; אונזערע הייליגע אמונה, האט פאלקאמען רעכט אויף ליעבע און כבוד, מיר האבען ערשט נאר וואס, נאך אללע רדיפות, אנגעהויבען א קאפ אויפצוהעבען, פריי אונזער גאטט דיענען, צום סוף ווילט איהר די זיסע פרייהייט דארויף בענוטצען, איהר זאלט אין איין אויגענבליק צושטערען, אהן רחמנות, דאס וואס מיר האבען טויזענדער יאהרען אבגעהיט ווי אנ־אויג אין קאפ, וואס האט אונז אין די גראססטע אומגליקען געשיצט ווי אנ־אייזערנע וואנד, ווי א פעסטער שטיין? ניין, דאס קאנגען מיר ניט דערלאזען! איך ווייניגסטענס וואלט עס קיין מאל ניט געטהון, און ווען מיין שטאלצער שכל זאלל מיר פונפציג מאל טארען אין קאפ אריין און ווייזען אז עס איז אלט און פויל, וואלט איך, גאטט איז מיין עדות, טריי געבליעבען, אט דעם אלטען און פולען, און וואלט עס ניט אוועק געווארפען, פונקט ווי מיר זאגען אין גליק ניט אב דעם דיענער וואס האט אונז בעוויזען געטריישאפט אין דער שלעכטער צייט.
אוריאל. אט זעהט איהר וואס איך שאטץ אין אייך — אייער הארץ, דע־סילוואַ! ביי אייך ווערדט אין איין רגע, אי ליעבע, אי שנאה געבוירען. אויף אייך קאנן מען נאר קיין פאראיבעל ניט האבען, ווייל אללעס פעראנטווערט אייער שאן עדעל הערץ. ווי איך זעה האט איהר מיין ספר נאר דורכ־געבלאטטערט; ליינט זשע עס בעסער איבער, און גלויבט ניט אין דעם וואס פוסטע מייללער רעדען; מיר דארפט איהר דער ווייל קיין

שׁוֹנְא גִּיט זַיין. אִיךְ בִּין צוּ אַייךְ גֶעקוּמֶען מִיט אַ גוּטֶער כַּוָנָה, נִיט אִין הַקִירוּת זִיךְ מִיט אַייךְ אַריינְצוּלָאזֶען, נִיט אִיבֶּערְשְׁפַּארֶען אַייֶער שֵׂכֶל, וָואס אִיז פֶערְזוּנְקֶען אִין פִינְסְטֶערְנִישׁ פּוּנְקְט וִוי דִי נַאכְט וָואס וֶועט זִיךְ בַּאלְד אָנְהֶעבֶּען. אִיךְ בִּין גֶעקוּמֶען זָאגֶען מַיין לֶעצְט פְרַיינְדְלִיךְ וָוארְט אַייֶערֶע גְרוֹיֶע הָאר, זַייטְ זֶשֶׁע מִיר גֶעזוּנְד, אִיךְ פִּיהל אַז מִיר וֶועלֶען אוּנְז שׁוֹין מֶעהר נִיט זֶעהֶען.

בֶּן־יוֹחַאי. אִיךְ עֶרְלוֹיבּ מִיר זִיךְ אַרַיינְמִישֶׁען אִין גֶעשְׁפְּרֶאךְ, אֶפְשָׁר קֶאנֶן אִיךְ אַייךְ מִיט עֶפִּיס דִיעֶנֶען צוּ אַייֶער פָאהְרֶען?

אוּרִיאֵל. אִיךְ דַאנְק אַייךְ הֶערְצְלִיךְ.

בֶּן־יוֹחַאי. נֵיין, אַדְרַבָּה, זָאגְט מִיר, טָאמִיר פָאהְרְט אִיהר קֵיין פַּארִיז, וֶועל אִיךְ אַייךְ גֶעבֶּען בְּרִיעפֶע צוּ זֶעהר גְרוֹיסֶע הַייזֶער, אוֹיךְ אִין לָאנְדָאן . . .

אוּרִיאֵל. נֵיין, אִיךְ פָאהר קֵיין דַייטְשְׁלַאנְד, קֵיין הֵיידֶעל־בֶּערְג, אוֹיבּ אִיהר וַוייסְט, — דָארְט וֶועל אִיךְ מִיר זוּכֶען אַ פְּלַאץ, וואוּ אִיךְ זָאלל קֶאנֶען וֶועניגְסְטֶענְס רוּהִיג רֶעדֶען מִיט דֶעם וַואסֶער פוּנֶ'ם טַייךְ, מִיט דֶעם גְרָאז פוּן דֶער עֶרְד, מִיט דִי בְּלוּמֶען פוּנ'ם פֶעלְד, מִיט דִי פֶאגֶעלֶעךְ פוּנֶ'ם וַואלְד.

בֶּן־יוֹחַאי. (אַן אַ זייט) אִיךְ בִּין מִיךְ גָאר מְהַיֶּה!

דֶע־סִילְווָא. נוּ, אוּנ יְהוּדִית לָאזְט אַייךְ פָאהְרֶען?

אוּרִיאֵל. יְהוּדִית? וָואס אִיז דָאס פַאר אַ שַׁאֲלָה?

דֶע־סִילְווָא. זִי אִיז דָאךְ אַייֶער טְרַייֶעסְטֶע שִׁילֶערִין, וֶועט זִי דֶען קֶאנֶען בְּלַייבֶּען אָהן אַייֶער הַדְרָכָה?

אוּרִיאֵל. אִיצְט דַארְף זִי שׁוֹין אַנ־אַנְדֶער לִמוּד, זִי דַארְף שׁוֹין אַרַיין אִין שׁוּלֶע פוּנֶ'ם לֶעבֶּען.

דֶע־סִילְווָא. יָא, דָאס אִיז דִי בֶּעסְטֶע שׁוּלֶע פַאר אַ פְרוֹי. אָט פְרֶעגְט אוּרִיאֵל דֶעם קִינְפְטִיגֶען מַאנְן פוּן אַייֶער שִׁילְלֶערִין, וֶועט עֶר אַייךְ גֶעוִויס אוֹיךְ דָאס זֶעלְבֶּע זָאגֶען.

אוריאל. גֵיין, בֶּן=יוֹחָאי, גֵיין! מֵיינְט נִיט אַז נָאר אִין רַייכְקֵייט שְׁטֶעקְט דִי גַאנְצֶע חָכְמָה, אוּנ דָאס וֶועט פַאר יְהוּדִית׳ן זַיין דִי רֶעכְטֶע שׁוּלֶע. צְווִישֶׁען אַללֶע תַּעֲנוּגִים וָואס זִי הָאט בַּיי אִיהר טַאטֶען גֶעזֶעהֶען, הָאט זִי זִיךְ אָבְּגֶעזוּכְט דָאס גְרֶאסְטֶע גְלִיק — קֵיין מָאל קֵיין מַאנְגֶעל נִיט פִיהלֶען, זִיךְ בֶּעגְנִיגֶען, זַיין צוּפְרִיעדֶען מִיט זִיךְ אַלֵיין, אוּנ דָאס הָאבּ אִיךְ זִי אוֹיס גֶעלֶערְנְט! (בעווענט). נָאר טָאמִיר ווִילְט אִיהר זִי זֶעטְצֶען אִין דֶעם שְׁאנְסְטֶען פַּאלַאץ, זִי אַרוּמְרִינגְלֶען מִיט גָאלְד אוּנ זִילְבֶּער, אִיהר אָנְטְהוּן אַלֶלֶע תַּעֲנוּגִים פוּן דֶער וֶועלְט, — הָאט זִי עֶס דִי וֶוערְטְה. זִי אִיז פוּן דֶעם הִימֶעל אוֹיף דֶער וֶועלְט אַרָאבְּגֶעשִׁיקְט גֶעוָוארֶען, זִי הָאט אִין זִיךְ גָאר נִיט פוּן אַ בָּשָׂר וָדָם, זִי אִיז אַנ=אוֹצָר וָואס גָאטט הָאט בַּיי אוּנְז בֶּעגְרָאבֶּען, זִי אִיז אַלִיכְטִיגֶער מַלְאָךְ, וָואס עֶס הָאט זִיךְ אִיהם פֶערְגְלוּסְט אַרָאבּ שְׁפַּאצִירֶען אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ זִיךְ פֶערְשְׁטֶעללֶען פַאר אַ זִינְדִיגֶען מֶענְשֶׁען... אָ, רִיהרְט זִיךְ צוּ אִיהר נִיט צוּ מִיט דֶער אֵייגֶענֶער הַאנְד, וָואס פָארֶעט זִיךְ מִיט אַ קֶערְבִּיל. בֶּעטֶען, דַאוֶוענִין, דַארְפְט אִיהר פַאר אִיהר, מִיט מוֹרָא צוּ טְרֶעטֶען צוּ אִיהר... אָ, גִיךְ מוּז אִיךְ אַוֶועק פוּן דַאנֶען! קֵיין שׁוּם זַאךְ קָאנְן מִיר נִיט גְרִינְגֶער מַאכֶען דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען גֶעדַאנְק, אַז זִי בְּלַייבְּט דָא אִיבֶּער בַּיי אַייךְ, אִין אַייעֶרֶע הֶאנְד... אָ, גִיכֶער, אַוֶועק... אוּנ אֵיין גָאטט זָאל מִיר הֶעלְפֶען! (ער געהט צו צו דער טהיר, וועלכע אֶפפנעט זיך, אונ עס קומען אריין צוויי שמשים מיט ליכט אין די האֶנד, אונ דער רב דע=סאנטעס).

דְרִיטֶער אוֹיפְטְרִיט:

דע=סאנטעס. (אן א זייט) אַקָאמְטַא דָא?

דע=סילווא. (אן א זייט) דֶער רָב?

בן=יוחאי. (אן א זייט) וָואס קָאנְן דָא זַיין?

דע־סאנטעס. וָוער גוט וואס איךְ האב דא אַקאַסטאַ גֶע־
טְרָאפֶען, וֶועט עֶר אַלֵיין הֶארֶען, מִיט וָואס
אִיךְ בִּין גֶעקוּמֶען צוּ אַייךְ, דֶע־סִילְוַוא. מִיר גֶעהֶען אִיצְט צוּ אַ
שִׂמְחָה — דָאס בַּייעֶ רֵיינִיגְקֵייט אַרַיינְגֶעהֶמֶען, נָאר עֶה'דֶער מִיר גֶעהֶען
אָבְגֶעבֶּען בַּייעֶם כָּבוֹד אוּנְזֶער תּוֹרָה, מוּזֶען מִיר זָארְגֶען מֶען
זָאלל אִיהר אַלְטֶען כָּבוֹד נִיט מְחַלֵל זַיין. דַארִיבֶּער בִּין אִיךְ אַהֶער
גֶעקוּמֶען, אִים נָאמֶען פוּן בֵּית־דִין, אַייךְ אִיבֶּערְגֶעבֶּען אָט דָאס
סֵפֶר, אִיהר זָאללְט עֶס גוּט בֶּעטְרַאכְטֶען, אוּנ זָאגֶען צוּ הָאט דֶער
מְחַבֵּר חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

דע־סילווא. מִיט'ן גְרֶאסְטֶען פֶערְגְנִיגֶען גֶעה'ם אִיךְ אָן דָאס
שְׁלִיחוּת פוּנֶ'ם בֵּית־דִין.

דע־סאנטעס. אַנַאנְצֶע וָואךְ גִיבֶּען מִיר אַייךְ צַייט, אוּנ פוּן
אַייעֶר הַוַת דַעַת וֶועללֶען מִיר פֶערְשְׁטֶעהְן, צוּ
קָאנן דֶער מְחַבֵּר בְּלַייבֶּען צְווִישֶׁען אוּנְז, אָדֶער זַיין נָאמֶען דַארְף
וֶוערֶען אוֹיסְגֶעמֶעקְט פוּן יוּדֶען. (ער גיט איבער דאס ספר דע־סילווא'ן,
וועלכער נעהמט עס מיט שרעק).

אוריאל. נָא, וָואס צִיטֶערְט אִיהר אַזוֹי, דֶע־סִילְוַוא?
גִיבֶּער מַאכְט אָב דֶעם פְּסַק, אִיהר זֶעהט דֶען
נִיט, אַז דִי הִיעגֶע רַבָּנִים ווִילְלֶען אֲפִילוּ מַיין נְשָׁמָה עוֹקֵר מִן הַשּׁוֹרֶשׁ
זַיין?

דע־סילווא. (גערירט) יָא, אוּרִיאֵל, צוּם אוּמְגְלִיק אִיז
דָאס אַייעֶר הֵטְא...

דע־סאנטעס. אִין אַייעֶרֶע גֶעצֶאהְלְטֶע וֶוארְטֶער, דֶערְקֶען אִיךְ
עֶפִּים אַזוֹי ווִי אַ שְׁטִיקֶעל רַחֲמָנוּת, דֶע־סִילְוַוא;
אִיהר דַארְפְט אָבֶער נִיט פֶערְגֶעסֶען, אַז נָאר דָאס סֵפֶר קֶעהֶרְט
זִיךְ מִיט אַייךְ אָן, נִיט דֶער מְחַבֵּר.

דע־סילווא. אִיהר מֶאגְט זַיין זִיכֶער, עֶהרְווִירְדִיגֶער רֶבִּי,
אַז אִיךְ וֶועל מַיין זַאךְ טְהוּן בִּשְׁלֵימוּת, וֶוען מַיין

דארץ איז געפרעכט, ווען מיינע רעד ציטטערן, איז דאס ניט רעד פאר וואס איך בין א נוגע בדבר חלילה! ס'איז מיר נאר שווער זיך צו ענטשליעססען מיין משפט ארויס צו געבען. שווער איז דעם מענשען, אז גאטט מאכט איהם אלליין איבער זיך פאר א בעל הבית, אז פון זיין איינענעם ווילל׳ען איז אבהאנגיג גליקלעך אבצו־לעבען די יאהרען, אדער פערשווארצט ווערען דאס גאנצע לעבען; נאך טויזענד מאל שווערער איז אבער צו ווערען א שר ושופט איבער אנ׳־אנדערן . . . איך גלויב אבער אין השגחה פרטית, מיין פאלק וועגדעט זיך צו מיר, אונ וויל וויסען מיין מיינונג, מוז איך זי פריי ארויסזאגען, אונ וועל דאס ספר גוט בעטראכטען פון אללע זייטען, על פי תורה אונ על פי התלמוד. קומט, רבי אין שול אריין!

(אללע געהן אוועק, אויססער בן יוחאי אונ אוריאל)

בן־יוחאי. וואס הארט דאס אייך, אקאסטא, איהר דארפט זיך גאר דערפאר ניט שרעקען. אז איהר האט שוין בדעה צו פאהרען, מעגען זיי שוין זאגען וואס זיי ווילל׳ען. פאהרט געזונד אונ האט אגוטען וועג. (ער געהט אוועק).

אוריאל. (אליין) דו מיינסט אז איצט, ווייל דו דארפסט עס האבען, וועל איך אוועק פאהרען? דו מיינסט אז ווען איך האב געוואלט, מיר אונ יהודית׳ן צוליעב, אבטרעטען פון דער מלחמה פונ׳ם הערץ, וועל איך אויך אזוי ענטלויפען פון דער מלחמה פונ׳ם פערשטאנד? א, ניין, בן יוחאי, האסט אגרויסען טעות! דער וואס איז געוואהנט צו קאמפפען פאר׳ן אמת, דער וועט ניט לאזען טרעטען מיט די פיס זיין גאלדענע קרוין. איצט ענטלויפען? ניין! איך בלייב דא, מיין הערץ זאלל מיר אפילו צושפרונגען ווערען אויף טויזענד שטיקער!

(ער בלייבט שטעהן פארטראכט, ביי די פענסטער זעהט מען געהן א פראצעסיאן מיט דער תורה, בענגאלישעס פייער בעלייכטעט די ביהנע, דער פארהאנג פאללט).

צְוֵוטֶער אַקְט.

(א גאַרטען ביי מנשה'ן. צווישען די בוימער שטעהען פּינורען. עטליכע טרעפּלעך פיהרען אין הויז אריין).

עֶרְשְׁטֶער אוֹיפְטְרִיט.

מנשה אונ א דיענער

מנשה. (לייענט א פּאפּיער) ס'איז אוּנְמֶאגְלִיךְ, סֶע קֶאנֶן נִיט זַיין עֶר זָאלל קוּמֶען... יָא, דָא אִין צֶעטֶעל גֶעפִּין אִיךְ דִי נָאמֶען פוּן דֶע־סִילְוַוא, בֶּן־יוֹחָאִי, דֶע־קַאסְטְרָא, וַואנ־דֶער־עֶמְדֶן, דָאס אִיז רֶעכְט, אָבֶּער דֶער נָאמֶען, וִוי קוּמְט אַהֶער, דֶער נָאמֶען?

דער דיענער. אַייעֶר טָאכְטֶער אַלֵיין, הָאט אִיהם צְווִישֶׁען דִי גֶאסְט פֶערְצֵייכֶענְט.

מנשה. עֶס קֶאנֶן נִיט זַיין! זִי וֵוייסְט דֶענְן נִיט, וָואס מִיט אִיהם טוּהְט זִיךְ?

דער דיענער. אָט גֶעהט זִי, קֶאנְט אִיהר זִי אַלֵיין פְרֶעגֶען. (געהט אוועק).

צְוֵוייטֶער אוֹיפְטְרִיט.

מנשה אונ יהודית.

יהודית. נָא, קוּים מִיט אַ מָאהל, טַאטֶע, וָואס אִיךְ זֶעה דִיךְ, עֶפֶּעס. הָאסְטוּ דִיךְ הַיינְט לֶאנְגֶער גֶעזַיימְט וִוי תָּמִיד, הָאטְ'שׁ וָואלְסְט גֶעמֶאגְט אַבִּיסֶעלֶע פְרִיהֶער פוּן זִיךְ אַרָאבּ טְרֶעסֶען דֶעם שְׁטוֹיבּ פוּן דֶער אַמְסְטֶערְדַאמֶער בֶּארְזֶע.

מנשה: וָואס קוּמְט מִיר אַרוֹיס, אַז אִי דָא, אִי דָארְט גֶעפִין אִיךְ נִיט קֵיין גְרוֹיסֶע תַּעֲנוּגִים.

יהודית. אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה דִיךְ נִיט. הָאבּ אִיךְ דֶען דָא נִיט אַלְדִינְג אָנְגֶעגְרֵייט אַזוֹי וִוי דוּ בִּיסְט גֶעוָואהנְט? הָאבּ אִיךְ דֶען צוּם הַיינְטִיגֶען אָבֶענְד גוּט אַיינְגֶעלַאדֶען דַיינֶע שְׁטֶאנְדִיגֶע גֶאסְט?

מנשה. וִוי אַזוֹי, הָאסְטוּ גֶעקֶאנְט אַהֶער בֶּעטֶען אַקָאסְטַאן?

יהודית. עֶר אִיז שׁוֹין דָא אַגַאנְצֶע וָואךְ נִיט גֶעוֶועזֶן.

מנשה. הָאבּ אִיךְ דֶען דִיר נִיט גֶעשְׁרִיעבֶּען פוּן דֶער שְׁטָאדְט, אַז הַיינְט, מָארְגֶען אִיז עֶר אִין חֶרֶם?

יהודית. אָט טַאקִי דַארִיבֶּער הָאבּ אִיךְ אִיהם גֶעבֶּעטֶען.

מנשה. פוּנְקְט אִין דֶער צַייט, וָואס אַלֶע דַארְפֶען פוּן אִיהם עֶנְטְלוֹיפֶען?

יהודית. טַאקִי דַארוּם זוּךְ אִיךְ אִיהם.

מנשה. אִיךְ הָאף אָבֶּער אַז עֶר וֶועט נִיט קוּמֶען: עֶר וֶועט פֶערְשְׁטֶעהן, אַז וֶוען מִיר זֶענֶען אַזוֹי עֶדֶעל אוּנ פֶערְשָׁאמֶען אִיהם נִיט, דַארְף עֶר זַיין נָאךְ עֶדְלֶער, אוּנ נִיט קוּמֶען.

יהודית. שׁוֹין לַאנְג בִּיזְטוּ, טַאטֶע, אַזוֹי פְרוּם גֶעוָוארֶען? גוּטֶע יָאהרֶען, הֶלְעבֶּען, אַז ר' מְנַשֶׁה וַואנְדֶערְ־סְטְרַאטֶען, דֶער פְרַיינְד פוּן רוּבֶּענְס אוּנ וַואנ־דִיק, אִיז גֶעוָוארֶען אַנ־עֶבֶד בְּנַעֲנִי צוּ אוּנְזֶער קְהִלָּה קְדוֹשָׁה! (זִי ווייזט אוֹיף די מארמער פִיגוּרֶען) אָט דִי טְהַייעֶרֶע פִיגוּרֶען, דַאכְט מִיר, וָואס דוּ פִילְהסְט אִין זֵיי אַ טַעַם גַן עֵדֶן, קוּמֶען עֶפִּים אוֹיךְ אוּיס נִיט גְלַאטְלִיךְ נָאךְ דֶעם יוּדִישֶׁען דִין. אוּנ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָאלל אַהֶערְצוּ אַרַיינְקוּמֶען, װָאלְט עֶר זֵיי אַוַודַאי גֶעהַייסֶען צוּבְּרֶעכֶען; נָא גְלוֹיבְּט זִיךְ מִיר נִיט. אַז דוּ וָואלְסְט זִיךְ נִיט פִיהְלֶען בְּכֹּחַ, אַנְשְׁטַאטְט צוּ זוּכֶען אַ הֶיתֵּר

וָוענֶען שְׁטֵיינֶער אוּנ פַאהְרְב, בֶּעסֶער צוּ בֶּעשִׁיטְצֶען לֶעבֶּעדִיגֶע מֶענְשֶׁען.

מ נ ש ה . דוּ ווייסט גַאנְץ גוּט, מֵיין טָאכְטֶער, אַז שְׁטֶאנְדִיג דֶענְק אִיךְ אוּנ רֶעד פְּרֵיי, אוּנ אַזוֹי קֶען מִיךְ דִי גַאנְצֶע וֶועלְט אַז אִיךְ זוּךְ תָּמִיד דֶעם אֱמֶת, אוּנ פֶערְלֵייגֶען פַאר קֵיינֶעם נִיט, אַז מֵיין רֶעלִיגְיָאן, אִיז דִי דָאזִיגֶע, וָואס אִיז נָאר גֶעבּוֹיעֶט אוֹיף דִבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת, אוּנ דִי וֶוארְטֶער מָאגֶען גֶעהֶערֶען צוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, סַאקְרַאטוּס אָדֶער צוּ כְּרִיסְטוּס — רֶעכֶען אִיךְ אַללֶע זֵיי פַאר גְלַייךְ הֵיילִיג. נָאר דָארְטֶען, וואוּ עֶס וֶוערְדט אַ מַחְלוֹקֶת אִיבֶּער אַלְטֶע נַארִישֶׁע זַאכֶען, וָואס הַאלְטֶען זִיךְ שׁוֹין פוּן לַאנְג אִין פָאלְק, אִין אַזֶעלְכֶע זַאכֶען הָאבּ אִיךְ מִיךְ פַיינְד אַרַיין צוּמִישֶׁען, דָארְט הַאלְט אִיךְ מִיךְ אָן דֶער הֶערְשֶׁענְדֶען רֶעלִיגְיָאן, אוּנ חִיל אֲפִילוּ נִיט בְּרֶעכֶען דֶעם מִינְדֶערְכֶטֶען מִנְהָג.

י ה ו ד י ת . ווי אִיךְ זֶעה, גִיט אִיהר קִינְסְטְלֶער אָב כָּבוֹד, אוּנ פַאר דֶענְקֶער עֶנְטְלוֹיפְט אִיהר ווי פַאר פַייֶער.

מ נ ש ה . אִיךְ מוּז דִיר אוֹיךְ זָאגֶען, מֵיין קִינְד, אַז מֶען הָאט מִיר הַיינְט מְגַלֶה גֶעוֶועזֶען, אַז דוּ בִּיסְט נָאר דֶער גַאנְצֶער עִיקָר, וָואס אַקָאסְטַא אִיז בַּיי מִיר גֶעוָוארֶען אַ בֶּן־בַּיִת... צְווֵיי זַאכֶען הִיט אִיךְ וֶועהר אָב: עֶרְשְׁטֶענְס, שָׁלוֹם בַּיִת, מֵיין הֵייזְלִיכֶעם גְלִיק, מֵיינֶע צוּפְרִיעדֶענְהֵייט, מֵיין רוּה, אוּנ צְווֵייטֶענְס, דָאס וָואס דִי וֶועלְט רוּפְט „דִי אֶפְפֶענְטְלִיכֶע מֵיינוּנְג"; דָא הֶעלְפְט נִיט קֵיין אוֹיס־טַענֶען זִיךְ, אִיךְ בִּין גֶערֶעכְט, דוּ בִּיסְט גֶערֶעכְט, אַז דִי וֶועלְט זָאגְט אַזוֹי, מוּז מֶען נָאכְקְלַאפֶּען בָּאם.

י ה ו ד י ת . הֵייסְט עֶס, אַז לִיעב הָאבֶען קוּנְסְט אוּנ אֱמֶת אִיז נָאךְ נִיט אַלְץ אֵיינְס?...

מ נ ש ה . וָואס קָאנְן מֶען מַאכֶען, טָאכְטֶער? וֶועהר שְׁטְרֶענְג זֶענֶען דִי פָארְדֶערוּנְגֶען פוּנ׳ם לֶעבֶּען, אוּנ מִיר קָאנֶּנֶען גֶעגֶען זֵיי נִיט גֶעהֶען. דוּ בִּיסְט שׁוֹין לַאנְג פַאר קְנַס׳ת פַאר

בֶּן־יוֹהָאִי, דַארְפְסְטוּ הַיינְט נֶעבֶּען אִיהם זִיצְטֶען, אַז דִי מִשְׁפָּחָה וֶועט זִיךְ צוּנאוֹיפְקוּמֶען.

יהודית. אָבֶּער... לִיעבֶּער פַאטֶער, דָאס וֶועט דָאךְ נָאר זַיין אַ רֵיינֶע קָאמֶאדְיֶע...

מנשה: אַזוֹי דַארְף עֶס זַיין.

יהודית: טַאטֶע, טַאטֶע!

מנשה. מַיין לִיעבֶּע יְהוּדִית, אִיךְ ווֵייס גַאנְץ גוּט אַז בֶּן־יוֹהָאִי ווַייזְט נִיט אוֹיס אִין דַיינֶע אוֹיגֶען ווִי דֶער הִימְלִישֶׁער חָתָן פוּן שִׁיר הַשִּׁירִים מֶען קָאנֶן אָבֶּער גֶעוֶוען דֶער ווֶעלְט נִיט גֶעהֶען. מֶענְשֶׁען דַארְפֶען אַיךְ וֶועהֶען שְׁטֶאנְדִיג אִינְאַיינֶעם, גְלִיקְלִיךְ אוּנ צוּפְרִיעדֶען, אַז דִי הֶערְצֶער אַייעֶרֶע, דִי קֶאנֶען שׁוֹין זַייעֶר רֶעכְנוּנְג שְׁטִיל אָבְמַאכֶען.

יהודית. אָט אַ פָּנִים דוּ מֵיינְסְט אַז חֶשְׁבּוֹנוֹת פוּנ'ם הֶערְץ, אִיז אַזוֹי גְרִינְג אוּנְטֶער צוּפִירֶען ווִי פוּן מִסְחָרִים...

מנשה: גֶענוּג, אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אֵיינְמָאל גֶעזָאגְט, אַז הַיינְט דַארְף זִיךְ אוֹיף אוּנְזֶער שִׂמְחָה אוּרִיאֵל נִיט גֶעפִינֶען, אוּנ זָאג עֶס נָאךְ אַמָאל גַאנְץ עֶרְנְסְט; דוּ דַארְפְסְט מִיךְ נִיט דֶערְבֶּאזֶערן, יְהוּדִית, דוּ ווֵייסְט אַז אִיךְ הָאבּ פַיינְד מֶען זָאלל מִיר דֶער ווִידֶערְרֶעדֶען, אָדֶער טְהוּן. (ער נעהט אריין אין הויז).

דְרִיטֶער אוֹיפְטְרִיט:

יהודית. (אלליין) מֶען זָאגְט מִיר אַלְץ פוּן אַ וֶועלְט, פוּן אַ לֶעבֶּען, אוּנ אִיךְ קֶאנֶן עֶס נִיט—נִיט מִיטֶן שֵׂכֶל פֶערְשְׁטֶעהֶען, נִיט מִיט מַיין הֶערְץ פִיהלֶען, אוֹי גֶערֶעכְטֶער גָאטט! וָואס פַאר אַגְרוֹיסֶע שַׂאנְד עֶס אִיז אָבְּנַארֶען יֶענֶעם: מִיטֶן פָּנִים שְׁפִּיעלֶען אַ לִיעבֶּע מִיט דֶעם וָואס מֶען הָאט אִיהם פַיינְד, אוּנ

בְּלוֹמֶרשְׁט בֶּעוַויזֶען שִׂנְאָה אַזוֹינֶעם וָואס מֶען וָאלְט פַאר אִיהם דָאס לֶעבֶּען גֶעשְׁטְרֶעקְט. עֶר גֶעהט... אִיךְ הֶער אִיהם קוּמֶען... עֶר אֶפְּפֶענְט שׁוֹין אוֹיף דִי טְהִיר... מַיינֶע בְּלוּמֶען בֶּעגְרִיסֶען אִיהם... זָאלל אִיךְ אִיצְט בְּלַייבֶּען דִי קַאלְטֶע טָאכְטֶער פוּנ׳ם קַאלְטֶען טַאטֶען? וָואס קֶאנן מִיךְ אָבְּהַאלְטֶען אִיךְ זָאלל אִיהם מִיט הִיטְץ צוּ פְּרֶעסֶען צוּ מַיין בְּרוּסְט, אוּנ זָאלל אִיהם אַרוֹיסְזָאגֶען וִוי שְׁטַארְק, וִוי זִיס, וִוי הֵיילִיג אִיךְ הָאבּ אִיהם לִיעבּ... נָאר נֵיין! מַיין נְשָׁמָה אִיז נָאךְ פַארְקָאוֶועט, דִי קֶעטֶטֶען פוּן קְלֵיינְמוּטְהִיגֶער בּוּשָׁה לִיעגֶען אוֹיף מַיין הֶערְץ. אָט אַ פָּנִים אַז מֶען וִויל בֶּעקוּמֶען אַ רֶעכְט צוּ צוּשְׁטֶערֶען דִי אַייזֶערְנֶע וַואנְד, וָואס מְהֵיילְט אָבּ דִי אוֹיגֶען פוּן דֶיינֶם הֶערְצֶען, דֶעם קוּק פוּן דִי לִיפְּפֶען — מוּז מֶען זִיךְ עֶנְטְשְׁלִיעסֶען אֶפֶּענְטְלִיךְ אוֹיפְצוּטְרֶעטֶען לִפְנֵי קָהָל וְעֵדָה... אִיךְ בִּין נָאךְ נִיט גֶעפְּרוּבְט גֶעוָוארֶען, דַארִיבֶּער בִּין אִיךְ אַזוֹי שְׁלַאבֶּערִיג!

....

פִירְטֶער אוֹיפְטְרִיט.

אוריאל אונ יהודית

אוריאל. נָאר וַוייל אִיהר הָאט עֶס גֶעוָואלְט, מַיין פְרַיינְד, בִּין אִיךְ גֶעקוּמֶען. אִיךְ הָאף אָבֶּער, אַז אִיךְ וֶועל דָא קֵיין פְרֶעמְדֶע מֶענְשֶׁען נִיט גֶעפִינֶען.

יהודית. אִיהר זֶענְט גֶעקוּמֶען וַוייל עֶס אִיז מַיין ווילֶען גֶעוֶוען? וואו זְשֶׁע זֶענְט אִיהר דִי גַאנְצֶע צַייט גֶעוֶוען? הָאבּ אִיךְ דֶען גֶעוָואלְט אַז אִיהר זָאלְט דָא נִיט זַיין? וָואס הָאט מֶען דֶען דָא דִי גַאנְצֶע וָואךְ, אוּנְטֶער אַייעֶרֶע אוֹיגֶען, פוּן אַייךְ זִיךְ נִיט אָנְגֶערְצָאהלְט!

אוריאל. אַוַדַאי פוּן מַיין וִיכּוּחַ מִיט דִי הִיעגֶע רַבָּנִים.

יהודית. וָואס גֶעהט מִיךְ אָן דֶער וִיכּוּחַ, דִי רַבָּנִים?

האט דען נאר דאס מיר געקאנט אין קאפ אריין קריגען, אז איך האב געהערט, אז איהר ווילט גאר אוועק פון היע? נײן, איהר זאגט מיר נאר, אוריאל, איז דאס אמת אז איהר האט אונז געוואלט לחלוטין אוועק ווארפען?

אוריאל. בערוהיגט אייך, טהייערע יהודית, און ווארפט אוועק אייערע זיסע ליעבליבע רעד. פערגעסט ניט, איהר דארפט זיין דאס, וואס אייך איז בעשטערט: בן־יוחאי דארף ווערען אייער מאנן. מיר האבען שוין ניט איינמאל דערפון גערעדט, מיר האבען שוין געננג טרעהרען דערויף פערגאסען, לאמיר זשע ניט אויפריהרען די אלטע וואונדען.

יהודית. נײן, אוריאל, איך וויל ניט איהר זאלט מיך ליינגען די שאנע מגלה פון אנבויגען דעם קאפ.

אוריאל. יהודית!

יהודית. אזויגע ווערטער האב איך פון מיין גרויסען לעהרער ניט ערווארטעט.

אוריאל. פערגעססט ניט, יהודית, אז ביי אונזער פאלק, שפיעלט די משפחה די גראססטע ראללע, אז דער טאטע זאגט יא, מוזען די קינדער מרוצה זיין, איהם בלינד פאלגען. אונזער יודיש לעבען, יהודית, איז א פעסטער געפאנגניס...

יהודית. אזוינע טרויעריגע געדאנקען, אוריאל, קאנט איהר נאר אויפוועקען דעמאלט ווען איהר זענט אלליין מיט אייער קאלטען טיעפען פערשטאנד; דא אבער, אין דעם גארטען, וואו איהר האט מיר אריינגעבלאזען א פרישען גייסט פון א וואונדער־שאן לעבען, דא טהארט איהר עס ניט דער־מאהנען. מיר געפינען זיך איצט פונקט אויף דעם אייגענעם ארט, וואו יעדעס צווייגעלע, יעדעס בלימעלע דערמאהנט מיך אן אייער לערנען, אין אייער פארשען. אהער פלעגט איהר מיר ברענגען פערגרעסערונגס־גלאזער און האט מיך בעקאנט געמאכט מיט פיעל

סוֹדוֹת פוּן דִי בֶּעשֶׁעפְּפְנִישֶׁען ; נִיט אֵיינְמָאל הָאט אִיהר מִיר בֶּעֹ־
וִויעזֶען , אַז דֶער גַייסְט מוּז זִיךְ דִי נַאטוּר אוּנְטֶערְגֶעבֶּען , נִיט אֵיינְ־
מָאל פְלֶעגְט אִיהר מִיר וַוייזֶען , ווִי פִיל כֹּחוֹת עֶס לִיעגֶען בֶּעהַאלְטֶען
גָאר אִין אַ פְּרָאסְטֶען , קְרֶעמֶען , אִין אַ מִינְדְסְט גְרֶאזֶעל . . . נָא , אִיז
דֶען מֶעגְלִיךְ אַז בַּיי אוּנְז , מֶענְשֶׁען , זָאלל דִי נְשָׁמָה גָאר זַיין וִויסְט ,
כְּמַעט וִוי אוֹיסְגֶעשְׁטָארְבֶּען ? (בּעוועגט) גֵיין , אוּרִיאֵל , סְ'אִיז נִיט
אַזוֹי , עֶס קָאנֶן נִיט זַיין אַזוֹי . דוּ הָאסְט מִיר אָנְגֶעוויעזֶען דֶעם לֵייטֶער
צוּם הִימֶעל , אוּנ פּוּנְקְט דֶעמָאלְט , ווֶען אִיךְ דְרַאפֶּע מִיךְ אַרוֹיף
אוּנ מַיין נְשָׁמָה פְלִיעהְט אַרוּם אוֹיבֶּען אִין דֶער גֶעלַייטֶערְטֶער לוּפְט
אוּנ שֶׁעפְּפְט תַּעֲנוּג פוּן דֶעם קְלָארֶען לִיכְט פוּן אֱמֶת , ווִילְסְטוּ
פְּלוּצוּם דֶעם לֵייטֶער צוּ נֶעהמֶען ? גֵיין , אוּרִיאֵל , צוּרִיק אִיז דֶער
וֶועג שְׁוֶוער , אִיךְ קָאנְן מִיךְ שׁוֹין נִיט פֶערְמִישֶׁען מִיט דֶעם פָאלְק ,
מִיט דֶעם עֶרֶב רַב !

א ו ר י א ל . יְהוּדִית , יְהוּדִית ! מִיט הֵייסֶע טְרֶערֶען שְׁטֶעהְט
אוֹיף יֶעדֶען בְּלֶאטְטֶעלֶע פוּן דַיינֶע בְּלוּמֶען

אוֹיפְגֶעשְׁרִיבֶּען , וָואס מִיר זֶענֶען אֵיינְס פַארְ'ן אַנְדֶערֶען גֶעוָוארֶען . . .
נָאר דָאס דַארְף נִיט זַיין אוּנ וֶועט נִיט זַיין ! . . . אִיךְ וָואלְט עֶס
גֶעהַאלְטֶען פַאר אָנְמֶענְשְׁלִיךְ , ווֶען אִיךְ וָואלְט נִיט דֶערְשְׁטִיקְט ,
גָאר אָהן אַ קְרֶעכְץ , אָהן אַ זִיפְץ , דֶעם וֶועהטִיק אִין הֶערְץ , אוּנ
וָואלְט דִיךְ צוּגֶעפִיהרְט אַהִין , וואוּ צְווֵיי וֶועגֶען צוּ שֵׁיידֶען זִיךְ , אוּנ
דָארְטֶען דִיר גֶעהֵייסֶען : אוֹיסְקְלַייבֶּען אָדֶער צוּ גְרוּנְד גֶעהְן . וֵוייסְטוּ
אִין וָואס פַאר אַ סַכָּנָה אִיךְ בִּין ? מִיךְ עֶרְוַוארְטֶעט אַ שְׁוֶוערֶער מִשְׁפָּט —
אַ חֵרֶם ! נָא , אוּנ אַ פֶערְשָׁאלְטֶענֶעם טְהָארְסְטוּ נִיט לִיעבּ הָאבֶּען
גֵיין , דוּ טְהָארְסְט עֶס נִיט ! אַזַא חֵרֶם , אֱמֶת , רֶעכֶען אִיךְ פַאר אַ
כָּבוֹד , נָאר קֵיינֶעם וֶועל אִיךְ נִיט עֶרְלוֹיבֶּען דֶעם כָּבוֹד מִיט מִיר
צוּ טְהֵיילֶען .

י ה ו ד י ת . עֶס קָאנֶן נִיט זַיין אַז דִי בֶּעסְטֶע פוּנ'ם פָאלְק
זָאל טַאקִי דָאס אֵיינֶענֶע פָאלְק פֶערְפָאלְגֶען !

אוריאל. עֶס קָאנן נִיט זַיין, אונ עֶס אִיז פָּארְט אַזוֹי...
(ער נעהמט זי ביי דער האנד) מַיין טְהַייעֶרֶע יְהוּדִית, צוּם לֶעצְטֶען מָאל זָאג אִיךְ דִיר: זַיי גֶעזוּנְד! (ער דער זעהט בן יוחאי) הַא, בֶּן־יוֹחָאִי אִיז אוֹיךְ דָא, אונ נָאךְ אַנְדֶערֶע גֶאסְט? וָואס הָאסְטוּ גֶעמֵיינְט דֶערְמִיט, יְהוּדִית? הָאסְט גֶעוִויס גֶעוָואלְט מִיר אַ כָּבוֹד אָנְטְהוּן, נָאר אִיךְ הָאבּ מוֹרָא סְ'זָאל פוּן דֶעם אוּנְז בֵּיידֶע קֵיין בְּזָיוֹן נִיט אַרוֹיסְקוּמֶען...

פִּינְפְטֶער אוֹיפְטְרִיט.

בן יוחאי, מנשה, דע־סילווא, גאסט

בּן־יוֹחאי. אַזוֹי הָאט אִיהר זִיךְ מִיט אוּנְז אוֹיף־עֶבִּיג גֶעזֶעגֶענְט? אִיךְ הָאבּ שׁוֹין גֶעמֵיינְט, אַז אִיהר זֶענְט שׁוֹין לַאנְג אִין הַיידֶעלְבֶּערְג אונ לֶערֶענְט שׁוֹין דִי פָּאנֶעל פוּן דִי וָואלְדֶער דֶעגֶקֶען.

יהודית. וָואס הָאט עֶר זִיךְ צוּ אַיילֶען, אַז דָא זֶענֶען דָא נָאר מֶענְשֶׁען אִין דִי פֶּעדֶערן וָואס דַארְפֶען זַיינֶע לֶעקְצְיָאנֶען הָאבֶּען אַ סַךְ גֶאטְהִינֶער (זי געהט מיט אוריאל'ן געארעמט אוועק. פון דער וויטענס הערט מען מוזיק).

בּן־יוֹחאי. צוּם לֶעצְטֶען מָאל קוּקְסְטוּ אוֹיף מִיר מִיט אַזַא פֶערְאַכְטוּנְג. אָ, ווִי זִיס אִיז דִי נְקָמָה וָואס נֶעהְמְט זִיךְ אָן פַאר'ן מֶענְשֶׁען נָאר אוּמְגֶערֶעכְט, אַזוֹי אַז עֶר פֶער־שְׁפָּארְט נָאר אַלֵיין צוּ צוּבְּלָאזֶען דָאס הֶעלְלִישׁ פַייעֶר (מנשה אונ דע־סילווא, ערשיינען אויף דער טעראסע).

מנשה. נֵיין, עֶס קָאנן נִיט זַיין!

דע־סילווא. הָאט נָאר גֶעדוּלְד, אַבִּיסֶעלֶע מָעהר גֶעדוּלְד.

מנשה. ס'אִיז אָבֶער אַ גְרוֹיס עַזוּת, אִיךְ הָאבּ אַזוֹי אָנגֶעזָאגְט.

דע־סילווא. זַייט זֶשֶׁע אִיצְט וֶוענִיגֶער אִין כַּעַס אוּנ זֶעהט בֶּעסֶער אַייֶער גַאסְט אָבְּצוּהִיטֶען פוּן אַנ־אוּמְ־כָּבוֹד. לֶעת עַתָּה הָאבֶּען גָאךְ דִי דַיָּנִים קֵיין פְּסַק נִיט אַרוֹיסְגֶעגֶעבֶּען.

מנשה. מֶע קָאנן אָבֶּער לַייטֶען דִי מַיילֶער נִיט פֶעְרְשְׁטָאפֶּען. דִי וֶועלְט קוּקְט נִיט אוֹיף קֵיין פְּסַק: מֶע דַארְף נָאר הָאבֶּען פוּן וָואס צוּ רֶעדֶען (ער געהט אריין).

בן־יוהאי. אִיז מֶעגְלִיךְ, דֶע־סִילְוַוא, אִיהר זָאלְט אַזוֹי גִיךְ הָאבֶּען אַייֶערֶע מֵיינוּנְג גֶעאֶנְדֶערְט?

דע־סילווא. פְרִיהֶער פַאר'ן בֵּית דִין, דַארְף קֵיינֶער קֵיין מִשְׁפָּט נִיט אַרוֹיסְגֶעבֶּען.

בן־יוהאי. וָואס הֶער אִיךְ? דָאס זָאגְט אִיהר, וָואס אִיהר אַלֵיין הָאט מַחְרִים גֶעוֶוען זַיין סֵפֶר?

דע־סילווא. אִיךְ, זָאגְט אִיהר, הָאבּ מַחְרִים גֶעוֶוען? הָאבּ אִיךְ דֶענְן אֵיימִיצֶען אָפֶּענְטְלִיךְ מַיין מֵיינוּנְג אִיבֶּער דֶער זַאךְ אַרוֹיסְגֶעזָאגְט?

בן־יוהאי. אִיךְ מוּז אַייךְ זָאגֶען, דֶע־סִילְוַוא, דִי גַאנְצֶע שְׁטָאדְט וֵוייסְט אַז אִיהר הָאט דֶעם בֵּית דִין גֶעזָאגְט גַאנְץ קוּרְץ אוּנ שַׁארְף: אַקָאסְטַא אִיז נִיט קֵיין יוּד!

דע־סילווא. אִיךְ זֶעה, מֶען לֶערֶענְט גְלַאט פֵּירוּשִׁים אוֹיף מַיינֶע וֶוערְטֶער... אִיהר הָאט מִיךְ נִיט פֶערְשְׁטַאנֶען, לָאמִיר גָאר דֶער פוּן נִיט רֶעדֶען.

בן־יוהאי. אָט דָאס זָאג אִיךְ דָאךְ, אַז אִיהר שְׁטֶעלְט זִיךְ גָאר אִיצְט פַאר אִיהם אַרוֹיס.

דע־סילווא. הֶערְט אוֹיף, מַיין פְרַיינְד, צוּ רֶעדֶען נַארִישְׁקֵייטֶען. אִיהר וֵוייסְט גַאנְץ גוּט אַז אִיהם

בֶּעשְׁטִיטְצֶען קָאנן אִיךְ נִיט ; נָאר זָאגֶען מוז אִיךְ אַייךְ, אַז אִיךְ הָאבּ מִיךְ גָאר אִיבֶּערְגֶעאַנְדֶערְשְׁט. אִיךְ הָאבּ אִיבֶּערְגֶעלֶעבְּט אַזֶעלְכֶע גֶעפִיהלֶע בְּשַׁעַת אִיךְ הָאבּ דַיין סֵפֶר גֶעלֵייעֶנְט...

בן-יוחאי. (אן א זייט) שָׁאנֶע זַאכֶען מוז אִיךְ דָא הֶערֶען.

דע-סילווא. אִין אַ חֶדֶר מְיוּחָד הָאבּ אִיךְ מִיךְ פֶערְשְׁלָאסֶען מִיט דַיין סֵפֶר, אוּנ טָאג וְוי נַאכְט בִּין אִיךְ אִיבֶּער דֶעם גֶעזֶעסֶען, אוּנ הָאבּ יֶעדֶעס וָוארְט דוּרךְ גֶעזֶעהן בַּעֲשָׂרָה בְּדִיקוֹת, וָואס זָשֶׁע מֵיינְט אִיהר? וָואס מֶעהר אִיךְ הָאבּ גֶעלֶערְנְט, וָואס מֶעהר אִיךְ הָאבּ מִיךְ פֶערְטִיעפְט אִין דַיינֶע וָוערְטֶער, אִיז מִיר אַלְץ גֶעוָוארֶען גְרִינְגֶער אוּנ זִיסֶער אוֹיף'ן הֶערְץ אִיךְ הָאבּ גֶעפִיהלְט, אַז עֶס שְׁטֶעהט פַאר מִיר אַ גְרוֹיסֶער חַכְמָן אוּנ וִויקֶעלְט מִיךְ מִיט זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען אַרוּם וְוי מִיט כִּשׁוּף. עֶטְלִיכֶע מָאל הָאבּ אִיךְ צוּ מִיר אַלֵיין גֶעטְרַאכְט: נֵיין, דוּ טְהָאר'סְט אִיהם נִיט אִיבֶּערְגֶעבֶּען דֶעם בֵּית-דִין, דָאס אִיז אַ תַּלְמִיד פוּן פְלַאטָאן, עֶר אִיז מֶעהר נִיט נָאר אַ שׁוֹגֵג! אִיךְ הָאבּ גֶעזוּכְט בְּכָל מְאַמְצֵי כֹּחִי צוּפֶערְאֶנְטְוָוארֶען אַלֶע זַיינֶע קַשְׁיוֹת מִיט אוּנְזֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה אוּנ תַּלְמוּד. אִיךְ הָאבּ מִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט צוּ גֶעפִינֶען דָארְט עֶפֶּעס אַ סְבָרָא אוֹיף זַיינֶע דְבָרִים, נָאר אוּמְזוּיסְט אִיז גֶעוֶוען מַיין מִיה, אוּנ אַזוֹי וְוי אִיךְ הָאבּ גֶעשְׁוָוארֶען מַיין פָאלְק, אַז אִיךְ וֶועלל דָאס סֵפֶר אִיבֶּערְקוּקֶען עַל פִּי תּוֹרָה אוּנ עַל פִּי תַּלְמוּד, הָאבּ אִיךְ גֶעמוּזְט אוּנְטֶערְשְׁרַייבֶּען אוּנְטֶערְן סֵפֶר אַז דֶער מְחַבֵּר אִיז נִיט קֵיין יוּד.

בן-יוחאי. יָא, דָאס וֵויס אִיךְ! אַזָא אוּפְּשְׁרִיפְט קוּמְט אָבֶּער צְוֵוי דַייטְשׁ אוּיס...

דע-סילווא. חָלִילָה, מַיין אוּפְשְׁרִיפְט אִיז גַאנְץ קְלָאר. אִיךְ הָאבּ נָאר דָאס אוּיפְגֶעשְׁרִיעבֶּען, וָואס עֶס אִיז נֶאטְהִיג מֶען זָאל אִיהם מַחְרִים זַיין וְוי אַ יוּדֶען, נָאר... עֶס אִיז אָבֶּער אַ פְרַאגֶע צוּ אִיז עֶר אַ יוּד? צוּ קֶאנֶן נָאר אוּנְזֶער חֵרֶם אוֹיף אִיהם שׁוֹלֵט זַיין? צוּ הָאבֶּען מִיר דָאס רֶעכְט אִיהם צוּ פֶערְטְרַייבֶּען?

[illegible]ן, אִיךְ רֶעכֶען אַז וֶוען אַקָאסְטַא זָאל זִיךְ נָאר אֵיין קְגֵייטְשׁ גֶעבֶּען, קָאנֶן עֶר מִיט רֶעכְט זָאגֶען, אַז עֶר אִיז אַ כְּרִיסְט.

בן־יוחאי. ווִי אַזוֹי קָאנֶן דָאס זַיין, דֶע־סִילְוַוא?

דע־סילווא. עֶס קֶאנֶן זַיין, אוּנ אִיהר קֶאנְט יְהוּדִית׳ן אוֹיף עֶבִּיג גֶעווִינֶען.

בן־יוחאי. ווָאס הֶער אִיךְ? אַקָאסְטַא אִיז נָאר אַ כְּרִיסְט?

דע־סילווא. יָא, זַיין פָאטֶער נָאךְ, אַז עֶר הָאט גֶעווָאהנְט אִין קוּעֶנְס אִיז אִיבֶּערְגֶעגַאנְגֶען צוּם כְּרִיסְטֶענְטְהוּם, אוּנ הָאט בַּיי גֵייסְטְלִיכֶע זַיינֶע קִינְדֶער עֶרְצוֹיגֶען. נָאךְ דֶעם, אַז זֵיי זֶענֶען אַהֶער גֶעקוּמֶען, זֶענֶען אַלֶע ווִיעדֶער גֶעווָארֶען יוּדֶען. צוּ הָאט אוּרִיאֵל אוֹיךְ נָאךְ גֶעטָאהן דֶעם פָאטֶער – דָאס ווַייסֶען מִיר נִיט, קָאנֶן עֶר דָאךְ, אַז עֶר ווִיל נָאר, הֵייסֶען כְּרִיסְט.

בן־יוחאי. כְּרִיסְט?... אָ, דָאס דַארְף אִיהם אוֹיף עֶבִּיג אָבְּשֵׁיידֶען פוּן יְהוּדִית׳ן.

דע־סילווא. פֶערְשְׁטֶעהְט זִיךְ אַזוֹי, אוּנ דַארִיבֶּער דַארְפֶען מִיר מַאכִי בֵּיידֶע זֶעהֶען אִיהם אָבְּצוּרַאטֶעוֶוען.

אִיהר מוּזְט עֶס טְהוּן אוּיס שִׂנְאָה. חָלִילָה, אִיךְ הַאלְט דָאס אַייךְ נִיט פַארְאוּמְגוּט, נָא אוּנ אִיךְ... נָאר לָאמִיר בֶּעסֶער טְרַאכְטֶען ווָאס מֶען הָאט דָא צוּ טְהוּן. דֶער בֵּית־דִין ווַייסְט שׁוֹין אַז אוּרִיאֵל אַקָאסְטַא ווֶעט הַיינְט זַיין בַּיי מְנַשֶׁה׳ן, ווֶעט דֶער רָב גֶעווִיס אָנְקוּמֶען אוּנ ווֶעט ווֶעלֶען אִיהם דָא מַאכִי אִין חֵרֶם אַריינְלֶעגֶען; מֵילָא אִיךְ ווֶעל שְׁטֶעהֶען פוּן דֶער ווַייטֶענְס, נָאר אִיהר, אַז עֶס ווֶעט זִיךְ נָאר אָנְהֶעבֶּען דִי גַאנְצֶע הַתּוּנָה, זָאלְלְט אִיהר פְרַיי אוֹיפְטְרֶעטֶען, אוּנ שְׁרַייֶען אַז אַקָאסְטַא אִיז אַ כְּרִיסְט, דֶער מִיט ווֶעט אִיהר אַייךְ אַלֵיין דִי בֶּעסְטֶע טוֹבָה טְהוּן: יְהוּדִית ווֶעט גֶעווִיס נִיט, אִיהם צוּלִיעב פוּן יוּדִישְׁקַייט אָבְּטְרֶעטֶען, אוּנ אִיךְ קֶאנֶן מִיךְ דָא נִיט אַריינְמִישֶׁען. אִיךְ גְלוֹיב גֶעווִיס נִיט אִין דִי חֲקִירוֹת פוּן אוּרִיאֵל׳ן, אִיךְ הַאלְט אִיהם

פַאר שְׁטַארְק אַרָאבְּגֶעפִירְט, נָאר פוּן דֶעלְטְווֶעגֶען ווִילל אִיךְ יוֹצֵא זַיין פַאר זַיין כָּבוֹד הַתּוֹרָה (בּיידע געהן אוועק).

זֶעקְסְטֶער אוֹיפְטְרִיט:

מנשה אונ גאסט קומען ארויס פון איין זייט, אוריאל אונ יהודית — פון דער אנדערער, די מוזיק האָרט אויף צו שפיעלען.

מ נ ש ה. ווֶער זָאגְט עֶס? דֶער רֶבִּי, דֶע־סַאנְטַאס, אִיז גֶעקוּמֶען?

א ו ר י א ל. דֶער רָב מִיט דֶער גַאנְצֶער כְּנוּפְיָא אִיז דָא?

י ה ו ד י ת. נָא, וָואס אִיז דָא אַזוֹינְס? וָואס שְׁרֶעקְט אִיהר זִיךְ? וָואס אִיז דָא פַאר אַ רַעַשׁ? אֲפִילוּ דִי מוּזִיק הָאט אוֹיפְגֶעהֶערְט.

א ו ר י א ל. אוֹי יְהוּדִית, נִישְׁט צ׳וּם גוּטֶען זֶענֶען זֵיי אַהֶער גֶעקוּמֶען! (מען הערט שופר בלאזען, אללע קוקען זיך אום צו דער טערראסע).

זִיבֶּעטֶער אוֹיפְטְרִיט.

די פאריגע, דעסאנטאס מיט פיער רבנים אונ נאך יודען בלייבען שטעהן אויף דער טערראסע, פון דער ווייטענס שטעהן אין א ווינקעל בן־יוחאי אונ דע־סילווא.

מ נ ש ה. שׁוֹפָר הֶער אִיךְ בַּיי מִיר בְּלָאזֶען, אַ קְלָלָה קוּמְט אוֹיף מַיין שְׁטִילל גֶעצֶעלְט!

ד ע ־ ס א נ ט א ס. דָאס קוֹל פוּן דֶעם שׁוֹפָר בֶּעגְרִיסְסְט אַייךְ יוּדֶען! עֶס דֶערְמָאהְנְט אַייךְ אוֹיךְ אָן עֲקֵדַת יִצְחָק, אַז דֶער גְרוֹיסֶער, שְׁטַארְקֶער גָאטט דַארְף נִיט קֵיין קָרְבָּנוֹת פוּן מֶענְשֶׁען,

אונ ווִילל נָאר אַז זַיינֶע קִינְדֶער זָאללֶען זַיין אָבְּגֶעשֵׁיידֶעט פון שְׁלֶעכְטְס,
דַארִיבֶּער הֵייסס אִיךְ אַייךְ, אַחַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אַוֶועק גֶעהן אָן אַ זַייט,
אונ נָאר דוּ, אַקָאסְטַא, דוּ אֵיינֶער אַללֵיין זָאלְסְט דָא בְּלַייבֶּען שְׁטֶעהן!
(אללע געהען אוועק אויססער יהודית).

דע־סאנטאס. נָא, אונ דוּ, מְנַשֶּׁה'ס טָאכְטֶער, דִיעְנְסְט דֶענְן
נִיט אונְזֶער לֶעבֶּעדִיגֶען גָאטט? (יהודית נעהט
פאוואליע אוועק).

אוריאל. (אן א זייט) זִיא אוֹיךְ! שְׁטַארְק אִיז דֶער מַאגְנֶעט
פוּנ'ם פִינְצְטֶערְן אונְזִינְן! (צו דע־סאנטאס) צו מֵיינְסְט
נִיט, רֶבִּי, אַז דוּ שְׁטֶעהסְט אוֹיפְן בַּארְג סִינַי אונ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בֶּעט
דִיךְ זִיךְ אָנְנֶעהמֶען זַיין קְרִיווְדֶע? מִיךְ צוּ מִשְׁפְּטֶן וֶוער הָאט דִיר
גֶעגֶעבֶּען רֶעכְט אונ מַאכְט?

דע־סאנטאס. אוֹיב דוּ הָאסְט אִין זִיךְ נָאךְ אַ יוּדִישׁ אָדֶער,
דַארְפְסְטוּ ווִיססֶען וֶוער: אונְזֶער אַללְמֶעכְטִיגֶער
גָאטט!

בן־יוחאי. (געהט ארויס) זָאגְט מִיר נָאר וָואס טְהוּט זִיךְ
דָא? אִיהר ווִילְט אוֹיף זִיךְ, רֶבִּי, אַנ־אוּמְגְלִיקק
נֶעהמֶען? אֱמֶת, דָא אִין נִיעדֶערְלַאנְד אִיז אונְז עֶרְלוֹיבְּט צוּ מִשְׁפְּטֶן
עפ"י דִינֵי יִשְׂרָאֵל, אָבֶּער נָאר אַ יוּדֶען. אוֹיף אַקָאסְטַאן הָאבֶּען מִיר
קֵיין רֶעכְט נִיט — עֶר אִיז אַ כְּרִיסְט!

אללע. אַ כְּרִיסְט.

יהודית. אָ, גָאטט!

בן־יוחאי. אונ אִיהם ווִיללְט אִיהר מַחֲרִים זַיין? אַ כְּרִיסְט
ווִיללְט אִיהר אִין חֵרֶם אַרַיינְלֶעגֶען?

יהודית. (אן א זייט) זַיין גְלִיקק אִיז מַיין אוּמְגְלִיקק!

דע־סאנטאס. אוֹיב אוּרִיאֵל אַקָאסְטַא אִיז אַ כְּרִיסְט — שְׁווַייגֶען
מַיינֶע לִיפֶּען. (ער העבט אויף די הַאנד) לָאזז
גָאטט בֶּענְשֶׁען אַללֶע יוּדֶען, עֶס זָאל בַּיי זֵיי תָּמִיד זַיין שָׁלוֹם וֶאֱמֶת.

אוריאל . וועֶר זאָגְט עֶס? מִיט וואָס בֶּעווייזְט מֶען עֶס?

בן־יוחאי . אַייעֶר פָאטֶער מִיט דֶער גַאנְצֶער מִשְׁפָּחָה אִיז שׁוין לַאנְג אויס יוד גֶעוואָרֶען, אונ בִּיז אִיצְט ווייסְט קֵיינֶער נִיט, ווִי אַזוֹי אִיהר הָאט נָאךְ אַ מָאל אַייעֶר גְלויבֶּען גֶעבִּיטֶען... אִיהר, אוּרִיאֵל אַקָאסְטַא, זֶענְט אַ כְּרִיסְט, אונ מִיר, אַייעֶרֶע אונְטֶערְטְהֶאנִינְסְטֶע קְנֶעכְט, מוּזֶען עֶס נָאר פַאר אַ גְרויסֶען כָּבוֹד רֶעכֶענֶען, וואָס אִיהר זֶענְט צוּ אוּנְז גֶעקוּמֶען.

מנשה . קוּמְט זְשֶׁע לִיעבֶּע פְרַיינְד, וואַשְׁט אַייךְ, וועֶלֶען מִיר עֶפֶּעס אִיבֶּער חַאפֶּען, אוּנ אוֹיךְ אַ יוּדִישׁ וואָרְט אִין מוֹיל אַרַיינְנֶעהמֶען. הָאטְשׁ אַקָאסְטַא אִיז אַ כְּרִיסְט, ווֶעט עֶר אוּנְז פוּן דֶעסְטְווֶעגֶען מוֹחֵל זַיין, וואָס מִיר הִיטֶען אָב אוּנְזֶערֶע דִינִים...

אוריאל . אַזוֹי נָאר? אַ כְּרִיסְט בִּין אִיךְ? אִיהר הָאט אוֹיף מִיר כְּלוֹמֶרְשְׁט רַחֲמָנוּת, אוּנ מַאכְט פוּן מִיר אַ גֶעלֶעכְטֶער? הֶערְט זְשֶׁע, יוּדֶען, וואָס אִיךְ ווִיל אַייךְ דֶערְצֶעהלֶען! נָאךְ אַ קִינְד בִּין אִיךְ גֶעוועֶן, אַז מֶען הָאט מִיךְ פְּלִיצוּם גֶעטוֹיפְט; נִיט קֵיין גֵייסְטְלִיכֶער הָאט מִיךְ אַרַיינְגֶענוּמֶען אִין בוּנְד פוּן דֶער כְּרִיסְטְלִיכֶער רֶעלִיגְיָאן, נִיט גָאלְד אוּנ כָּבוֹד הָאבֶּען מַיינֶע פָאטֶער אוּנ מוּטֶער, שְׁוועֶסְטֶער אוּנ בְּרִידֶער דֶערְצוּ גֶעבְּרַאכְט. אוּנְזֶערֶע טוֹיפְפֶאטֶער זֶענֶען גֶעוועֶן דִי תַּלְיָנִים, דִי קְנֶעכְט פוּן דֶער הֵיילִיגֶער אִינְקְווִיזִיצְיֶע. זִיעבֶּען יָאהר בִּין אִיךְ אַלְט גֶעוועֶן, אַז מֶען הָאט מִיךְ דָאס עֶרְשְׁטֶע מָאהל מִיט גֶעוואַלְד אַוועֶק גֶעטְרִיעבֶּען אִין אַ כְּרִיסְטְלִיכֶע שׁוּלֶע, אוּנ אִיךְ הָאבּ גֶעמוּזְט גֶעהֶען, ווַייל מַיין פִינְשְׁטֶערֶער ווֶעג אִיז גֶעוועֶן בֶּעלַייכְטֶעט מִיט אַ הֶעלִישׁ פַייעֶר, וואָס מֶען הָאט גֶעבְּרֶענְנְט דִי בֵּיינֶער פוּן עַקְשָׁנִים. אַנ־עֶבִּיגֶער פַּחַד אִיז אוֹיף אוּנְז גֶעלֶעגֶען, אוּנ אוֹיבּ מוֹרָא אִיז דִי קְווֶעלֶע פוּן רֶעלִיגְיָאן, קָאנְן קֵיינֶער אוֹיף אוּנְז נִיט זָאגֶען אַז מִיר זֶענֶען קֵיין כְּרִיסְטֶען נִיט. דֶערְווַייל אִיז דִי צַייט אוֹיךְ נִיט גֶעשְׁטַאנֶען, אִיךְ ווֵייס נִיט אוֹיבּ אוֹיס

געוואוהנהייט, אָדער דורך אַנדערע סבות, נאָר מיין פערשטאַנד האט אָנגעהויבען אַביסעל ליכטיגער ווערען, און איך מוז אָפּפען מודה זיין, אַז דאָס וואָס איך דענק איצט און פיהל, האָב איך מיין נייער רעליגיאָן צו פערדאַנקען. איך האָב פאַר זיך דערזעהען, א'נ-אָפּפענעם וועג פון פרייער ענטוויקעלונג, איך האָב דער שמעקט וואס הייסען אמת'ע געפיהלע און ניט קיין געפּענטעטע געדאַנקען, איך בין געוואוהר געוואָרען, אַז ס'איז דאָ אַ פרייער מענש אויף דער וועלט, איך האָב אָנגעהויבען ליעב האָבען אַללדינג, וואָס אַללע האָבען ליעב, פיינד האָבען דאָס וואָס אַללע האָבען פיינד, זיך אינטערעסירען דערמיט וואָס איז פאַר אַללע גלייך וויכטיג. איך האָב מיך געפיהלט פאָללקאָממען אַ פּאַרטוגעזע, איך האָב בעקוממען אַ פאַטערלאַנד, אַ רעכט אויף צו לעבען ווי אַ מענש — איך האָב אַללדינג געהאַט... נאָר מיט דער צייט איז מיין משפּחה אַוועק קיין ניעדערלאַנד, זיי האָבען דאָרט געפונען פרייהייט און סבלנות, און האָבען זיך ענטשלאָססען וויעדער צוריקק צוקעהרן צו זייער פאָלק, און אַזוי זענען זיי ווייטער געוואָרען יודען. איצט וועט איהר מיך פרעגען, צו האָב איך אויך דאָס אייגענע געטהון? אויף דעם וועל איך אייך גאַנץ אָפּפען ענטווערן. איך וואָלט מיך מיט גרויס פערגניגען געהאַלטען אָן דעם אחרי רבים להטות, איך וואָלט מיט שמחה אַרויס געשפּרונגען פון דעם יודישען גלות, און וואָלט געלאָזט די חוואַליעס פון דעם גרויססען וועלט טייך, זיי זאָללען מיך אין איינעם מיט אַנדערע מילליאָנען פרייע מענשען אַוועק טראָגען... איך וואָלט עס געקאָנט טהון און טהו עס ניט... פאַר וואָס דאַרפט איהר מיך ניט פרעגען. פאַר וואָס האט יוסף אַזש געוויינט פאַר פרייד, אַז ער האָט דערזעהען די אייגענע ברידער, וואָס האָבען איהם פערקויפט קיין מצרים? פאַר וואָס איז ביי אונז אַזוי טהייער דאָס שטיקקעל פאַרמעט וואָס בינדט אונז צונויף אַזוי ווי מיר זענען צוזאַמען און צו שפּרייט אויף דער וועלט? ווייסט איהר דען ניט אַז די בינד איז צו שלאַף? אונז האַלט

אויף דֶער כָּבוֹד פוּן דֶער נַאצְיָאן, אוּנ דֶ ע ר כָּבוֹד הֵייסְט מִיר בְּלַייבֶּען צְווִישֶׁען אַייךְ. אֱמֶת, דָא אִין הָאללַנְד לָאזְט מֶען אַייךְ לֶעבֶּען, מֶע רֶעכֶענְט אַייךְ פַאר מֶענְשֶׁען, פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען בְּלָאנְקֶעט אִיהר אַייךְ אַרוּם אוּנ הָאט מוֹרָא פַאר אַ מִינְדְסְט ווִינְדֶעל וָואס בְּלָאזְט, פַאר אַ שְׁלֶעכְטֶען קוּק, אִיהר זָאללְט נִיט דַארְפֶען וַוייטֶער הַאפֶען דָאס קְלוּגֶעקִיל אוֹיף דִי פְּלֵייצֶעס, אוּנ אָנְהֶעבֶּען גָע וָוגְד זַיין ווִי דֶער עֶווִיגֶע יוּדֶע מִיט דֶעם קַיִנ'ס צֵייכֶען אוֹיף דֶעם שְׁטֶערן . . .
וָואס זְשֶׁע מֵיינְט אִיהר? בְּשַׁעַת אִיהר וֶועט זִיךְ לָאזֶען אִין דֶעם גְרוֹיסֶען וֶועג אַריין, בְּשַׁעַת אִיהר וֶועט אִיבֶּערְטְרָאגֶען הִיטְץ אוּנ דוּרְשְׁט וֶועל אִיךְ מִיר קֶאנֶען לִיעגֶען רוּהִיג אוֹיפ'ן גְרִינֶעם גְרָאז, צְווִישֶׁען דִי גֶעדִיכְטֶע בֵּיימֶער? נֵיין, צָרוֹת טְרָאגֶען גְלַייךְ מִיט אַללֶע ווַיל אִיךְ — אַייעֶר חֵרֶם קֶאנן גִילְטֶען, אִיךְ בִּין אַ יוּד!

ד ע ־ ס א נ ט א ס. אוֹיב דוּ בִּיסְט אַ יוּד נָאר דַאצוּ פוּן אוּנְז חוּזֵק צוּמַאכֶען, וָואלְט אַ סַךְ גְלַייכֶער גֶעוֶועזֶען דוּ זָאלְסְט גֶעוֶוען בְּלַייבֶּען אַ כְּרִיסְט. דַיין סֵפֶר, אַקָאסְטַא, אִיז אִין פַייֶער אוּנ דוּ בִּיזְט אִין חֵרֶם. פוּן אִיצְט אָן וֶועט דַיין תְּפִלָּה נִיט דֶערְגְרֵייכֶען דִי שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, דַיינֶע אוֹיגֶען וֶועלֶען פֶערְבְּרֵייטֶען פַייֶער. פוּן דַיינֶע לִיפֶּען וֶועלֶען טְרִיפֶען גִיפְט. הֶער אוֹיס אוּנְזֶער קְלָלָה, דוּ כּוֹפֵר בְּעִיקָר! וואוּ דוּ וֶועסְט נִיט טְרֶעטֶען — וֶועסְטוּ נָאר טְרֶעפֶען אַ שׂוֹנֵא, אַז דוּ וֶועסְט קְרַאנְק וֶוערֶען וֶועסְטוּ אִיבֶּערַאלל נָאר דֶעם סַם הַמָּוֶת גֶעפִינֶען, אוּנ אַז עֶס וֶועט קוּמֶען דַיין לֶעצְטֶע שָׁעָה, זָאלְסְטוּ שְׁטַארְבֶּען עֶלֶענְד פֶערְוָוארְפֶען, אוּנ אִין יֶעדֶעם וֶועהְטִיק זָאלְסְטוּ פִיהלֶען דֶעם טַעַם פוּן דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען טוֹיְדְט!

א ל ל ע. שְׁרֶעקְקְלִיךְ!

ד ע ־ ס א נ ט א ס. ווִי אַ בְּלִינְדֶער זָאלְסְטוּ זוּכֶען דֶעם וֶועג אוּנ נִיט גֶעפִינֶען! פֶערְשָׁאלְטֶען זָאלל וֶוערֶען דֶער, וָואס וֶועט דִיר גֶעבֶּען אִין דֶער הַאנְד אַ שְׁטֶעקֶען אַנְצוּשְׁפַּארֶען זִיךְ

און אַז דו וֶועסט אוּמְפַאלֶען, זָאלל זִיךְ דִי עֶרְד אוּנְטֶער דִיר שְׁפַּאלְטֶען אוּנ דִיךְ אַיינְשְׁלִינְגֶען!

אללע. שְׁרֶעקְקְלִיךְ!

דע-סאנטאס. אוּנְזֶער קְהִלָּה קְדוֹשָׁה הָאט זִיךְ אָבְּגֶעזָאגְט פוּן דִיר אוּנ מִיט סַיין מוֹיל שִׁיקְקְט זִי דִי תּוֹכֵחָה אוֹיף דַיין קָאפּ אוּנ אוֹיף דֶער וָואס הָאט דִיךְ אוֹיף דֶער וֶועלְט גֶעבָּארֶען.

אוריאל. אָ, טְהַייעֶרֶע מוּטְטֶער!

דע-סאנטאס. דִי קְלָלָה זָאלל קוּמֶען אוֹיף דַיינֶע גוּטֶע פְרַיינְד וָואס וֶועלֶען זִיךְ עֶנְטְשְׁלִיעסֶען ד״ר בַּיי צוּשְׁטֶעהְן אִין דֶער נוֹיטְה! פֶערְשָׁאלְטֶען זָאלל וֶוערֶען יֶעדֶער וָואס וֶועט גֶעפִינֶען בַּיי זִיךְ אִין הַארְצֶען אַ שְׁטִיקֶעל רַחֲמָנוּת אוֹיף דִיר. אָט דִי קְלָלָה מַיינֶע וֶועט שׁוֹלֶט זַיין אוּמֶעטוּם, וואו דַיין טְרֵפָה׳נע הַאנְד וֶועט זִיךְ נָאר צוּ רִיהרֶען, דוּ וֶועסְט אֵיינְגֶעדַארְט וֶוערֶען, וֶועסְט בֶּאנְגֶען נָאךְ לִיעבֶּע, נָאר יֶעדֶעם פְרוֹיעֶן-הֶערְץ וָועט מִיט אַייזֶערְנֶע שְׁלֶאססֶער פַאר דִיר פֶערְשְׁלָאססֶען בְּלַייבֶּען.

יהודית. (שפרינגט ארוים) ס׳ אַ לִיגֶען, רֶבִּי!

מנשה. וָואס רֶעדְסְטוּ, טָאכְטֶער?

דע-סילווא. פִיהרְט זִי אַוֶועק פוּן דַאנֶען, בֶּן יוֹחָאִי!...

בן-יוחאי. אַ, דוּ פַאלְשֶׁע!

יהודית. אֱמֶת, אִיךְ בִּין פַאלְשׁ גֶעוָוארֶען גֶעגֶען זִיךְ אוּנ גֶעגֶען אַייךְ; נָאר אַייךְ פַאלְשׁ זַיין, הֵייססְט בְּלַייבֶּען טְרַיי דֶעם הִימֶעל... אוּנְגְלִיקְלִיכֶע נַארָאנִים! אִיהר פַארְשֶׁעלְט דִי גֶאטטֶער, וָואס מִיר בֵּיידֶע הָאבֶּען זֵיי לִיעב וִוי דָאס גַאנְצֶע לֶעבֶּען; אָבֶּער נָאר דִי גֶאטטֶער זֶענֶען הֵיילִיג אוּנ אֱמֶת׳ע! לֶערֶענְט אַייךְ אִין זֵיי גְלוֹיבֶּען, צוּ זֵיי בֶּעטֶען, אוּנ חָאטְשׁ אוֹיף אִיהם לִיעגְט אִיצְט אַייעֶר קְלָלָה, ווייסְט זְשֶׁע, אַז שׁוֹין פוּן לַאנְג הָאט עֶר סַיין בְּרָכָה! (זי אומארעמט אוריאל׳ן).

דע־סאַטאַס. צְווֵיי קָרְבָּנוֹת הָאט אִיצְט אוּנְזֶער קְהִלָּה קְדוֹשָׁה
פַאר אַ כַּפָּרַת עָוֹן. נָאר, בְּרִידֶער, וֶוער עֶס הָאט
גָאטט אִין הֶערְצֶען טְהָאר נִיט שְׁטֶעהֶען אִין זֵייעֶרֶע ד׳ אַמוֹת, אִין
דֶער טוּמְאָה. (אללע צו געהן זיך).

בן־יוחאי. (צו מנשה אונ יהודית) אִין עֲנָיֵי אֱמוּנָה מִישׁ
אִיךְ מִיךְ דַוְקָא נִיט אַרַיין; אִיךְ קוּק נָאר וִוי אַ
פְּרָאסְטֶער מֶענְשׁ, אוּנ זֶעה אַז מֶען הָאט מִיךְ גֶעמַאכְט צוּם נַאר;
אַז ס׳אִיז יָא אַזוֹי, וֶועל אִיךְ מִיךְ נוֹהֵג זַיין וִוי דִי וָואס מֵיינֶען אַז
נִצָּחוֹן אוּנ נְקָמָה אִיז דֶער בֶּעסְטֶער תַּעֲנוּג. (אב).

מנשה. וָואס דָא וֶועט וַוייטֶער זַיין – וַוייסְט נָאר אֵיין
גָאטט! נָאר וָואס הָאסְט דוּ מִיר גָאר פַאר אַ
חֲתוּנָה פֶּערְפִירְט, מַיין קִינְד? דָאס וֶועט אוּנְז טְהַייעֶר קָאסְטֶען!...
נִיט אַזוֹי גִיךְ חַאפְּט מֶען זִיךְ צוּרִיק אַרוֹיף אוֹיפ׳ן רֶעכְטֶען וֶועג אַז
מֶען שְׁטֶעלְט נָאר אֵיין פוּס נִיט גְלַייךְ... אִיהר, אוּרִיאֵל, בְּלַייבְּט
דֶערְוַוייל דָא, בַּיי מִיר, מִיט דֶעם רֶבִּי׳ס קְלָלוֹת; דָא אִין גָארְטֶען
מֶעגְט אִיהר רוּהִיג זַיין, מַיינֶע בִּילְדֶער וֶועלֶען פוּן אַייךְ גֶעוִויס נִיט
אֶנְטְלוֹיפֶען. אִיךְ מוּז שׁוֹין צוּרִיק פָאהְרֶען קֵיין אַמְשְׂטֶרְדַם. דִיךְ,
יְהוּדִית, וֶועל אִיךְ אוֹיךְ מִיט גֶעהמֶען, לָאמִיר לַייטֶען דִי מַיילֶער
נִיט אוֹיפְרַייסֶען, אוּנ נָאכְהֶער וִוי אַזוֹי גָאטט וֶועט פִירֶען אַזוֹי
וֶועט זַיין! (אב).

יהודית. אִיצְט בִּיסְטוּ מַיינֶער! דוּרְכ׳ן הֵיילִיגֶען אֱמֶת
הָאב אִיךְ דִיךְ גֶעוואוּנֶען... זֶעהסְטוּ וִוי טְהַייעֶר
בַּיי מִיר אִיז דֶער גָאטט, וָואס דוּ הָאסְט מִיךְ גֶעלֶערְנְט צוּ אִיהם
בֶּעטֶען, דֶער גָאטט וָואס רֶעדְט אַרוֹיס פוּנ׳ם פַייעֶר אִין דֶעם הֶערְץ.
אָ, אִיצְט מֶעגֶען מִיר גְלוֹיבֶּען אוּנ הָאפֶען, אִיצְט וֶועסְטוּ מִיךְ שׁוֹין
נִיט אַוֶועק וַוארְפֶען, מַיין לִיעבֶּער! וֶוער עֶס הָאט נָאר אַ פֶּעסְטֶען
ווִילֶען אוּנ הֶערְצֶענְסְקְרַאפְט, דֶער שְׁפְּרִינְגְט אַללְדִינְג אִיבֶּער וִוי אַ
גִבּוֹר!

(דער פארהאנג פאללט)

דְּרִיטֶער אַקְט.

א צימער ביי מנשה׳ן אין אמשטרדם, פערציערט מיט בילדער.

עֶרְשְׁטֶער אוֹיפְטְרִיט.

(מנשה אלליין, זיצט ביים שרייב טיש).

מ נ שׁ ה : אַךְ, נִיט לַאנְג קֶאנן זִיךְ הַאלְטֶען דָאס גְלִיקְק וָואס שְׁווִימְט אוֹיפ׳ן וַואססֶער! אִיךְ זִיץ מִיר דָא אוּנ רֶעכֶען, שְׁרַייבּ מִיר צִיעפֶפֶערן, גְרוֹיסֶע צִיעפֶפֶערן, פְּלוּצִים קוּמְט אָן אֵיין חְוַואלְיֶע אוּנ וְוישְׁט זֵיי אַללֶע אָב ... נֵיין, רֶעכְטֶע חֶשְׁבּוֹנוֹת קֶאנן מֶען נָאר מַאכֶען אוֹיף דֶער פֶעסְטֶער עֶרְד. (ער געהט ארום אוּנ נֶעהמְט פוּנ׳ם טִישׁ אַ׳נ־אַנְדֶער בּוּךְ). אָט דִי חֶשְׁבּוֹנוֹת גֶע־פֶאללֶען מִיר שׁוֹין בֶּעססֶער! אִין דֶעם בּוּךְ גֶעפִינֶען זִיךְ בִּילְדֶער, זַיילֶען, פַאנְטַאנֶען, פַאווִילְיָאנֶען, יֶעדֶעם מִיט זַיין מֶקַח, דִי מֶקָחִים וֶוענֶען נִיט אֲפִילוּ קֵיין קְלֵיינֶע... עֶס רֶעדְט זִיךְ אַזוֹי, הוֹיכֶע מֶקָחִים: דִי קִינְסְטְלֶער לָאזֶען זִיךְ פַאר זֵייעֶר אַרְבֵּייט צוּ טְהַייעֶר בֶּעצָאהלֶען, גְלַייךְ וְוי מִיר צָאהלֶען פַאר דֶעם בִּילְד נָאךְ זַיין וָוערְטְה נָאךְ. נֵיין, מִיר שֶׁאטְצֶען אִינ׳ם בִּילְד נִיט דִי לַיינְוַואנְד, נִיט דִי פַארְבּ, נִיט דִי צַייט וָואס דֶער מַאלֶער הָאט דֶערוֹיף פֶערְבְּרַאכְט, אֲפִילוּ נִיט זַיין טַאלֶענְט, וַוייל אִיהם וָואלְט גֶעוִויס נִיחָא׳ר גֶעוֶוען דָאס בִּילְד בֶּעס־סֶער אַוֶועקְשֶׁענְקֶען עֶה׳דֶער פֶערְקוֹיפֶען; מִיר צָאהלֶען אוּנְזֶער גֶעלְד נָאר פַאר דָאס רֶעכְט דָאס צוּ הָאבֶען, מִיר אַלְלֵיין זָאללֶען קֶאנֶען זִיךְ שְׁפִּיעגְלֶען אִין דֶער שֶׁאנְהֵייט דֶער פוּן. (ער געהט צוּ צוּ דער וואנד אוּנ בּעטראכט איין בילד) וָואס פַאר אַ זִיססֶער תַּעֲנוּג דָאס אִיז — בַּיי זִיךְ צוּ ווִיססֶען, אַז נָאר דוּ אַלְלֵיין הָאסְט עֶס, אַז נָאר דוּ אַלְלֵיין קֶאנְנְסְט עֶס יֶעדֶעם מָאל בֶּעטְרַאכְטֶען, אַז קֵיין שׁוּם צִיקַאוֶוע אוֹיגֶען וֶועלֶען דָא נִיט קוּקֶען. קֵיין שׁוּם פְּרֶעמְד מְבִינוֹת וֶועט זִיךְ דָא נִיט אַרַיינְמִישֶׁען... נִישְׁטָא גָאר טְהַייעֶרס אוּנ שֶׁאנֶערס דֶערְפוּן...

דָארְט, וואו יֶעדֶעס גֶעהט אוֹיף אֵיין גַאנְג, אֵיינֶס אוֹיפ'ן אַנְדֶערֶען, איז אֶרְנְלִיך, קוּמְט דֶער קִינְסְטְלֶער אוּנ שַׁאפְט נָאר אֵיינְס, אוּנ דָאס אֵיינֶע וָוערְדט מַיין אֵייגֶענְס, הֵיילִיג, רֵיין, שֶׁאן, מִיט קֵיינֶעם טְהָאר זִיךְ עֶס נִיט אָנְקֶעהרֶען... קָאנְן מֶען דָא נָאר רֶעדֶען פוּן מְקַחִים, זָאגֶען ס'אִיז צוּ טְהַייֶער אָדֶער וָואהלְפֵייל... (ער זעצט זיך צום טיש) דֶער וַוייל לִיעגֶען מִיר נָאךְ אַלְץ דִי חֶשְׁבּוֹנוֹת אִין קָאפּ... נָאר דַאגוֹת... דַאגוֹת...

צְווייטֶער אוֹיפְטְרִיט:

מנשה אונ יהודית.

יהודית. אוּמֶעטוּם הָאבּ אִיךְ דִיךְ, לִיעבֶּער פָאטֶער, גֶעזוּכְט; דוּ הָאסְט דִיךְ דָא אִין דַיין אַרְבֵּייט אַזוֹי פֶערְטִיעפְט... דֶערְצוּ זֶעהסְטוּ נָאךְ אַזוֹי בְּלַייךְ, אַזוֹי טְרוֹיעֶרִיג אוֹיס.

מנשה. דָאס וַוייזְט זִיךְ דִיר נָאר אוֹיס אַזוֹי, מַיין קִינְד.

יהודית. דִיר הָאט אַוַודַאי זֶעהר גֶעמוּזְט שְׁוֶוער זַיין דָאס אָפְּפֶער, וָואס דוּ הָאסְט דִי טָאג גֶעבְּרַאכְט.

מנשה. דוּ ווייסְט דֶערְנָן נִיט, טָאכְטֶער, אַז יֶענֶעמְס צָרוֹת זֶענֶען פַאר אוּנְז הָצִי נְחָמָה.

יהודית. וָואס מַאכְסְטוּ אַזוֹי דַיינֶע אָפְּפֶער קְלֵיין? דוּ הָאסְט אוּנְטֶער דַיין דַאךְ אַרוּנְטֶערְגֶענוּמֶען דֶעם, וָואס טָאר אִין עֶרְגֶיץ נִיט אַרַיינְקוּמֶען, אֲפִילוּ צוּ זַיין אֵייגֶענֶער מוּטֶער נִיט אַרַיינְגֶעהן... דוּ הָאסְט אִיהם מַצִיל גֶעוֶוען פוּן דִי פַאנַאטִיקֶערְס שְׁלֶעכְטֶע הָאנְד... דוּ בִּיסְט אֲפִילוּ גֶערֵייט אִיהם פַאר אַ זוּהן צוּ זִיךְ אַרַיינְצוּנֶעהמֶען... אִיךְ ווייסס נִיט, דִי וָועלְט הַאלְט דִיךְ פַאר אַ קַאלְטֶען מֶענְשֶׁען, נָאר מֶע אִיז גֶעוָואהנְט שְׁטֶאנְדִיג צוּ

בֶּעטְרַאכְטֶען דִי שָׁאלִיכְטְץ פוּנ׳ם נִיסִיל, אַךְ וֶוען זַיי זָאלְלֶען נָאר קֶענֶען, אַזוֹי וִוי אִיךְ, דֶעם שָׁאנֶעם גֶעשְׁמַאקֶען יָאדֶער!

מ נ ש ה . צוּ פִיעל וֶועזֶען מַאכְסְטוּ פוּן דַיין אַלְטֶען טַאטֶען. אַקָאסְטַאן בִּין אִיךְ מְקַרֵב נִיט צוּ לִיעבּ אִיהם; וָוער עֶס ווילל נִיט לֶעבֶּען וִוי דִי גַאנְצֶע וֶועלְט, דֶער אִיז מִיר פְּרֶעמְד, דֶעם קָאנן אִיךְ נִיט לִיעבּ הָאבֶּען. נָאר וָואס קֶאנן אִיךְ טְהוּן, אַז עֶר אִיז בַּיי דִיר אַזוֹי טְהַייֶער, אַז דוּ הָאסְט שִׁיעֶר נִיט אִין אַללֶע גַאסֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁרַייעֶן אַז דוּ הָאסְט אִיהם לִיעבּ, דוּ הָאסְט נָאר דִי בּוּשָׁה אַוֶועק גֶעלֶעגְט. . . עֶס אִיז מִיר אֲפִילוּ שְׁוֶוער צוּ רֶעדֶען פוּן יֶענֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער סְצֶענֶע . . .

י ה ו ד י ת . (אַן אַזַייט) אוּנ אִיךְ לֶעבּ נָאר מִיט אִיהר!

מ נ ש ה . אִיךְ לֵייקֶען נִיט פַאר קֵיינֶעם, אַז אוּרִיאֵל קֶאנן וֶוערֶען דַיין מַאנן, וֶוען עֶר וֶועט זִיךְ נָאר אוֹיסְגְלַייכֶען מִיט קָהָל; פַאר וָואס אִיךְ בִּין אַזוֹי שְׁוַואךְ אוּנ גִיבּ נָאךְ — וֵוייסְטוּ אַלֵיין, מַיין קִינְד!

י ה ו ד י ת . יָא, וַוייל דוּ הָאסְט רַחֲמָנוּת אוֹיף דַיין טָאכְטֶער, וַוייל עֶס רֶעדְט אִין דִיר דָאס הֶערְץ פוּן אַ טַאטֶען, אוּנ נָאךְ מֶעהר דָאס גֶעפִיהל פוּן אַ מֶענְשֶׁען.

מ נ ש ה . נֵיין, נֵיין, יְהוּדִית, הָאסְט אַ גְרוֹיסֶען טָעוּת! אֶמֶת, קֵיין מֶענְשֶׁענְפַיינְד בִּין אִיךְ נִיט, נָאר שְׁטַארְק לִיעבּ הָאבּ אִיךְ זַיי אוֹיךְ נִיט. דִי עֶרְפַאהרוּנג הָאט מִיךְ גֶעלֶערְנְט — זִיךְ הַאלְטֶען פוּן דֶער וַוייטֶענְס אוּנ לֶעבֶּען פַאר זִיךְ אַללֵיין. גְלוֹיבּ מִיר, מַיין קִינְד, דִי וֶועלְט דַארְף מֶען קֶענֶנֶען. זָאלְסְט גֶעוֶוען זֶעהֶען אַ מָאל, צוּרִיקק מִיט פוּנְפְצֶעהן יָאהרֶע, אַז דָאס דֶעהדִיל הָאט זִיךְ בַּיי מִיר אֵיין מָאל נִיט אַזַא גוּטֶען דֵעה גֶעטְהוּן, אוּנ מֶען הָאט שׁוֹין אָנְגֶעהוֹיבֶּען מוּמְלֶען אַז אִיךְ זֶעץ אָן, הָאבּ אִיךְ צוּר רֶעמָאלְט גַאנְץ אַנְדֶערֶע בַּעֲלֵי טוֹבוֹת גֶעפוּנֶען: אֲפִילוּ אַרֶעכְטֶען

קְרַאבְּץ, אַגוּט וָואָרְט הָאט מֶען פַאר מִיךְ גֶעזְשַאלֶעוָועט, וֶוען מֶען הָאט נָאר דֶערְשְׁמֶאקְט אַז אִיךְ טְרֵיינְק מִיךְ.

יהודית. נָא, אוּנ דִי מַאמֶע מַיינֶע?

מנשה. דַיין מַאמֶע, דֶעם לֶעבְּטִיגֶען גַן עֵדֶן זָאלל זִי הָאבֶּען, טַאקִי נָאר זִי הָאט מִיר גֶעגֶעבֶּען כֹּחַ אוּנ גֶעהָאלְפֶען אַללְדִינְג אִיבֶּערְטְרָאגֶען; דֶערְפַאר אִיז אִיהר נָאךְ בַּיים לֶעבֶּען בֶּעשֶׁעערְט גֶעוָועזֶען זֶעהֶען מַיין מַזָל וִויעדֶער שַׁיינֶען, אוּנ זִי הָאט זִיךְ בַּיי מִיר גֶעאֶלְטֶערְט אִין עוֹשֶׁר אוּנ אִין כָּבוֹד, בִּיז זִי אִיז אִיבֶּער גֶעקוּמֶען דֶעם נַארִישֶׁען חָלוֹם, דִי פִינְשְׁטֶערֶע, קַאלְטֶע, פַאלְשֶׁע וֶועלְט... יָא, טָאכְטֶער מַיינֶע, מֶע דַארְף פְרִיהֶער אַזוֹי פִיעל לַיידֶען וִוי פִיעל אִיךְ, בִּיז מֶען קוּמְט צוּם שֵׂכֶל, אַז אָנְשְׁפַארֶען זִיךְ אִיז נִישְׁטָא אוֹיף קֵיינֶעם, אַז דֶעם מֶענְשֶׁענְס קְרִיוְודֶע וֶועט זִיךְ קֵיינֶער נִיט אָנְנֶעהמֶען, אוּנ פֶערְלָאזֶען קָאנְן מֶען זִיךְ נָאר אוֹיף אֵייגֶענֶע וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער... וֶוער עֶס מַאכְט דוּרְךְ מַיין שׁוּלֶע, פֶערְשְׁלִיעסְט זִיךְ נָאךְ דֶער אַרְבֵּייט מִיט זַיין מִשְׁפָּחָה אִין זַיין הַייזֶעל אוּנ פֶערְרִיעגֶעלְט שְׁטַארְק דִי טְהִיר פַאר'ן לֶעבֶּען, עֶס זָאלל נִיט שְׁטֶארֶען זַיין רוּהֶע.

דיענער. דָאקְטָאר דֶע־סִילְוַוא אִיז גֶעקוּמֶען (נעהמט אוועק).

יהודית. דֶע־סִילְוַוא?

מנשה. אוּנ וואו אִיז אוּרִיאֵל?

יהודית. עֶר אִיז דָאךְ בַּיי אוּנְז בֶּעהַאלְטֶען, אַזוֹי וִוי דוּ הָאסְט גֶעהֵייסֶען.

מנשה. נָא, וֶועט אִיהר נָאךְ אַלְץ, יוּנְגֶע קִינְדֶער, הָאבֶּען צוּטְהוּן מִיט'ן אַלְטֶען דוֹר. אַז מִיר וֶוענֶען אַייךְ גֶעוְנֶער אוּנ שְׁטֶארֶען אַייעֶר גְלִיק. אָט הָאט נָאר אוּרִיאֵל בֶּעקוּמֶען דֶע־סִילְוַוא'ן פַאר אַ בַּעַל טוֹבָה, עֶר ווִילל אִיהם אוֹיסְגְלַייכֶען מִיט אוּנְזֶערֶע רַבָּנִים, עֶר ווִיל דֶעם בֶּעסָן, בֶּן־יוֹחָאִי, אוֹיךְ אַבִּיסֶעל פְרַייעֶר מַאכֶען, נוּ, רוּף זֶשֶׁע מִיר אַקָאסְטָא.

יהודית . גוטער, ליעבער פאטער, פאר וואס בין איך נאך אזוי שוואך, אונ קאנן קיין שום גרויסע זאך אלליין ניט טהון? איך מוז דערווייל נאר לעבען מיט יענעמס חסדים...

מנשה . געה, געה, מיין קינד, אונ שיק מיר אהער דיין פריינד.

יהודית . איך וועל דיך אבער בעטען, טאטע, זיי ניט אזוי קאלט געגען איהם; דו האסט אלץ ליעב דעם גלאנץ פון קונסט, וואס זשע שאמסטו דיך מיט דעם גלאנץ פון דיין הערץ, וואס איז געוויסס שאנער אונ ריינער?

מנשה . (קוקט איהר נאך ווי זי געהט אוועק). קיין שום גרויסע זאך, זאגסטו, קאנסטו אלליין ניט טהון? אוודאי ווילסטו פון קיין גרויסע זאכען ניט וויסען, ווייל דאס ערשטע וואלט נאטהיג געווען פאר דיר צו ברעכען די תאוה אונ דעם הערץ וועניגער שליטא געבען. (דע-סילווא קומט אריין).

דריטער אויפטריט.

מנשה אונ דע-סילווא.

מנשה : ברוך הבא! איך זעה, איהר זענט באמת א רודף שלום, ווי אנ-אלטער גוטער פריינד... נאר איין זאך וועל איך אייך בעטען, איהר זאלט מיך פריי לאזען פון קינות, פון מוסר אונ פון נחמות, ווייל דאס זענען אלץ איבעריגע רעד.

דע-סילווא. איהר זענט א מערקווירדיגער מענש, איהר האט צו פיעל ליב דאס נפשל, דערפאר ווילט איהר נאר שטאנדיג ענטלויפען פון צרות, אונ די צרות לויפען אייך נאך.

מ נ שׁ ה . אִיהר הָאט שׁוין גֶערֶעדְט, מִיטְ'ן בֵּית דִין ?

ד ע = ס י ל ו ו א . אָט קוּם אִיךְ עֶרְשְׁט פוּן דֶער שׁוּל .

מ נ שׁ ה . נָא, אִיז שׁוין דָארְט אַללְדִינְג פֶערְטִיג, עֶר זָאלל זִיךְ אָבְזָאגֶען ? אִיךְ וָואלְט שׁוין גֶערֶען עֶס זָאלל שׁוין זַיין אַ סוֹף, דִי נַארֶעשֶׁע שִׂנְאָה זָאלל אוֹיפְהֶערֶען .

ד ע = ס י ל ו ו א . בַּיי אַייךְ הֵייסְט נַארִישֶׁע שִׂנְאָה דָאס, וָואס מִיר רוּפֶען אָן גְלוֹיבֶען ?

מ נ שׁ ה . בַּיי אַייךְ קוּמְט אוֹים אַז אַ נְקָמָה פוּן אַ שׂוֹנֵא, אָדֶער אַ נֶעץ פוּן אַ פַאלְשֶׁען מֶענְשֶׁען זָאלל מֶען רֶעכְנֶען פַאר עִנְיָנֵי אֱמוּנָה ? אִיהר וַוייסְט דֶענן נִיט אַז בֶּן=יוֹחָאִי מִיט דֶער כְּנוּפְיָא מִיט זַיינֶער הָאבֶּען גָאר אוֹיפְגֶעהֶערְט מִיךְ צוּ גֶערִיסֶען ? הַיינְט זֶעה אִיךְ גַאנְץ גוּט אַז מֶע זוּכְט אוֹיף דֶער בֶּארְזֶע אַנ=אָרְט וואוּ מִיךְ צוּ טְרֶעפֶּען אוּנ, אַז מֶע ווִילל, קָאנן מֶען דֶעם בַּייכְּסְטֶען סוֹחֵר דֶערְקְוֶועטְשֶׁען . . .

ד ע = ס י ל ו וְ א . אִיהר מוּזְט לַיידֶען אוּנ הָאפֶּען .

מ נ שׁ ה . סְ'אִיז אַייךְ גְרִינג צוּ זָאגֶען — הָאפֶּען, לַיידֶען, אַז אִין אֵיין מִינוּט קֶאנן פוּן מִיר וֶוערֶען אַ תֵּל . אִיךְ זָאג אַייךְ, בֶּן=יוֹחָאִי הָאט זִיךְ אוֹיף מַיין לֶעבֶּען גֶענוּמֶען .

ד ע = ס י ל ו ו א . ר' מְנַשֶּׁה !

מ נ שׁ ה . נָא, גֶענוּג, אִיךְ ווִילל אַייךְ נָאר בֶּעטֶען : מַאכְט דָא נִיךְ אַנ=עֶקק, אִיהר הֶערְט ? ווִי וַוייט נִיבֶּער ! אִיהר וֶועט בַּאלְד רֶעדֶען מִיט אַקָאסְטַא'ן, גִיט זְשֶׁע אִיהם צוּ פֶערְשְׁטֶעהן, וָואס עֶר הָאט צוּ טְהוּן, עֶר זָאלל פֶערְשְׁטָאפְּפֶען דָאס מוֹיל פוּן דִי רַבָּנִים, אוּנ עֶס זָאלֶען אוֹיפְהֶערֶען הַאוְוקֶען דִי חַאפְּטֶע הִינְד, וָואס זֵיי הָאבֶּען אָנְגֶערֵייצְט . אַקָאסְטַא וֶועט בַּאלְד אַרַיינְ=קוּמֶען, רֶעדְט זְשֶׁע מִיט אִיהם אִיבֶּער כָּל דָבָר שֹׁרֶשׁ. . . אִיךְ גֶעה אַוֶועק. . . אִיךְ מוּז אַייךְ נָאךְ אָבֶּער זָאגֶען, מִיר זֶענֶען דָאךְ

דָא חָלְעבֶען אַלֵיין, וָועדְליג מִיר דַאכְט זִיךְ הַאלְט אִיהר אוֹיךְ נִיט אַזוֹי שְׁטַארְק פוּן אוּנְזֶערֶע רַבָּנִים. קֶאנן מֶען דֶען כְּאֶמֶת אָנְגֶעהמֶען זֵייעֶר דֶרֶךְ? קֶאנן מֶען דֶענן פָארְדֶערן אַז אַ מֶענְשׁ טְהוּט אוּים דִי קִינְדֶערְשֶׁע שִׁיכְלֶעךְ, עֶר זָאלל זֵיי אוֹיף דֶער אֶלְטֶער וִויעדֶער אָנְטְהוּן? אַז מֶען קֶאנן קְלֵיינֶע קִינְדֶער אַיינְרֶעדֶען, אַז צְוֵויי מָאהל צְוֵויי אִיז פִינְף — דָאס פֶערְשְׁטֶעה אִיךְ, נָאר, אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה אוֹיךְ, אַז בַּיי דִי יָאהרֶען, וָואס דֶער מֶענְשׁ ווילל וִויסֶען פַאר וָואס אוּנ פַאר וֶוען, קֶאנן מֶען אַזֶעלְכֶע חֶשְׁבּוֹנוֹת נִיט מַאכֶען אוּנ ס'אִיז זֶעהר שְׁוֶוער — צְוֵויי מָאל צְוֵויי זָאלל טַאקִי בְּלַייבֶען פִינְף. נָאר... אִיךְ הָאבּ מִיךְ שׁוֹין דָא פֶערְרֶעדְט מִיט אַייךְ, אוֹיף מִיר וַוארְטֶען שׁוֹין מַיינֶע חֶשְׁבּוֹנוֹת (אב).

פִירְמֶער אוֹיפְטְרִיט:

אוריאל אונ דע־סילווא.

אוריאל. (בלייבט שטעהן ביי דער טהיר) דָאס בִּין אִיךְ, דֶע־סִילְוַוא. מָאג דֶער פֶערְשָׁאלְטֶענֶער צוּגֶעהן צוּם הֵיילִיגֶען בֶּעשִׁיצֶער פוּן רֵיינֶע נְשָׁמוֹת?

דע־סילווא. דִי הֵיילִיגְסְטֶע זַאךְ בַּיים מֶענְשֶׁען, אִיז נָאר דָאס גֶעוִויסֶען; דָאס אִיז דֶער הֵיילִיגְסְטֶער חוֹב, וָואס זֶעהר זֶעלְטֶען בֶּעצָאהלְט מֶען עֶס אִיהם מִיט'ן גוּטֶען ווִילֶלֶען. אִיךְ הָאבּ אַייךְ, אַקָאסְטַא, גֶעגֶען מַיין ווִילְלֶען פֶערְמִשְׁפָּט.

אוריאל. אֶמֶת, אִיךְ ווייסס עֶס, אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה אוֹיךְ, אַז אִיהר הָאט מִיר אוּמִיסְטֶען אַ וֶועג אִיבֶּער־גֶעלָאזְט, אַיין אֵיינְצִיגֶען פְרֵייעֶן וֶועג, וָואס אִיךְ הָאבּ אִיהם אָבֶּער נִיט גֶעקֶאנְט אָנְגֶעהמֶען.

דע־סילווא. דָאס וָואס בִּינְדְט אַייךְ אַזוֹי צוּ צוּ יוּדִען — גֶעפֶּאלְט מִיר דַוְקָא. אַייעֶרֶע רַאַיוֹת זֶענֶען אֲפִילוּ

אַבִּיסֶעלֶע פְּרִיקְרֶע אונ דִי לִיעבֶּע אַייֶערֶע מִיט יְהוּדִיתְן, אִיז אוֹיךְ נִיט אַזוֹי גְלַאטט, פוּן דֶעסְט וֶועגֶען נֶעהם אִיךְ אַייךְ צוּ פַאר אַ וָואהלֶען קָרוֹב, אונ עֶס פְּרֵייעט מִיךְ נָאךְ מֶעהר וָואס דֶערְתַּייל וֶועט מַאקִי בְּלַייבֶּען בַּיי אוּנְז אִין אַמְשְׁטֶערְדַם אַזַא בֶּן תּוֹרָה, אַזַא עִילוּי.

אוריאל. אִיז דֶען דָאס אָבֶּער מֶעגְלִיךְ? אֱמֶת, גָאטט הָאט מִיר צוּגֶעשִׁיקְט דִי לִיעבֶּע פוּן אַ מַלְאָךְ;

וָואס טְהוּט מֶען אָבֶּער, אַז אוֹיפֶ'ן גְלַייכֶען וֶועג קָאנן אִיךְ עֶס נִיט דֶערְגְרֵייכֶען.

דע-סילווא. אָט דָאס אִיז דָאךְ דִי גַאנְצֶע זַאךְ וָואס מֶען קָאנן יָא. אִיךְ קוּם עֶרְשְׁט פוּנ'ם בֵּית-דִין, זֵיי זֶענֶען שׁוֹין אַבִּיסֶעל וֵוייכֶער. אַוַדַאי קוּקְט מֶען גָאר אַנְדֶערְשׁ; מִיט מְנַשֶּׁה'ס אֵיידֶעם וֶועט מֶען זִיךְ גָאר אַנְדֶערְשׁ נוֹהֵג זַיין. אִיהר מֶעגְט גַאנְץ זִיכֶער אַהִין גֶעהן, דָאס אָבְזָאגֶען זִיךְ וֶועט פַאר אַייךְ נִיט אַזוֹי שְׁוֶוער זַיין; דְרַיי מָאהל וֶועט אִיהר דַארְפֶען אָנְקְלַאפֶּען אִין שׁוּל אונ וֶועט אַבִּיסֶעלֶע דָארְט אוֹיסְוַוארְטֶען אֶפְשָׁר אַ מִינוּט פִינְף-זֶעכְס, אַי וָואס, דָארְט וֶועט זִיךְ אֶפְשָׁר צוּנ'אוֹיף לוֹיפֶען אַ'נ-עוֹלָם — אִיהר וֵוייסְט דָאךְ וָואהל, מֶענְשֶׁען זֶענֶען שְׁטֶאנְדִיג צוּקַאוֶוע — זָאלל עֶס אַייךְ נָאר נִיט אַארֶען; דֶער נָאךְ וֶועט אִין דֶער גִיךְ אַרוֹיסְקוּמֶען דֶער שַׁמָּשׁ אונ וֶועט אַייךְ אַרַיינְבֶּעטֶען צוּם רָב, ר' בֶּן-עֲקִיבָא, דָארְט וֶועט אִיהר אַ שְׁטִיקֶעל וִיכּוּחַ הָאבֶּען, אונ דִי זַאךְ וֶועט אַ'נ-עֶקק נֶעהמֶען.

אוריאל. וָואס אִיךְ הֶער פוּן אַייךְ — אִיבֶּערְרַאשְׁט מִיךְ שְׁטַארְק. אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה גָאר נִיט פוּן וָואס אִיהר רֶעדְט.

דע-סילווא. ס'טַייטְשׁ, אִיהר דַארְפְט זִיךְ דֶענן נִיט אָבְזָאגֶען?

אוריאל. פוּן וָואס דַארְף אִיךְ מִיךְ אָבְזָאגֶען?

דע-סילווא. אִיהר מַאכְט זִיךְ עֶמֶעס נִיט וִויסֶענְדִיג...

אִיהר פֶערְשְׁטֶעהט דֶענן נִיט, אַז נָאר וֶוען אִיהר

װעט זיך אָבְזָאגֶען פוּן אַײעֶרֶע מַחֲשָׁבוֹת – קָאנן מֶען פוּן אַײך דֶעם חֵרֶם אַרָאבְּנֶעהמֶען.

אוּריאל. זיך אָבְזָאגֶען? דָאס װָארְט קְלִינְגְט מִיר אַזוֹי פְרֶעמְד, אַז מַײנֶע לִיפֶּען קָאנֶען עֶס נָאר מִיט דֶער גְרֶאסְטֶער מִיה׳ נָאךְ אַמָאל אַרוֹיסְזָאגֶען. װֶער הָאט אַײך אָבֶּער גֶעזָאגְט, אַז אִיךְ װִילל גָאר פוּנ׳ם חֵרֶם פְּטוּר װֶערֶען? אִיךְ װִיל נָאר פוּנ׳ם חֵרֶם צוּ׳זיס?

דע-סילווא. אַקָאסְטָא. דֶערְמָאהנְט אַײך נָאר װָאס אִיהר רֶעדְט! צוּ מֵײנְט אִיהר טַאקִי בְּאֶמֶת אַז מֶען קָאנן אַ װֶעלְט אִיבֶּערְלֶעבֶּען אִין חָלוֹם? אִיהר מוּזְט פֶערְשְׁטֶעהן, אַז װֶען אִיהר בְּלַײבְּט אִין חֵרֶם, קָאנְט אִיהר אוֹיף יְהוּדִית׳ן נִיט רֶעכְנֶען; הַײנְט זֶענְט אִיהר טַאקִי פָּשׁוּט מִיט אַײעֶר לֶעבֶּען נִיט זִיכֶער; אֲפִילוּ בַּײ דִי הִיעֶגֶע כְּרִיסְטֶען זֶענֶען מִ י ר תַּקִיף, נִיט אִ י ה ר.

אוּריאל. דָאס װֵײסס אִיךְ גַאנְץ גוּט. אִיךְ זוּךְ מִיר שׁוֹין לַאנְג אַ װֶעג, אִיךְ זָאלל הָאטְשׁ קָאנֶען אַזוֹי בְּלַײבֶּען װִי אִיךְ בִּין. נָאר װָאס הָאט אֵיינְס צוּם אַנְדֶערְן? ... אוֹיבּ אִיהר זֶענְט הָאטְשׁ אֵײן מָאל אִין אַײעֶר לֶעבֶּען גֶעװֶען אַ דֶענְקֶער. אוֹיבּ דָאס לִיכְט פוּן חָכְמָה הָאט חָאטְשׁ אֵײן רֶגַע אוֹיף אַײך גֶעשַׁײנְט – פְרֶעג אִיךְ אַײך אַלֵײן, קָאנְט אִיהר מִיר גָאר אַזוֹי מִיט אַ קַאלְטֶער לֶעבֶּער זָאגֶען: זָאג זִיךְ אָב! מֶאגְט אִיהר עֶס? פְרֶעג אִיךְ אַײךְ!

דע-סעלווא. חֲרָטָה הָאבֶּען שְׁטֶעהט אָן דֶעם גְרֶאסְטֶען מֶענְשֶׁען.

אוּריאל. אַגְרוֹיסֶער מֶענְשׁ גֶעהט שְׁטֶאנְדִיג װַײטֶער נִיט צוּרִיקק.

דע-סילווא. מוֹדֶה זַײן אוֹיף אַ טָעוּת אִיז דַוְקָא נִיט קֵיין עֲבֵירָה.

אוּריאל. אַ טָעוּת קָאנן אִיךְ אֶפְשָׁר הָאבֶּען פַאר מִיר אַלֵײן, גֶעגֶען אַײעֶרֶע רַבָּנִים אָבֶּער, הָאבּ אִ י ךְ רֶעכְט.

דע־סילווא. די רבנים מײנען געערבט צו בלײבען דוקא ניט פאר זיך.

אוריאל. פאר װעמען דען? פאר גאטט? דעם װעג צו איהם קאנן איך אלײן געפינען.

דע־סילווא. אט דאס קרענקט מיך פון אײך צו הערען! שטענדיג האט איהר נאר מורא פאר אפחרת־הכבוד דארט, װאו מען בעריהרט אפילו ניט אײער עהרע. דעם מענשענס חרטה איז ניט געטהיג פאר גאטט, טאקי פאר׳ן מענשען, פאר׳ן גרויסען סדר עולם, איז עס נעטהיג. טהאר דען דער מענש זײן בײ זיך אזא מיוחס? בעטראכט נאר די גרויסע מאשין, אט דאס גאנצע... װאס זעהען מיר זיך אן? א מילב א זאמד...

אוריאל. בײ זיך בין איך מיר אלײן א גאנצע װעלט.

דע־סילווא. יא, אז איהר װעט זיך נאר אנבלאזען...

אוריאל. אויב אזוי, איז בײ אײך די גאנצע װעלט טאקי ניט מעהר װי א נול.

דע־סילווא. איהר האלט זיך פאר א פרײען מענשען, איהר נעמהט זיך אלץ איבער מיט אײער דענקען און איך, אז איך בעטראכט די הײליגע נאטור, דעם טוידט פונ׳ם װינטער, דעם תענוג פונ׳ם פריהלינג, די פערװעלקטע שאנהײט פונ׳ם אסיען, אז איך שטעלל צו דאס גלאז צו די אויגען און װילל זעהן פלעקקען אויף די הויכע פײעריגע שטערן — פיהל איך, אז איך, איהר און נאך פילע אנדערע, װען מען בעטראכט אונז נאר װי אײנציגע בעשאפפעניסען, זענען מיר גאר נישט; מיר לעבען נאר װי אײנציגע שטיקקלעך פון אײן גרויסער קעטט, מיר קאננען נאר פרײ זײן אינאײנעם מיט׳ן כלל. אט דאס איז מײן איבערצײגונג! מיט דער איבערצײגונג האבען שוין מיללױאנען מענשען גליקקליך אבגעלעבט זײער װעלט, און אײער חקירה

וֶועט קײנֶעם נִיט זִיסס מַאכֶען דָאס לֶעבֶען. אִיהר אַלײן, װײסס אִיךְ נִיט, צוּ גֶעפִינְגט אִיהר אִין דֶעם עֶפִּיס אַ גְלִיק.

אוריאל. עֶס קָאנְן זֶעהר גוּט זַײן, דֶע־סִילְוַוא, אַז אַ בְּלִינְדֶער הִיטֶט אָב זַײן שְׁטֶעקֶען, אוּנ בִּפְרַט נָאךְ אַזַא שְׁטֶעקֶען וָואס דִיעֶנְט אִיהם שׁוֹין מֶעהר פוּן דְרַײ טוֹיזֶענְד יָאהר, וִוי אֵײן אוֹיג אִין קָאפּף, וַוײל אִין אֶמֶת אַרַײן אִיז דָאךְ טַאקִי דֶער שְׁטֶעקֶען זַײן אוֹיג, עֶר וַוײזְט אִיהם ווֹאוּהִין צוּ גֶעהן, ווֹאוּ צוּ שְׁטֶעהן, וִוי אַרִיבֶּערְצוּשְׁפְּרִינְגֶען — מִיט אֵײנֶעם וָוארְט, עֶר לָאזְט אִיהם נִיט פַאלֶען. פְּלוּצִים טְהוּט אָבֶער גָאט אַ נֵס אוּנ אֶפְּפֶענְט דֶעם בְּלִינְדֶען דִי אוֹיגֶען, אוּנ עֶר קָאנְן שׁוֹין אַלֵײן קוּקֶען אוֹיף דֶער לִיכְטִיגֶער וֶועלְט אַוַדַאי אִיז אִיהם לְכַתְּחִלָּה אַללְדִינְג טְשׁוּדְנֶע, עֶר זֶעהט פַאר זִיךְ אַלְץ נַײעֶ זַאכֶען, עֶר שְׁרֶעקְט זִיךְ, עֶר גֶעהט פַּאוָואלֶיע, עֶר הָאט אַלְץ מוֹרָא עֶר זָאלל נִיט פַאללֶען, זַײן אוֹיג אִיז נָאךְ נִיט גֶעוָואהנְט מִיט דֶער טְהַײעֶרֶער שַׁײן, אוּנ עֶס וַוײזְט זִיךְ אִיהם אוֹיס, אַז פְרִיהֶער אִיז אִיהם בֶּעססֶער גֶעוֶועזֶען, עֶפֶּעס אַזוֹי וִוי עֶס צִיעֶהְט אִיהם צוּם אַלְטֶען שְׁטֶעקֶען, וָואס הָאט אִיהם טוֹיזֶענְדֶער יָאהרֶען גֶעפִיהרְט בְּשָׁלוֹם... נָא, פְרֶעג אִיךְ אַײךְ, דֶע־סִילְוַוא, דֶערְפַאר וָואס דֶער אֶמֶת קָאנְן נִיט בַּאלְד יֶעדֶען בֶּעפְרִיעדִיגֶען, דֶערְפַאר וָואס נָאךְ אַ בְּלִינְדְקַײט אִיז שְׁוֶוער אַלֶעס הֶעלל צוּ זֶעהן אוּנ גִיךְ לוֹיפֶען, קָאנְן מֶען דֶענְן דֶערְפַאר פָארְדֶערְן פוּן דֶעם, וָואס אִיז זוֹכֶה גֶעוֶועזֶען צוּ וֶוערֶען עֶר זָאל זַײנֶע אָפֶפֶענֶע אוֹיגֶען, בֶּעטְרַאכְטֶען פַאר אַ טָעוּת. זַײן עֶרְשְׁטֶער תַּעֲנוּג פוּנ׳ם פְרַײעֶן קוּק זָאלל גָאר וֶוערֶען אַן עֲבֵירָה? נֵײן! וִוי אַזוֹי עֶס זָאלל מִיר נִיט וֶועה׳ טְהוּן מַײנֶע אוֹיגֶען וָואס אִיךְ הָאבּ נָאר וָואס גֶעאֶפֶּענְט, וִוי אַזוֹי עֶס זָאלל מִיר נִיט שְׁוֶוער זַײן צוּ קוּקֶען אוֹיף דֶער בְּרֶענֶענְדִיגֶער זוּנן, וֶועל אִיךְ מִיךְ פוּן דֶעם זִיססֶען וֶועהטִיק — קֵײן מָאל נִיט אָבְּזָאגֶען.

דע־סילווא. וִוי אִיךְ זֶעה, הָאבּ אִיךְ מִיט אַײךְ גָאר נִיט וָואס צוּ רֶעדֶען. גֶעהט זְשֶׁע אַײעֶר וֶועג, נָאר אַײךְ

װעט נאָכגעהען דער חרם, ניט יהודית; זי װעט אײך אין די פּוסטע װאַלדער ניט נאָכלױפען, נאָכאַמאָל װעט זי דעם רב ניט מעיז זײן, אונ דעם טאַטען איהרען װעט זי געװיסס ניט לאָזען אונגליקקליך װערען. (ער געהט אונ בלײבט שטעהן) װײססט איהר, אײער משל פון בלינדיקײט האט מיך דערמאָהנט אָן אײער בלינדער מאַמע... הערט זשע אױס, אַקאָסטאַ! אין אונזער פאָלק איז זעהר שטאַרק די פאַמיליען־ליעבע; איך װײס, איהר װעט מיר אודאי זאָגען װעגען דוד מיט אבשלום, איז דערפון נאָר קײן ראיה ניט. דאָס איז געװען גאַנץ לאַנג, אַמאָל, נור אין די לעצטע דורות, זײט מיר זענען אין גלות, איז בײ אונז ממילא שטאַרקער געװאָרען די פאַמיליען־ליעבע, װײל מיר האבען זיך נאָר געמוזט האלטען אינאײנעם, קײן נאָהענטערען װי אַ קרוב װײססען מיר ניט, װי די װעלט זאָגט: „בינד מיך אונ װאַרף מיך צװישען די מײניגע". אַט דערפאַר האט זיך בײ אונז אױסגעאַרבײט די גרױססע מצוה פון כבוד אָב ואם, קײנער געהט ניט געגען װיללען פון די עלטערן, קאָננט איהר דענן, אוריאל, רעכנען, אַז דאָס איז אױך נאָר אַ נאַרעשקײט, אַ באַנגעניש צום אַלטען שטאַקקען?.. געפינט זיך דען ניט בא אײך אין האַרצען רחמנות, װען ניט פאַר יהודית, װעניגסטענס פאַר איהר אַלטען טאַטען?... זעהט בערעכענט אײך גוט װעמען איהר דאַרפט פאָלגען: דעם פרײען שׂכל, אָדער דאָס ליעבענדע הערץ? זײט אײך גוט מישב, אונ טהוט אַזױ װי אײער געװיססען װעט אײך הײסען! (ער געהט אװעק).

פינפטער אױפטריט:

אוריאל (אליין).

אוריאל. װאָס מײן געװיססען װעט מיר הײססען... קאָנן עס מיר דענן הײססען דעם אמת פאַר

דֶער לִיעבֶּע פֶּערְבֶּעגֶען ? אֱמֶת, אִיךְ הָאב זֶעהר לִיעב יְהוּדִית'ן . נָאר אִיךְ וָואלְט מִיךְ גֶערֶעכֶנְט פַּאר'ן אֶרְגְסְטֶען, וֶוענן אִיךְ וָואלְט מִיךְ צוּלִיעב אִיהר אָבְגֶעזָאגְט פוּן דֶעם וָואס אִיז מִיר לִיעבֶּער פוּן מַיין גַאנְץ לֶעבֶּען — פוּן מַיין אִיבֶּערְצֵייגוּנְג ! דָאס אִיז אֶרְגֶער וִוי עוֹבֵר שְׁבוּעָה זַיין . . . חֲרָטָה הָאבֶּען קָאנן אִיךְ נִיט . . . עֶס קָאנן זַיין אִיךְ הָאב אַ טָעוּת פַּאר'ן אֱמֶת נָאר פַּאר דִי רַבָּנִים וֶועל אִיךְ דֶעם קָאפּף נִיט אָנְבֶּעגֶען ! (הינטער דער טהיר זאגט א דיענער: „נעהט דערוּוייל אריין, דאס פריילין יהודית וועט באלד ארוֹיסקוּמען") אַ'ים צֶער גֶעהט אַהֶער, אִיךְ מוּז מִיךְ שׁוֹין שְׁטֶעלֶען פוּן דֶער וַוייטֶענְס, אִיךְ זָאל חָלִילָה קֵיינֶעם צוּ קֵיין עֲבֵירָה נִיט בְּרֶענְגֶען . (דער דיענער זאגט ביי דער טהיר : אט דא קאננט איהר אוֹיס־ווארטען) גֶערֶעכְטֶער גָאטט, מַיין מוּטְטֶער !

זֶעכְּסְטֶער אוֹיפְטְרִיט .

אוריאל, אסתר (א בלינדע ביי די האנד פיהרט זי ראובן אונ יואל.)

ראובן. אָט דָא, מַאמֶע, זֶעץ דִיךְ צוּ (ער זעצט זי אין א זעסעל).

אסתר. וֶועט זִי אָבֶּער קוּמֶען אַהֶער ?

יואל. אִיךְ הָאב דֶערְוַוייל אוּנְזֶערֶע נָאמֶען נִיט גֶעזָאגְט.

אסתר. אַךְ, וֶוען אִיךְ וָואלְט זִי גֶעקֶאנְנְט זֶעהן !

אוריאל. (שטעללט זיךְ פאר איהר אוֹיף די קניען) לִיעבֶּע מוּטטֶער !

אסתר. דוּ בִּיסְט עֶס. דַיין הַאנְד הַאלְט אִיךְ, מַיין זוּהן ?

אוריאל. דוּ דֶערְקֶענְנְסְט נָאךְ דַיין פֶערְשָׁאלְטֶענֶעם זוּהן ?

אסתר. אָט זֶעגֶען דַיינֶע הָאר, דַיין בָּארְד, דַיין פָּנִים...

אָט פִיהל אִיךְ דַיינֶע טְהרֶערֶען . יָא , דָאס בִּיסְט;
דֶער חֵרֶם הָאט דִיךְ נָאר נִיט פֶערְאֶנְדֶערְט .

ר א ו ב ן . צוּ לִיעבּ יְהוּדִית'ן זֶענֶען מִיר , בְּרוּדֶער , אַהֶערְ־גֶעקוּמֶען ; דִי מַאמֶע וִויל קֶענֶען דִי , וָואס הָאט אֶפפֶענְטְלִיךְ עֶרְקְלֶערְט אִיהרֶע לִיעבֶּע צוּ דִיר... זִי הָאט זֶעהר גֶעוָואלְלְט אִיהר טָאכְטֶער...

א ו ר י א ל . זֶעהֶען ! אַ יָא , רְאוּבֵן , זָאג זֶעהֶען ! אַךְ וֶוען זִי וָואלְט זִי גֶעקֶאנְנְט מִיט אִיהרֶע אוֹיגֶען זֶעהֶען !

א ס ת ר . אִיךְ הָאבּ גֶעהֶערְט אַז זִי אִיז זֶעהר שֶׁאן , נָאר נָאךְ שֶׁאנֶער אִיז אִיהרֶע לִיעבֶּע. אִין דַיין אוּמְגְלִיקְק הָאט זִי דִיר אִיהר הַאנְד גֶעגֶעבֶּען !

א ו ר י א ל . הָאט מֶען אִיהר שׁוֹין גֶעזָאגְט אַז אִיהר זֶענְט דָא ? זִי הָאט שׁוֹין לַאנְג גֶעוָואלְלְט דִיךְ זֶעהן , נָאר אִיךְ בִּין נִיט מְרוּצֶה גֶעוֶוען . צוּם אוּמְגְלִיקְק קֶאנְן זִי נִיט בְּלַייבֶּען מַיינֶע .

א ס ת ר . אִיךְ הָאבּ עֶס פְרִיהֶער גֶעוואוּסְט .

א ו ר י א ל . וְוִי אַזוֹי ?

י ו א ל . דִי מַאמֶע מֵיינְט דֶעם חֵרֶם , ווַייל מֶען הֶערְט נָאךְ נִיט אִין שְׁטָאדְט פוּנ'ם שָׁלוֹם .

ר א ו ב ן . מִיר מוּזֶען דִיר אוֹיךְ זָאגֶען אַז מִיר פָאהרֶען נִיךְ אַרוֹיס פוּן דַאנֶען קֵיין הַאאג .

א ו ר י א ל . קֵיין הַאאג קְלוֹיבְּט אִיהר זִיךְ נָאר פְּלוּצְלוּנְג אַרוֹיס ? מִיט אוּנְזֶער אַלְטֶער , בְּלִינְדֶער מַאמֶע ?

א ס ת ר . פַאר מִיר אִיז אַלְץ אֵיינְס , מַיין קִינְד , דָארְט וֶועט זִיךְ מִיר אוֹיסְדַאכְטֶען אַז אִיךְ בִּין דָא , פּוּנְקְט וְוִי עֶס פְלֶעגְט זִיךְ מִיר אוֹיסְווַייזֶען דָא אַז מִיר זֶענֶען אִין פָארְטוּגַאל .

אוריאל. וואס־זשע איז ביי אייך אזוינס געשעהען? צו וואס דארפט איהר אוועק פאהרען?

יואל. פערשטעהסטו... ברודער...

אכתר. שווייגט בעססער, חלעבען.

ראובן. פערשטעהסט דו, אונזערע מסחרים, וואס זענען געבליעבען פונ'ם טאטען, האבען זיך פער־גראססערט.

אוריאל. יא, איך ווייסס, דו האסט א גרויססען נאמען שוין אויף דער בארזע.

ראובן. נא, אונ איצט... פערשטעהסט דו...

אוריאל. יא, איצט מוז מען אייך אוודאי דאקוטשען... אונ צו ליעב מיר...

יואל. אזוי ווייזט עס אויס; דיינע שונאים זעהען אז דער חרם שאדט דיך ניט אזוי שטארק, ווילען זיי זיך אן אונז נוקם זיין.

אסתר. שרעקק דיך ניט, מיין קינד, מיר טהוט מען גאר נישט.

ראובן. מען וויל גאר מיט אונז ניט רעדען, מען ענטלויפט פון אונז, נא קאנן מען דאך אזוי גיך דערשטיקקט ווערען, וועלען מיר בעססער אוועק פאהרען.

אוריאל. (אן א זייט) אוי, בלינדע!

אסתר. האר אויס, מיין קינד, ווי איך זעה, איז דיר שווער אויסצוקומען מיט אונזערע יודען... נא, איך וועל דאך ממילא ניט לאנג נאך לעבען... אז עס וועט קומען מיין לעצטע שעה, אונ מיינע אויגען וועלען זיך אפפענען אויף דער אמת'ר וועלט, וועל איך דערזעהען מיינע קינדער... גאטט ווייססט צו וועל איך דיך אויך געפינען צווישען זיי... (זי וויינט) עפים זיימט זיך אזוי לאנג מנשה'ס טאכטער.

יואל. מען האט דאכט זיך, אקלאפ געטהון מיט דער טהיר.

ראובן. איך האר מען געהט.

זיעבעטער אויפטריט.

די פאריגע אונ יהודית.

יהודית. איהר האט מיך געוואלט זעהן מיינע ליעבע הערען? אונ אויך איהר, ליעבע אלטעטשקע? (זי בעטראכט זיי אללע)? אוריאל, דאס מוז געוויסס זיין אונזער מוטער? (זי קוססט איהר די האנד).

אסתר. ניין, ניין, נשמה'ניו! לאס איך דיר א קוש טהון.

יהודית. שוין לאנג האב איך געוואללט אייער ברכה האבען, קענען אויפ'ן פנים די מאמע פון אזא זוהן.

אסתר. אזוי, אזוי, טאכטער מיינע; לויב איהם וועל איך דיך דערפאר ליעב האבען.

יהודית. עס וועט קומען א צייט ווען אללע וועלען איהם ליעב האבען. דערווייל לאז ער זיך בעגעהען מיט אונז.

אסתר. ווי זיכס זעגען דיינע ווארטער, דיין פנים שוועבט מיר פאר מיינע בלינדע אויגען... נאר וואס קאנן איך אבער טהון, אז פאר'ן טוידט קאנן איך דיר אפילו ניט צו זאגען, אוריאל זאל דיר פון מיר א ירושה בלייבען.

יהודית. מיר? זיין צוקינפטיגער פרוי?

אסתר. זיין פרוי? זיין פרוי וועסט דו קיין מאל ניט ווערען... דארפסט ניט דעם טאטען דיינעם

אָנְטְהוּן אַזוֹי פִיעל צָרוֹת; פוּן דֶעם טַאטֶענְס שְׁטוּבּ טְהָארְסְט דוּ נִיט עֶנְטְלוֹיפֶען. דוּ בִּיסְט בַּיי אִיהם אֵיינֶע, אֵיין אוּנ אֵיין קָאפּף.

יהודית. וָואס הֶאר אִיךְ, אוּרִיאֵל? וָואס רֶעדְט זִי? אָט, אַ פָּנִים דוּ ווִילְלְסְט נִיט? (זי בעטראכט איהם לאנג) זַיי מִיר מוֹחֵל, דוּ גְרוֹיסֶער גָאטט! אִיךְ הָאבּ מִיר עֶרְלוֹיבְּט הָאפֶּען אַז פַאר אַזאַ לִיעבֶּע מוּז אִיךְ אַמָאל גְלִיקְלִיךְ לֶעבֶּען אוֹיף דֶער וֶועלְט. (זי פאלט אטהר'ן צו די פיסס).

אוריאל. (בעטראכט לאנג אללע) יָא, גֶערֶעכְט בִּיסְט דוּ דֶע-סִילְוַוא, מִיט דֶעם וָואס דוּ זָאגְסְט אַז בַּיי אוּנְזֶער פָאלְק אִיז נִיטָא קֵיין שְׁטַארְקֶערֶעס פוּן פַאמִילְיֶענְלִיעבֶּע (הוֹיךְ) נָא, וָואס-זְשֶׁע שְׁוַויינְט אִיהר? זָאגְט שׁוֹין אַרוֹיס בִּיז לַאנְג וֶועל אִיךְ מִיךְ מוּטְשֶׁען...

יהודית. עֶר הָאט אוּנְז שׁוֹין מֶעהר נִיט לִיעבּ, טְהַייֶערְע מוּטטֶער!

אוריאל. גִיפְט הָאט זִיךְ צוּגָאסֶען אִין מַיין בְּרוּסְט, אִיךְ זָאלל נָאר קָאנֶען וָואלְט אִיךְ גֶעשְׁרִיעֶן ווִי אַ פֶערְוואוּנְדֶעטֶער לֶאיבּ... אָ, קוּקְט נִיט אוֹיף מִיר מִיט אַזֶעלְבֶּע טְרוֹיעֶרִיגֶע פְּנִימֶער.... דִי טְהְרֶערֶען וָואס אִיהר פֶערְגִיעסְסְט זֶענֶען אַגָאר נִיט גֶעגֶען דֶעם פַייֶער וָואס בְּרֶענְנְט אִין מַיינֶע טְרוּקֶענֶע אוֹיגֶען. אִיהר שְׁוַויינְט? אִיךְ ווֵייס אוֹיף וָואס אִיהר וַוארְט! אִיהר ווִילְלְט מַיין שֵׂכֶל זָאל אִיךְ אוּנְטֶערְגֶעבֶּען דֶעם הֶערְץ, מַיין אִיבֶּערְ-צַייגוּנְג — דֶער לִיעבֶּע? נָא, לָאז-זְשֶׁע זַיין אַזוֹי! וָואס-זְשֶׁע אַארְט עֶס דִיךְ אַזוֹי, דוּ שְׁטָאלְצֶער פֶערְשְׁטַאנְד, וָואס אַרְבֵּייטְסְט דוּ אַזוֹי מַעֲשִׂים? לָאז אַרָאבּ דֶעם קָאפּף, דוּ אוּמְגְלִיקְלִיכֶער בַּעַל גַאֲוָה'נִיק, הֶער אוֹיף צוּ קְרִיכֶען מִיט דִי צֶאהן, בֶּעג זִיךְ בִּיז צוּ דֶער עֶרְד, ווִי אַ וָוארֶם זָאללְסְט דִי קְרִיעכֶען אַלֶע מָאל נִיעדְרִיגֶער אוּנ נִידֶערִיגֶער. זֶעהסְט דוּ דֶענְן נִיט וָואס פַאר אַ אוֹיגֶען עֶס קוּקֶען אוֹיף מִיר? פִיהְלְסְט דוּ דֶענְן נִיט אַז אִיךְ בִּין שְׁוַואךְ, אַז אִיךְ הָאבּ

מיך ניט וואו צו בעהאלטען ?... מאכט זשע אללע צו די אויגען . קוקט ניט אויף מיר אזוי שטארק ! דו, בלינדע מאמע , מאך אויך צו דיינע אויגען ! גענוג... לאזט מיך... איך געה... איך לויף... (ער לויפט ארויס).

יהודית . איצט זעה איך אז פאר דער מאמען האט ער אללעס געאפפערט .

אסתר . נײן, דאס האט ער פון דיינעטוועגען געטוהן :

יואל . געלויבט איז גאטט , איצט וועט ער זיך געוויסס אבזאגען .

אסתר . מיין טהייערע , גאלדענער אוריאל ! לאזט מיך צו איהם, איך וויל איהם אויסקושען איטלעכם אבר, איז דען נאך דא ערגיץ אזא ריינע כשרה נשמה ? קוממט ניכער... אין די גאססען וועל איך שרייען ; קוקט, יודען, אט דאס איז א זוהן וואס האט אמת ליעב זיין מוטטער !... (מען פירט זי אוועק) .

יהודית . (אלליין ביין פענסטער) ער לויפט גאר אן אנ-אטהעם... און גלייך צו דער שול , אבער פלוצים איז ביי איהם אזא פערענדערונג געווארען... קאנן זיין אז איך האב דא גאר אנגעארבייט די גאנצע חרטה ׳

(דער פארהאנג פאללט)

פִירְטֶער אַקְט.

(אַ צימֶמער נעבען דער שול, די וואַנד פֿערהאַנגען מיט מזרח'ן).

עֶרְשְׁטֶער אוֹיפְטְרִיט:

דע־סאנטאס אונ דע־סילווא.

דע־סילווא. אַזוֹי זָאגְט אִיהר, הָאט מֶען קֵיינֶעם צוּ אִיהם דִי גַאנְצֶע צַייט נִיט צוּ גֶעלָאזְט?

דע־סאנטאס. פֶערְשְׁטֶעהְט זִיךְ, אַללְדִינְג גֶעהט עַל פִּי דִין, לָאז עֶר פִיהלֶען אַז עֶס אִיז דָא אַ גָאטט אוֹיף דֶער וֶועלְט!

דע־סילווא. גָאטט הֵייסְסְט זִיכֶער נִיט וַוארְפֶען מִיט שְׁטֵיינֶער.

דע־סאנטאס. דָאס פָאלְק קָאנן מֶען נִיט אַיינְהַאלְטֶען אַז עֶס צוּ הִיצְט זִיךְ, אַוַדַאי הָאט עֶר שׁוֹין אַרוֹיס גֶעזֶעהֶען וִוי אַזוֹי דֶער הֲמוֹן־הָעַם קוּקְט אוֹיף אִיהם, עֶר אִיז נָאר צוּ גֶעקוּממֶען צוּ דֶער שׁוּל, אִיז מֶען אִיהם בֶּעפַאלְאען; אִין אֵיין מִינוּט אִיז עֶר שׁוֹין גֶעלֶעגֶען צוּהַרְג'ט, דִי קְלֵיידֶער צוּרִיססֶען, אוּנ אַזוֹי אִיז עֶר אִיצְט פֶערְשְׁלָאססֶען אִין אַ חֶדֶר מְיוּחָד, עֶר זָאלל תְּשׁוּבָה טְהוּן אוּנ זוֹכֶה זַיין צוּ בֶּעקוּממֶען אַ מְחִילַת עָוֹן.

דע־סילווא. נָאט מֶאג אִיהם שׁוֹין מוֹהֵל זַיין... הָאט מֶען אִיהם גֶעזָאגְט, אַז זַיין מוּטטֶער אִיז קְרַאנְק?

דע־סאנטאס. דִי בְּרִידֶער זַיינֶע זֶענֶען דָא שׁוֹין עֶטְלִיכֶע מָאל גֶעוֶוען, אוּנ הָאבֶען גֶעוָואללְט אִיהם דָאס מוֹדִיעַ זַיין; מֶען דַארְף אִיהם אָבֶער נִיט מְבַלְבֵּל זַיין, עֶר וָואלְט נָאךְ גֶעקָאנְט מֵיינֶען, אַז דֶער חֵרֶם אִיז דָא שׁוּלְדִיג.

דע־סילווא. (אן א זייט) אִיבְרִיגֶע רַחֲמָנוּת!

דע־סאנטאס. יְהוּדִית, דִי חֲצוּפָה, מְנַשֶּׁה'ס טָאכְטֶער, הָאט

דָא אויךְ עֶטְלִיכֶע מָאל גֶעבֶּעטֶען מֶען זָאל זִי אַרֵיינְלָאזֶען.

דע־סילווא. נָא, הָאט מֶען אִיהר אויךְ מִן הַסְתָּם אָבְּגֶעזָאגְט? . . . וֵוייסְט אִיהר אָבֶּער וָואס דָא טְהוּט זִיךְ? גַאנְץ אַמְשְׁטֶרְדַם קְלִינְגְט שׁוֹין מִיט מְנַשֶּׁה'ס אָנְזֶעטְץ. בֶּן־יוֹחָאִי הָאט אִיהם צוּלִיעבּ דֶער טָאכְטֶער אוּנְטֶערְגֶעשְׁטֶעלְט אַ פוּס, אוּנ אַזוֹי גֶעדְרֶעהְט דָאס דְרֶעהְדִיל, אַז דֶער אַלְטֶער טַאטֶע זָאלל מוּזֶען אָדֶער נֶהֱרַג וְנִיזוֹק וֶוערֶען, אָדֶער אַיינְבֶּעטֶען דִי טָאכְטֶער, זִי זָאלל נֶעהְמֶען בֶּן־יוֹחָאִי׳ן. נוּ, אִיז נָאךְ עֶפִּיס אַ שַׁאֲלָה, צוּ יְהוּדִית וֶועט נִיט וֶועללֶען מַצִּיל זַיין דֶעם פָאטֶער פוּן אַן־אוּמְגְלִיק? זִי וֶועט זִיךְ אַוַדַּאי מוּזֶען עֶנְטְשְׁלִיעסֶען אוֹיף דֶעם, וָואס אוּרִיאֵל, קָאנְן זַיין, טְהוּט אִיצְט צוּלִיעבּ הֶער מוּטֶטֶער זַיינֶער, צוּלִיעבּ דִי בְּרִידֶער. אוּנ אַללֶעס וָואס גֶעהְט אִיצְט פָאר, וֵוייסְט עֶר גָאר נִיט;

דע־סאנטאס. בִּיז עֶס וֶועט זִיךְ נִיט עֶנְדִיגֶען זַיין יוֹם הַבְּחִינָה, טְהָאר עֶר נִיט הָאבֶּען קַיין שׁוּם מַגָּע וּמַשָּׂא מִיט מֶענְשֶׁען, הֵן בִּכְתָב וְהֵן בְּעַל פֶּה.

שמש. ס'אִיז דָא אַ בְּרִיעף צוּ אַקָאסְטַא?

דע־סאנטאס. וֵוייסְטוּ דֶענְן נִיט אַז מֶען טְהָאר פוּן זַיינֶעט וֶועגֶען קַיין שׁוּם בְּרִיעף נִיט צוּ נֶעהְמֶען.

שמש. אַ בְּרוּדֶער זַיינֶער הָאט גֶעבְּרַאכְט אוּנ בֶּעט בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ מֶען זָאלל אִיהם אָבְּגֶעבֶּען.

דע־סאנטאס. נֶעהם גִיעבּ צוּרִיקק אָב דֶעם בְּרִיעף; עפ״י דִין טְהָאר קֵיינֶער נִיט צוּקוּמֶען צוּם חוֹטֵא . . .
(דער שמ״ש געהט).

דע־סילווא. זַייט מִיר מוֹחֵל, רֶבִּי, נָאר אִיךְ וֶועל אַייךְ פְרֶאגֶען: וואוּ שְׁטֶעהְט עֶס גֶעשְׁרִיעבֶּען אַז צוּ אַ בַּעַל תְּשׁוּבָה טְהָאר מֶען אֲפִילוּ קֵיין טְרֵייכְט נִיט צוּלָאזֶען? אִיהר וֵוייסְט גַאנְץ גוּט, אַז צוּ דֶער תְּשׁוּבָה הָאבֶּען אִיהם גֶעבְּרַאכְט דִי מוּטֶטֶער

און יְהוּדִית. און מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ תּוּא בָּא לִשְׁמָהּ, צו וָואס זָשֶׁע דַארְף מֶען בַּיי איהם צוּנֶעהמֶען דִי פְרַיינְדְשַׁאפְט וָואס קָאנן אִיהם נָאךְ גִיבֶּער שְׁטַאךְקֶען דָאס הַארְץ, מְחַזֵּק זַיין אִין דֶער גְרוֹיסֶער מִצְוָה וָואס קַיין צַדִּיקִים גְמוּרִים קָאנֶען צו אִיהר אֲפִילוּ נִיט קוּממֶען.

דע=סאנטאס. אָט בַּאלְד וֶועט דִי גַאנְצֶע זַאךְ אַנ=עֶקק נֶעהמֶען; אוּנְזֶער אָב בֵּית דִין, ר' עֲקִיבָא, קוּמְמְט בַּאלְד אַהֶער און וֶועט אַקָאסְטַאן אַלֵיין אִיבֶּערְגֶעבֶּען דָאס פַּאפִּיער וָואס עֶר וֶועט דַארְפֶען אִיבֶּערְלֵייעֶנֶען פַאר אַלֶע אִין שׁוּל. גֶעהט זָשֶׁע אִיהר דֶער וַוייל אִין שׁוּל אַרַיין, מִיר וֶועלֶען בַּאלְד אָנְקוּמֶען.

דע=סילווא. עֶהְדֶער אִיךְ גֶעה אַוֶועק, בֶּעט אִיךְ אַייךְ, אִיהר זָאללְט אִיהם מִיט מֶעהר רַחֲמָנוֹת בֶּעהַאנְדְלֶען; פֶערְגֶעססְט נִיט אַז אִיהר בֶּעקוּמְט גָאר אַנ=אַנְדֶער חִיּוּק וָואס אַקָאסְטַא גִיט זִיךְ אַייךְ אוּנְטֶער. אִיךְ וָואלְט שׁוֹין גֶעוָואללְט זַיין אֶלְטֶער מִיט הַיינְטִיגֶען טָאג, אִיךְ הָאבּ זֶעהר מוֹרָא אִיהר זָאלְט נִיט דַארְפֶען חֲרָטָה הָאבֶּען אוֹיף זַיין חֲרָטָה. (ער געהט אוועק).

צְוַוייטֶער אוֹיפְטְרִיט.

דע־סאנטאס, ר' עקיבא איין אלטער מאן, צוויי מענשען פיהרען איהם, וואן דער עמדן און אוריאל.

בן=עקיבא. אִיז שׁוֹין פֶערְטִיג דָאס פַּאפִּיער פַאר'ן בַּעַל=תְּשׁוּבָה?

עמדן. יָא, אוֹיף פַּארְמִיט אִיז עֶס אוֹיפְגֶעשְׁרִיעבֶּען.

בן=עקיבא. נָא, לָאז מֶען זָשֶׁע אַרַיין פִיהְרֶען קוֹדֶם כָּל דֶעם בַּעַל=תְּשׁוּבָה. זֶעצְט זִיךְ אַנִידֶער, רַבּוֹתַי, מִיר וֶועלֶען זִיךְ נוֹהֵג זַיין ווִי אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערן הָאבֶּען גֶעטְהוּן; קַיין

נַייֶעס אִיז נִיטָא אוֹיף דֶער װֶעלְט. אֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשֶׁמֶשׁ. הַכֹּל הָיָה, אַללְדִינְג אִיז שׁוֹין גֶעװֶעזֶען.

דע־סאנטאס. בַּאלְד װֶעט מֶען אַרײַנבְּרֶענְגֶען אַקָאסְטַא.

בן־עקיבא. זִיצְט רַבּוֹתַי, „הַכֹּל הָיָה", אָט אַללְדִינְג װָאס דֶער הַײנְטִיקֶער פֶערְשַׁײדְטֶער דוֹר מֵײנְט אַז ס'אִיז נַייֶעס, אִיז עֶס שׁוֹין גֶעװֶעזֶען; הַקַדְמוֹנִים, אַפִּיקוֹרְסִים, בַּעֲלֵי כִּתּוֹת — דָאס אִיז שׁוֹין גֶעװֶעזֶען. אִין דֶער הַײלִיגֶער גְמָרָא, גְלוֹיבְּט מִיר, גֶעפִינְגֶען מִיר אַלְלְדִינְג. (אקאסטא קומט אריין) זֶעהְט דִיךְ, אוּרִיאֵל, נִישְׁט קָשֶׁה, דָארְט שְׁטֶעהְט, דַאכְט זִיךְ, אַ בֶּאנְקֶעל, הַא? זֶעץ דִיךְ!

דע־סאנטאס. הַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרוּבָּה, צוּ אַ קְלֵיינֶע צֵייט הָאסְטוּ אוּרִיאֵל אוֹיסְגֶעקְלִיבֶּען פַאר דַיין תְּשׁוּבָה.

בן־עקיבא. לָאזְט מִיךְ רַבּוֹתַי מִיט אִיהם אַ בִּיסֶעל רֶעדֶען. ס'אִיז נִיטָא קֵיין נַייֶעס אוֹיף דֶער װֶעלְט, הַכֹּל הָיָה! אָט זֶעהְסְטוּ, יוּנְגֶער מַאנְן, צְװֵיי װֶעגֶען זֶענֶען דָא פַאר דֶער חֶבְרָה װָאס װֶערְדְט אַבִּיסֶעל גֶעהַאפְּט אִין עֵנְיָן פוּן הַקִירוֹת, פוּן סְפֵקוֹת, װָאס קְרִיעכְט, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, אָראבּ פוּנֶם דֶרֶךְ הַיָשָׁר, פוּן דֶרֶךְ אֱמוּנָה. אֵיינֶער [illegible] אַ [illegible] אָבֶּער אַ [illegible], דֶער אַנְדֶערֶער אִיז [illegible] אוּנ דֶערְפַאר אַ בִּיסֶעלֶע גְרִינְגֶער.

אוריאל. דֶעם קוּרְצֶען, דֶעם קוּרְצֶען װֶעג װִילל אִיךְ! דֶערְהַרְגֶ'ט מִיךְ אַבִּי גִיכֶער! גִיט מִיר אַזַא גִיכֶען טוֹידְט, אִיךְ זָאלל גָאר קֵיין צֵייט נִיט הָאבֶּען עֶפֶּעס צוּ טְרַאכְטֶען.

בן־עקיבא. נָא, אָט זֶעהְסְטוּ, יוּנְגֶער מַאנְן, אָט רֶעדְסְטוּ שׁוֹין װִי אַ קִינְד! צוּ װָאס דַארְפְסְטוּ זִיךְ אַזוֹי אֵיילֶען? דַיין חֲרָטָה אִיז נִיט פַאר אוּנְז נֶאהְטִיג, טַאקִי נָאר פַאר דִיךְ אַלֵיין! נָא, אַז מִיר אַלְטֶע יוּדֶען װֶעלֶען נִיט דֶערְלֶעבֶּען, אִיז

דָא אַ בּוֹרֵא עוֹלָם וָואס לֶעבְּט אֶבִּיג, וֶועט עֶר פוּן דִיר הֲנָאָה הָאבֶּען.

אוּרִיאֵל. ווי פִיעל וְשֶׁע מָאל וֶועל אִיךְ אַייךְ נָאךְ דַארְפֶען אִיבֶּערְחַזֶרְן דָאס, וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹין לַאנְג מוֹדֶה גֶעוֶועזֶען?

בֶּן־עֲקִיבָא. נֵיין, נֵיין, אִיךְ וֵוייס אַז דוּ בִּיסְט שְׁטַארְק אַרָאבּ גֶעפִירְט גֶעוָוארֶען פוּנ'ם אַפִּיקוֹרְסֶת... ס'אִיז אֲפִילוּ קֵיין נַייעֶס נִיט, הַכֹּל הָיָה... נָאר אִיצְט פְרֶעג אִיךְ דִיךְ צוּם לֶעצְטֶען מָאל: בִּיסְטוּ זִיךְ מְתַוֶדֶה בְּלֵב טָהוֹר, אַז מִיט דַיין סֵפֶר הָאסְטוּ גֶעטְהוּן אַ חִלּוּל הַשֵּׁם, הָאסְט גֶעלֶעסְטֶערְט אוּנְזֶער הֵיילִיגֶען נָאמֶען?

אוּרִיאֵל. יָא, גֶעגֶען נָאמֶען, גֶעגֶען יוּדִישֶׁען נָאמֶען הָאבּ אִיךְ גֶעזִינְדִיגְט, אִיךְ בִּין עֶס מוֹדֶה!

דֶע־סַאנְטָאס. דָאס אַלֶעס וָואס דוּ הָאסְט דָא מוֹדֶה גֶעוֶוען אִיז פַאלְשׁ, דוּ בֶּעוַוייז אוּנְז — אוּן וָואס הָאסְטוּ אֶמוּנָה? אוּן וָואס וִוילְסְטוּ לְכָל הַפָּחוֹת מֶען זָאל מֵיינֶען אַז דוּ גְלוֹיבְּסְט?

בֶּן־עֲקִיבָא. וָואס רֶעדְט אִיהר בֶּעוַוייזֶען, ווי קֶאנְט אִיהר זָאגֶען בֶּעוַוייזֶען? טָאר מֶען רֶעדֶען אַזוֹי רֶעדֶען מִיט אַזַא פֶערְפִירְטֶען, מִיט אַזַא הוֹלֶכֶת הַנֶפֶשׁ? אִיז רֶעדֶען מֶעגְלִיךְ צוּ בֶּעוַוייזֶען דָאס וָואס מִיר גְלוֹיבֶּען? ווי טָאר מֶען נָאר פַאר דִי לִיפֶּען בְּרֶענְגֶען אַזַא וָוארְט, וָואס אִין דֶעם לִיעגְט שׁוֹין אַגַאנְץ שְׁטִיק אַפִּיקוֹרְסֶת? דִי זוּן אִיז בֶּעוִויזֶען — זִי שַׁיינְט; דָאס פַייעֶר אִיז בֶּעוִויזֶען — עֶס בְּרֶענְט; דִי תּוֹרָה אִיז בֶּעוִויזֶען — וַוייל זִי אִיז מִן הַשָּׁמַיִם! ווי טָאר מֶען נָאר פְרֶעגֶען? ווי קֶאן מֶען נָאר מְהַרְהֵר זַיין? כְּמַיִיטְשׁ, כְּמַיִיטְשׁ!...

עַמְדָן. נָא זָאג וְשֶׁע אוּנְז אַזוֹי, אוּן וָואס גְלוֹיבְּסְטוּ?

אוּרִיאֵל. אֲנִי מַאֲמִין — הָאבּ אִיךְ אַייךְ שׁוֹין לַאנְג גֶעזָאגְט!

איך גְלויב אַז נָאר מִיר זֶענֶען דִי גְרֶאסְסְטֶע חֲשׁוּבִים בַּיים אויבֶּערְשְׁטֶען, נָאר אוּנְז הָאט עֶר גֶעמַאכְט פַאר זַיינֶע „אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ־נִיקֶעס", אוּנ הָאט אוּנְז גֶעגֶעבֶּען זַיין תּוֹרָה וָואס יֶעדֶעס אוֹת דַארְף בַּיי אוּנְז טְהַייֶער זַיין וְוִי גָאטט אַלֵיין. אִיךְ גְלויבּ אַז מַיין נַארִישֶׁער שֵׂכֶל הָאט מִיךְ פֶערְפִיהרְט, אַז גָאטט'ס דְרָכִים מְהָאר מֶען נִיט נָאכְקְלֶערֶען. אִיךְ גְלויבּ אַז מֶען ד א ר ף גְלויבֶּען, אוּנ דַאנְק אַייךְ זֶעהר דֶער פַאר וָואס אִיהר הָאט מִיךְ בֶּעפְרַייעֶט, אִיךְ זָאלל עֶס אַייךְ נִיט דַארְפֶען בֶּעווייזֶען.

ד ע ־ ס א נ ט א ס. אִין דַיינֶע וָוארְטֶער לִיעגְט נָאךְ אִין גַאנְצֶען דָאס פְרִיהֶערִיגֶע גַדְלוּת.

בֶּן ־ ע ק י ב א. הֶאר מִיךְ, אַקָאסְטַא, קְלויבּ דִיר אוֹיס דֶעם לֶאנְגֶערְן וֶועג, וֶועסְטוּ אַלֵיין זֶעהֶען וְוִי אַללְדִינְג;

וָואס דוּ בִּיסְט אִיצְט דֶערוֹיף מוֹדֶה, וֶועט דִיר טִיעף אִין הֶערְץ אַריין; פָאלְג מִיךְ, מַיין קִינְד, גֶעה מִיט דֶעם וֶועג, וֶועסְטוּ בֶּעקוּמֶמֶען אַ רְפוּאָה צוּ דַיין קְרַאנְקֶער נְשָׁמָה. אַז דוּ ווִילְלְסְט לֶערְנֶען — מֶאגְסְטוּ. נָאר דִי גְמָרָא זָאללְסְטוּ לֶערְנֶען; אִין דֶעם גְרוֹיסֶען יַם הַתַּלְמוּד זָאללְסְטוּ שְׁווימֶען, דַאמָאלְס וֶועסְטוּ גֶעוָואר וֶוערֶען, אַז דוּ בִּיסְט נִיט דֶער עֶרְשְׁטֶער, וָואס הָאט זִיךְ פֶערְבְּלָאנְזֶעט נָאר דֶערְפַאר וָואס עֶר הָאט גֶעוָואלְט צוּפִיעל ווִיסֶען. (צוּ דִי אנדערע רבנים) ס'אִיז אַ מָאל גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער אַפִּיקוֹרֶס, אֱלִישָׁע־בֶּן־אֲבוּיָה הָאט עֶר גֶעהַייסֶען, אַ רֶבִּי הָאט עֶר גֶעהַאט אַ גְרוֹיסֶען תַּנָּאִי, אוּנ אַ תַּלְמִיד נָאךְ אַ גְרֶאסֶערֶען, ר' מֵאִיר. אוּנ נָאר דֶער פַאר וָואס עֶר הָאט גֶעוָואלְט זַיין צוּ אַ קְלוּגֶער (עֶר שְׁטעהט אוֹיף) הָאט אִיהם דָאס פָאלְק פֶערְשָׁאלְטֶען... פּוּנְקְט אַזוֹי וְוִי דוּ בִּיסְט אִיצְט, אַזוֹי אִיז דֶעמָאלְט גֶעוֶוען אֱלִישָׁע. מֶען הָאט אוֹיף אִיהם גֶעשְׁפִּיגֶען קְלֶעק, אוּנ זַיין נָאמֶען אִיז גֶעוָוארֶען לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה. מֶען הָאט גָאר זַיין זֵכֶר נִיט גֶעוָואללְט דֶערְמָאהנֶען, אוּנ מֶען הָאט אִיהם גֶערוּפֶען „אַחֵר" וַוייל עֶר אִיז גֶעוָוארֶען אַ'נ־אַנְדֶער מֶענְשׁ... אוּנ אַז עֶר אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען אִיז פוּנ'ם קֶבֶר גַאנְץ לַאנְג גֶעגַאנְגֶען אַ גְרוֹיסֶער רוֹיךְ,

בּיז ר׳ מֵאִיר מִיט זַיינֶע תְּפִלּוֹת הָאט אוֹיסְגֶעבֶּעטֶען זַיין נְשָׁמָה פוּנ׳ם גֵהִינָם... אַזַא מִין אַחֵר בִּיסְטוּ אִיצְט, אוּרִיאֵל, כ׳אִיז גָאר קֵיין נַייעֶס נִיטָא. הַכֹּל הָיָה!...

אוריאל. דֶער רוֹיךְ אִיז גֶעוֶוען דָאס פַּייעֶר פוּן זַיין נְשָׁמָה וָואס מֶען הָאט לֶעבֶּעדִיגֶערְהֵייט אִין דֶער עֶרְד אַריינְגֶעלֶעגְט! יָא, אִיהר הָאט רֶעכְט וָואס אִיהר רוּפְט מִיךְ אַחֵר; אֱמֶת, אַנ׳אַנְדֶערֶער בִּין אִיךְ אוּנ אֵיין אַנְדֶערֶער וֶועלל אִיךְ תָּמִיד זַיין, ווייל אִין דֶעם לִיעגְט דָאס גַאנְצֶע טִיעפְקֵייט פוּן אוּנְזֶער חָכְמָה. הֶערְט אוֹיס מַיין פֵּירוּשׁ! אִיךְ מֵיין אַז אַחֵר אִיז גָאר קֵיין מָאל אוֹיף דֶער וֶועלְט נִיט גֶעוֶוען, מִיט דֶעם וָוארְט „אַחֵר" הָאט דֶער תַּלְמוּד נָאר גֶעוָואללְט אוּנְז פֶערְשְׁטֶעהֶען גֶעבֶּען וָואס הֵייסְט רֵיין דֶענְקֶען: אַחֵר, הֵייסְט אֵיין אַנְדֶערֶער, אוּנ טַאקִי נָאר אִינ׳ם אַנְדֶערְן, נִיט אִין זִיךְ אַלֵיין קָאנן דֶער מֶענְשׁ פֶערְשְׁטֶעהן וָואס עֶר אִיז אוּנ וִוי אַזוֹי עֶר דַארְף זַיין. קוּקְען אוֹיפ׳ן אַנְדֶערן, בֶּעטְרַאכְטֶען עֶפֶּעס אַנְדֶערְשׁ, הֵייסְט קְלֶערֶען, דֶענְקֶען, מַטִיל סָפֵק זַיין, אוּנ נָאר פוּן סָפֵק קוּמְט אַרוֹיס דֶער אֱמֶת׳ר גְלוֹיבֶּען. דִי בַּעֲלֵי גְמָרָא זֶענֶען גֶעוֶוען קְלִינֶער פוּן אוּנְז, אוּנ דֶערְפַאר הָאבֶּען זֵיי בֶּעשַׁאפֶען אַזַא מִין אַחֵר, וָואס הָאט אַ פְרוּמֶען רֶבִּ׳ין אוּנ נָאךְ אַ פְרוּמֶערן תַּלְמִיד. צְווִישֶׁען צְוֵויי תַּנָאִים הָאבֶּען זֵיי אַריינְגֶענוּמֶען אֵיין אַחֵר, כְּדֵי צוּ ווייזֶען אַז אֱמֶת׳ע פְרוּמְקֵייט שְׁטַאמְט אַרוֹיס פוּן סְפֵקוֹת...

בן־עקיבא. ווִי גֶעפֶאללֶען אַייךְ דִי נַייעֶ תּוֹרוֹת, רַבּוֹתַי! אֱלִישָׁע־בֶּן־אֲבוּיָה אִיז נָאר אוֹיף דֶער וֶועלְט נִיט גֶעוֶוען, אִין אַללֶדִינְג גְלוֹיבְּט מֶען נִיט אוּנ דָאס וָואס עֶס שְׁטֶעהט אָנְגֶעשְׁרִיבֶּען אִין דֶער הֵיילִיגֶער גְמָרָא אִיז נָאר אַ מָשָׁל! גֵיין, אַזֶעלְכֶע חֲקִירוֹת זֶענֶען נִיט פַאר אוּנְזֶער מוֹחַ... גִיט אִיהם דָאס פַּאפִּיער!

דע־כאנטאס. (גיט אקאסטא׳ן דאס פאפיער). נָאר דִי צַייט אַלֵיין וֶועט דִיךְ אֶפְשַׁר קָאנֶנֶען אִיבֶּער מַאכֶען,

וַוייטֶער וֶועט דִיר קֵיינֶער נִיט הֶעלְפֶען, אִיךְ זֶעה אַז דַיין הֶערְץ אִיז נָאר פְּרֶעמְד פוּן דֶעם וָואס דוּ הָאסְט דָא פְּרִיהֶער גֶעזָאגְט אִיצְט בְּלַייבְּט דִיר נָאךְ דִי לֶעצְטֶע שְׁפִּיעל. בַּאלְד וֶועסְטוּ אִין שׁוּל פַארְ'ן גַאנְצֶען עוֹלָם מוֹדֶה וּמִתְוַדֶה זַיין. אֶפְשָׁר וֶועסְטוּ דִיר דָארְטֶען מֶעהר גָאטְט אִין הֶערְץ אַריינְנֶעהמֶען.

אוריאל. אִין שׁוּל, פַארְ'ן גַאנְצֶען עוֹלָם?

בן־עקיבא. קוּק־זְשֶׁע דִיר פְּרִיהֶער גוּט אִיבֶּער דָאס פַּאפִּיער, זָאללְסְט עֶס הוֹיךְ אוּנ פְּרַיי לֵייעֶנֶען פַארְ'ן גַאנְצֶען עוֹלָם... נַא דִיר אַ תּוֹרָה! אַחֵר אִיז אַ'נ־אוֹיסְגֶעטְרַאכְטֶע זַאךְ!... אָט דוּ לֶעבְּסְט דָאךְ, פַאר וָואס־זְשֶׁע אִיז דִיר אַזוֹי שְׁוֶוער צוּ גְלוֹיבֶּען אַז אֱלִישָׁע־בֶּן־אַבוּיָה הָאט אוֹיךְ גֶעלֶעבְּט?...

אוריאל. יָא, אִיהר הָאט רֶעכְט, צוּפִיעל רֶעכְט, אִיךְ לֶעבּ...

בן־עקיבא פֶערְשְׁטֶעהט זִיךְ, נָא הָאט אַחֵר אוֹיךְ גֶעלֶעבְּט פָּאלְג מִיר אוּנ וַוארְף אַוֶועק דִי נַארִישֶׁע חֲקִירוֹת, וֶועט אַוַדַאי גְלַייכֶער זַיין פַאר דִיר, וִוילְלְסְט אַלְץ אוֹיפְטְהוּן חָכְמוֹת... נִיטָא קֵיין נַייעֶס... הַכֹּל הָיָה... נָאר דָארְטֶען, אוֹיבֶען, בַּיי'ם לֶעבֶּעדִיגֶען פָּאטֶער, אִיז דָא נַייעֶס... לֶערֶען, מַיין קִינְד, נֶעהם זִיךְ צוּ דֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה, וֶועסְטוּ ווִיסֶען אַז ס'אִיז שׁוֹין אַללֶדִינְג גֶעוֶוען, דוּ בִּיסְט נִיט דֶער עֶרְשְׁטֶער אוּנ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, נִיט דֶער לֶעצְטֶער אַחֵר... מִיר וֵוייסֶען שׁוֹין... הַכֹּל הָיָה! (אללע רבנים געהען אוועק).

דְרִיטֶער אוֹיפְטְרִיט.

אוריאל אונ ראובן.

אוריאל. (אלליין) נָאךְ שְׁוַוארְצֶער פוּן דִי אוֹתִיוֹת אוֹיף

דֶעם פַּארְמִיט, אִיז בַּיי מִיר אִין הֶערְץ דִי בּוּשָׁה פוּן דֶער וִידוּי אָנְגֶעשְׁרִיעבֶּען! מַיינֶע וואוּנְדֶען וֶועלֶען זִיךְ אַזוֹי גִיךְ נִיט פֶערְהַיילֶען, אוּנ וֶוענן יָא, וֶועלֶען בְּלַייבֶּען אַזוֹינֶע צֵייכֶענְס, וָואס שְׁטֶעהֶען נִיט אָן קֵיין גִבּוֹר... הַיינְטִיגֶע נַאכְט, אִין דֶעם פִינְסְטֶערֶען חֶדֶר, וואוּ מֶען הָאט מִיךְ פֶערְשְׁלָאסֶען, הָאט זִיךְ מִיר גֶעחָלוֹמ'ט מַיין מוּטֶער, זִי אִיז מִיךְ גֶעקוּמֶען טְרֶעסְטֶען, אוּנ מִיט אִיהר אִין אֵיינֶעם אִיז גֶעשְׁטַאנֶען פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען מַיין טְרַייֶע גוּטֶע יְהוּדִית... נָאר גִיךְ אִיז דֶער חָלוֹם אַוֶועק, אוּנ אִיךְ בִּין אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען מִיט בַּעם פוּנְקְט וִוי גַאלִילֶעאוּס... אָ, גַאלִילֶעאוּס! אַז מֶע הָאט דִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט הָאסְט דוּ גֶעמוּזְט מוֹדֶה זַיין אַז דִי עֶרְד דְרֶעהְט זִיךְ נִיט, אוּנ קוֹים הָאט מֶען דִיךְ נָאר אוֹיף אֵיין מִינוּט פְרַיי גֶעלָאזְט – הָאסְטוּ שׁוֹין וִוי אַ דוּנֶער אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁרַייֶען: „דִי עֶרְד דְרֶעהְט זִיךְ פָארְט!" אָט דִי וֶוערְטֶער גִיעבֶּען מִיר קֵיין רוּה נִיט, אוּנ וואוּ אִיךְ שְׁטֶעה אוּנ גֶעה, קְלִינְגְט מִיר אִין דִי אוֹיעֶרן; „זִי דְרֶעהְט זִיךְ פָארְט!" (אונטער די קוליסען זינגט דאס כהאר א קאפיטעל תהלים) זִינְגֶען הֶער אִיךְ! וִוי קְלִינְגֶענְדִיג רֵיין זֶענֶען דִי קִינְדֶערְשֶׁע קוֹלוֹת! גְרוֹיסֶער גָאטט! דוּ וֵוייסְט וִוי מַיין הֶערְץ אִיז צוּבְּרָאכֶען, וִוילְלְסְטוּ דֶענן מֶען זָאלל דִיר דִינֶען מִיט קִנְאָה אוּנ שִׂנְאָה, הֵייסְטוּ דֶענן אֵיין אוּמְגְלִיקְלִיכֶען צוּם אִיבֶּערִיגֶען דֶערְשְׁלָאגֶען?...

ר א ו ב ן. (אונטער די קוליסען) לָאזְט מִיךְ, אִיךְ מוּז אִיהם זֶעהן, לָאזְט מִיךְ!

א ו ר י א ל. דָאס קוֹל פוּן מַיין בְּרוּדֶער הֶער אִיךְ!

ר א ו ב ן. (קומט אריין) אוּרִיאֵל!

א ו ר י א ל. אַייעֶרֶע לִיעבֶּע וֶועט מִיר נֶאטְהִיג זַיין נָאךְ דֶער בּוּשָׁה, נִיט פְרִיהֶער.

ר א ו ב ן. מֶען וִוילל אוּנְז נִיט צוּלָאזֶען צוּ דִיר, אַ בְּרוּדֶער זָאלל נִיט טְהָארֶען זֶעהֶען אַ בְּרוּדֶער! אוּרִיאֵל,

טְרֶעטט אָב! דִי גַאנְצֶע מִשְׁפָּחָה הָאט מִיךְ גֶעשִׁיקְקְט — דוּ זָאלְלְכְט זִיךְ נִיט אָבְזָאגֶען, מִיר וֶועלֶען בֶּעסֶער לַיידֶען, אוּנ דִיךְ בְּרֶענְגֶען צוּ אַ בִּזָיוֹן ווִילְלֶען מִיר נִיט.

אוריאל. הֵיילִיג הָאבּ אִיךְ עֶס גֶעשְׁוָוארֶען דֶער מַאמֶען, אוּנ מוּז...

ראובן. דֶער מַאמֶען... יָא, וֶוען זִי וָואלְט נָאךְ הָאטְשׁ גֶעלֶעבְּט! מִיר הָאבֶען אִיהר שׁוֹין אָבֶער דִי אוֹיגֶען צוּ גֶעמַאכְט, דִי בְּלִינְדֶע אוֹיגֶען וָואס הָאבֶען דִיךְ פַאר׳ן טוֹידְט אִין אַלְלֶע ווִינְקֶעלֶעךְ גֶעזוּכְט.

אוריאל. וָואס זָאגְסְטוּ, אוּנְזֶער מַאמֶע אִיז שׁוֹין נִיטָא?

ראובן. מַיין בְּרִיעף הָאט מֶען דִיר נִיט גֶעוָואלְלְט אִיבֶּערְ־גֶעבֶּען, הָאבּ אִיךְ מִיךְ מִיט גֶעוַואלְד אַהֶער אַרַיינְגֶעכַאפְּט. יָא, מַיין לִיעבֶּער בְּרוּדֶער, נִיטָא שׁוֹין אוּנְזֶער טְהַייעֶרֶע מַאמֶע, אוֹיפ׳ן עוֹלָם הָאֱמֶת אִיז זִי...

אוריאל. זִי אִיז נִיטָא? גְרוֹיסס אִיז מַיין שְׁמֶערְץ! נָאר אֵיין נֶחָמָה הָאבּ אִיךְ פָּארְט, וָואס פַאר׳ן טוֹידְט הָאט זִי מִיךְ שׁוֹין גֶערֶעכֶנְט פַאר אַ בַּעַל תְּשׁוּבָה, נָאךְ עֶה׳דֶער אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַזוֹי פִיעל אָנְגֶעלִיטֶען.

ראובן. מִיר בֶּעטֶען דִיךְ, זָאג זִיךְ אָב פוּן דֶער תְּשׁוּבָה מִיר וֶועלֶען בֶּעסֶער אַרוֹיס קֵיין הַאאג; מְשַׁנֶה מָקוֹם, מְשַׁנֶה מַזָּל...

אוריאל. וָואס זָאגְסְטוּ וַוייטֶער? וֵוייסְטוּ, דֶענן נִיט אַז אִיךְ מוּז מִיךְ שׁוֹין אָבְזָאגֶען? מַיין הֶערְץ אִיז אִין גַאנְצֶען פֶערְקוֹיפְט, אֵיין הֶאלְפְט פוּן דֶער מַאמֶען הָאבּ אִיךְ אִיצְט צוּרִיקק בֶּעקוּמֶען; דִי אַנְדֶערֶע הֶאלְפְט אָבֶער...

ראובן. גֶעהֶער יְהוּדִית׳ן... הֶאר מִיךְ אוֹיס, בְּרוּדֶער...

אוריאל. גֵיין, לָאז מִיךְ! אִיךְ מוּז גֶעהן! מִיךְ רוּפֶען, מִיר ווִינְקֶען דִי אוֹיגֶען פוּן לִיעבֶּע! (עֶר לוֹיפְט אַוֶועק).

פיערטער אויפטריט:

(א שול העלל בעלייכטעט, רבנים, פאלק, אוריאל לויפט אריין. ראובן לויפט איהם נאך).

דע־סאנטאס. אט דא, בײם ארון קודש, פאר דער גאנצער עדה, זיי, אוריאל אקאסטא, חוזר בתשובה.

ראובן. וואַרט, ברודער... נאך איין וואָרט... יהודית...

אוריאל. אט דאס איז דער נאמען וואס היייסט מײַנע שוואכע פיסס שטאַרקער געהען (ער געהט צו צום ארון קודש).

ראובן. ער ווייסט ניט, דער אומגליקליכער, וואס ביי מנשה'ן אין שטוב מהוט זיך... ער ווייסט ניט אַז זיין יהודית איז שוין פאר איהם אויף עביג פערלאָרען.

דע־סאנטאס. הערט אוים יודען! האזינו זאת בני ישראל!

אוריאל. (לייענט) „איך, אוריאל אקאסטא, פון פּארטוגאל, א יוד געבאָרען, בין דא מודה ומתודה פאר גאָטט, אַז איך בין זיינע חסדים ניט ווערטה... נאך א קליין קינד בין איך געוואָרען א כריסט מיט'ן מויל, אונ אין הערצען בין איך געוועזען פרעמד דער רעליגיאָן... אונ אַז איך בין נאך דעם ווידער געוואָרען א יוד, בין איך צו דער אמונה אויך פרעמד געבליעבען... ביידע רעליגיאָנען האב איך פיינד געהאט, נאר נאך מעהר איז מיר נמאס געוואָרען מיין פאלק; איך האב געטהון אללדינג וואס מען טאָהאר ניט, פון היילגע זאכען האב איך געשפּאט, אונ האב אנגעשריעבען א ספר וואס האט מיין מאמען מקצר ימים געוועזען...

ראובן. (אן א זייט) דו ביסט אין דעם ניט שולדיג!

אוריאל. (לייענט) „מיין פעדער איז בלוט, מיינע מחשבות — גיפט, מיין דענקען — פאלש;

אַללְדינְג וָואס אִיךְ הָאבּ גֶערֶעכֶענְט פַאר קְלוּג, פַאר אֶמֶת — אִיז שֶׁקֶר וְכָזָב. דִי תּוֹרָה, דִי נְבִיאִים, הָאט מַיין קְלֵיינֶער שֵׂכֶל נִיט פֶערְשְׁטַאנֶען (ער לייענט וויטער מיט א ציטעריג קול, אונ שטעהט קוים איין אויף די פיסס) אִיךְ הָאבּ פֶערְדִיעֶנְט דֶער פַאר דִי גְרוֹיסֶסְע שְׁטְרָאף, דִי קְלָלָה פוּן מַיין פָאלְק... אִיצְט ווִילל אִיךְ אָבְּקוּמֶען פַאר מַיינֶע זִינְד, אוּנ כְּדֵי צוּ בֶּעווייזֶען אַז אִין מַיין הֶערְץ אִיז שׁוֹין מֶעהר נִיטָא קֵיין גַאֲוָה... בִּין אִיךְ מוּכָן וּמְזוּמָן... דָא בַּיי דֶער טְהִיר... זִיךְ אַנִיעדֶערְלֶעגֶען... אוּנ יֶעדֶער פוּן אַייךְ זָאלל מִיךְ... (ער פאללט אניעדער).

ר א ו ב ן . גֶערֶעכְטֶער נָאטט, וָואס הֶער אִיךְ ?

ד ע ־ ס א נ ט א ס . (לייענט) „אוּנ יֶעדֶער פוּן אַייךְ זָאל אִיהם מִיט דִי פִּיסס טְרֶעטֶען!" (מען טראגט איהם אריאלין אוועק).

פִּינְפְטֶער אוֹיפְטְרִיט .

בן יוחאי אונ דע־סילווא קוממען גיך אריין.

ד ע ־ ס י ל ו ו א . וָואס ווִילְלְט אִיהר טְהוּן, בֶּן יוֹחָאִי ? אִיהר מֶאנְט אַייךְ שֶׁאמֶען, טְהָאר מֶענְן דֶענְן זַיין אַ נוֹקֵם וְנוֹטֵר ?

ב ן ־ י ו ח א י . (קוקט אין די קוליסען) לָאז עֶר אִיצְט פִּיהלֶען, דֶער בַּעַל גַאֲוָה, ווִי אַזוֹי ס'אִיז גוּט זִיךְ צוּ וַואלְגֶערן אִין שְׁטוֹיבּ! לָאז עֶר פִּיהלֶען אַז נִיט שְׁטֶענְדִיג קוּממְט אַזוֹי אוֹיס ווִי מֶען גֶעהמְט זִיךְ פָאר. יְהוּדִית אִיז מַיינֶע, אוּנ זַיין גַאנְצֶער בִּזָיוֹן אִיז נָאר צוּלִיעבּ אַ פוּסְטֶען שָׁאטְטֶען! (ער נעהמט אוועק).

ד ע ־ ס י ל ו ו א . ווֶער קָאנן דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטֶענְס דְרָכִים פֶערְשְׁטֶעהֶען! ? אָט דֶערְט זִיךְ דָאס רָאדֶעל...

בֶּן יוֹחָאִי אִיז שׁוֹין ווִיעדֶער בֶּעגְלִיקְט, אוּנ אַז דֶער מֶענְשׁ הֶעבְּט נָאר אוֹיף אַ קָאפּ, פֶּערְגֶעסְט עֶר שׁוֹין אַז מֶען קָאנֶן ווִיעדֶער פַאלֶען . . . וָואס הֶער אִיךְ? עֶפִּים אַ גֶעטוּמֶעל, אַ רַעשׁ? (עֶר קוּקְט אִין דִי קוּלִיסֶען) אַהַא! בֶּן יוֹחָאִי הָאט דַוְקָא גֶעווָאלְט אִיבֶּער אִיהם אִיבֶּערְטְרֶעטֶען מִיט דִי פִּיסְס ... אַקָאסְטַא אִיז אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען... אִין כַּעַס... אַלֶע לוֹיפֶען אַהֶער...

זֶעכְּסְטֶער אוֹיפְטְרִיט.

(דע־סאנטאס, פאלק, בן־יוחאי אונ אוריאל, לויפען אללע ארויס).

ד ע ־ ס א נ ט א ס. אַ חִלּוּל הַשֵּׁם, אַ גְרוֹיסֶער חִלּוּל הַשֵּׁם!

א ל ל ע. עֶר בֶּעווַייזְט ווַייטֶער זַיין אַפִּיקוֹרְסֶת.

א ו ר י א ל. שְׁווַייגְט אַלֶע, אִיךְ קֶענֶן אַייךְ גוּט! אָט אִיז דֶער שֶׁאנֶער גְבִיר, בֶּן יוֹחָאִי! דָאס הָאסְט דוּ מִיךְ מִיט'ן פִּיסְס אַ קְלַאפּ גֶעטְהָאן!

ד ע ־ ס י ל ו ו א. מִן הַסְתַּם אִיז אַייךְ שׁוֹין אוּרִיאֵל אַזוֹי בֶּעשֶׁעעְרְט. מֶען מוּז אַלְלְדִינְג אִיבֶּערְטְרָאגֶען.

ב ן ־ י ו ח א י. אוֹיב דַיין גַאנְצֶע כַּוָּנָה אִיז גֶעווֶען יְהוּדִית, הָאט דִיךְ גָאטט שׁוֹין בֶּעשְׁטְרָאפְט: מִיט אִ י ה ר קֶערְפֶּער דִיךְ שׁוֹין מֶעהר נִיט אָן; זִי אִיז מַ י י נֶ ע!

א ו ר י א ל. וָואס הֶער אִיךְ?

ד ע ־ ס י ל ו ו א. גֶעגֶען מַזָּל קֶיין מֶען נִיט גֶעהֶען... זָאלְלְסְט גָאר ווִיסֶען וָואס הָאט זִי גֶעבְּרַאכְט דֶערְצוּ... וָואס קָאנֶן מֶען טְהוּן! מֶע מוּז לַיידֶען!

א ו ר י א ל. (שטעהט עטליכע סעקונדען פערטראכט) צוּ לֵיעֵב מֵתִים, דֶע־סִילְוַוא, הָאבּ אִיךְ מִיר דָאס לֶעבֶּען גֶענוּמֶען... אַךְ, ווִי שְׁוַואךְ זֶענֶען מִיר — מֶענְשֶׁען!

ד״עסאטאס. הַמַתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְמוֹר, ווילִלְסְטוּ עֶנְדִיגֶען דִי תְּשׁוּבָה? עֶס הָאט זִיךְ נָאר וָואס אַנְגֶעהוֹיבֶּען . . .

אוריאל. אַזוֹי? נָאךְ נִיט אַללֶעס גֶעעֶנְדִיגְט? הֶארְט וָשֶׁע וָואס אִיךְ וָועל אַייךְ זָאגֶען: „דִי עֶרְד דְרֶעהט זִיךְ פָארְט!"

דע־סילווא. (אָן א זייט) נַאלִילֶעאוּס׳עס וֶוארְטֶער!

אוריאל. אִיצְט מֶאגֶען שׁוֹין דִי שְׁטֵיינֶער אַרָאבְּפַאללֶען פוּן מַיין בְּרוּסְט, מַיין צוּנְג מֶאג אוֹיפְגֶעבוּנְדֶען וֶוערֶען. מַיין פֶערְשְׁטַאנְד מֶאג זִיךְ אוֹיפְהַאפֶּען פוּנ׳ם שְׁלָאף אוּנ ווִי שִׁמְשׁוֹן הַגִבּוֹר צֶערְבַּייסֶען מִיט אֵיין רִידהר דִי שְׁוֶוערֶע קֶעטֶטֶען. מִיט מַיינֶע שְׁוַואכֶע הֶאנְד וֶועל אִיךְ אוּמְוֶוערְפֶען אַייעֶרֶע זַיילֶען . . . עֶה׳דֶער דִי פַאלְשֶׁע דְלִילָה הָאט מִיר נָאךְ אָבְגֶעשׁוֹירֶען דִי הָאר, קֶאנן אִיךְ נָאךְ אוֹיפְהֶעבֶען מִיט שְׁטָאלְץ מַיין קָאפּף אוּנ אַייךְ זָאגֶען בִּפְנֵי כָּל עֵם וְעֵדָה אַז דָאס וָואס אִיךְ הָאב דָא פְרִיהֶער גֶעלֵייעֶנְט — אִיז פַ אלְ שׁ!

אללע. וָואס הֶארֶען מִיר?

אוריאל. אִיהר מֵיינְט, נַארָאנִים, אַז מִיט דִי קְלֵיינֶע לִיבְּטְלִיךְ קֶאנְנְט אִיהר פֶערְדוּנְקֶעלֶן דָאס גְרוֹיסֶע לִיכְט פוּן דֶער זוּנן? אִיהר זֶענְט אַזוֹי ווִי פְלִיעגֶעלֶעךְ וָואס וֶוערֶען אִין אַ זוּמְמֶער־נַאכְט גֶעבָּארֶען אוּנ טַאקִי בַּאלְד פֶערְלָארֶען. צוּם סוֹף ווִילְלְט אִיהר אוּנְזֶער גֵייסְט, אוּנְזֶער גְרוֹיסֶען פְרַייעֶן נֶפֶשׁ, צוּקְאוֶועןְ צוּ פַאלְשֶׁע טוֹידְטֶע אוֹתִיוֹת, וָואס זֶענֶען בַּיי אַייךְ טְהַייעֶרֶער פוּן דֶעם אֶמֶת׳ן לֶעבֶּעדִיגֶען גָאטט? גֵיין, גֶעֱנוּג צוּ זַיין קְנֶעכְט! דִי קְרוֹין פוּן דֶער אֶמֶת׳ער אֱמוּנָה . . . דַארְף זַיין דֶער פֶערְשְׁטַאנְד, אוּנ דָארְט וואוּ ס׳אִיז דָא אַ סָפֵק, אִיז גְלַייכֶער צוּ זוּכֶען בְּ רָ כ וֹ ת בַּיים גַ י יָ ע ם, עֶה׳דֶער בְּלַייבֶּען בַּיים אַ לְ טֶ ע ן מִיט קְ לָ ל וֹ ת אוּנ חֲ רָ מ וֹ ת.

דע־סאנטאס. נָאר אַ דִבּוּק רֶעדְט פוּן דִיר אַרוֹיס!

אוריאל. אַ דִבּוּק גֶעפִינְט אִיהר אִין מִיר? גֵיין! אִיצְט בִּין

אִיךְ אַייֶערֶער! אַייֶער גָאטט דִיעְן אִיךְ! עֶר, וָואס אִיז אַנ׳=אֵל קַנָא וְנוֹקֵם, וָואס טְרֶעטט מִיט דִי פִּיסס דִי פַּיינְד, וָואס פֶּערְפָאלְגְט זֵיי בִּיז דֶעם דְרִיטטֶען דוֹר — עֶר אִיז מַיין גָאטט, אִיהם דִיעְן אִיךְ! (ער לויפט ארוֹיס).

דע=סילווא. גָאטט אִיז מַיין עֵדוּת, אִיךְ בִּין אִין דֶעם חִלוּל הַשֵׁם נִיט שׁוּלְדִיג!

(דער פארהאנג פאללט)

פִינְפְטֶער אַקְט.

(א גארטען ביי מנשה, שאן בעלייכטעט, אין דער טיעף שפאציערען הערום פערשיעדענע גאסט).

עֶרְשְׁטֶער אוֹיפְטְרִיטט.

בן יוחאי, דע=סילווא, אונ גאסט.

בן=יוחאי. אִיךְ דַאנְק אַייךְ, מַיינֶע לִיעבֶּע פְרַיינְד, וָואס מַיין שִׂמְחָה אִיז בַּיי אַייךְ אַזוֹי אָנְגֶעלֶעגְט. אַוַדַאי אִיז מַיין מַזָל אִין הִימֶמעל זֶעהר גְרוֹיסס, אַז אִיךְ הָאבּ דָאס גְלִיקק צוּ בֶּעקוּמֶמֶען אַזַא בְּרִילְלְיַאנְט, מִיט מֶאגֶען, בְּרִידֶער, טְרִינְקֶען לְחַיִים.

דע=סילווא. אִיךְ וֵוייסס נִיט צוּ וָואס קֶעהר אִיצְטֶער דָאס טְרִינְקֶען, ס׳אִיז דָאךְ נָאךְ קוֹדֶם הַחוּפָּה?

בן=יוחאי. אִיךְ וָואלְט שׁוֹין גֶערְן דִי חוּפָּה שְׁטֶעלְלֶען, יֶעדֶע מִינוּט אִיז בַּיי מִיר אַ יָאהר... אָט זֶעהט אִיהר, דֶע=סִילְוַוא? פוּן וַוייטֶען גֶעהט מַיין קְרוֹין, מַיין לֶעבֶּען! בֶּעטְרַאכְט זִי נָאר מִיט מַיינֶע אוֹיגֶען! וִוי קַאלְט אִיהר גֶענְט, מוּזְט אִיהר זִי בֶּעוואוּנְדֶערן. זִי גְלַאנְצְט שֶׁאנֶער פוּן אִיהר גַאנְץ צִיערוּנְג, פוּן אַללֶע אִיהרֶע דִיאמַאנְטֶען.

דע-סילווא . איהר זענט שוין מאקי אין זיעבענטען הימעל, אודאי בין איך צו אלט, איך זאלל אייך נאכ-קריעכען.

צווייטער אויפטריט.

די פאריגע, מנשה, אונ יהודית אין חופה-קלייד.

בן-יוחאי . ווארטליך אן א זייט, מוזט איהר מיר דענן ניט מודה זיין אז ווען זי זאלל מיט דער התונה ניט צופריעדען זיין, וואלט זי זיך ניט אזוי רייך אונ שאן אנגעטהון?

דע-סילווא . פערגעססט ניט אז א כלה טהוט זיך קיין מאל ניט אן; מען טהוט זי אן.

יהודית . מיין הערצליכען דאנק, בעסטע פריינדע! (צו בן-יוחאי) זענען שוין אללע וועכסעל אונטער-געשריעבען?

בן-יוחאי . א, ליעבע יהודית, זיי ניט אזוי גרויזאם! אין אזא שעה ווילסטו צפפען ארויסשווייזען מיט וואס איך האב מיין גליקק געקויפט...

יהודית . ליעבער פאטער, איך בעשוואר דיך, זאללסט מיר איצט זאגען דעם ריינעם אמת: ביסטו ווידער דער אייגענער וואס דו ביסט געוועזען?

מנשה . יא, מיין קינד, איך בין פאר דער וועלט דער-זעלבע מנשה וואנ-דער-סטראטען.

יהודית . ביסטו ווידער צוריקק אין דיין שטאנד, מיט דעם אייגענעם כבוד, מיט דעם אייגענעם נאמען?

מנשה. זַיי רוּהִיג, מַיין טָאכְטֶער, אִיךְ בִּין וִויעדֶער גְלִיקְלִיךְ, נָאךְ מֶעהר גְלִיקְלִיךְ פוּן דֶעם, וָואס דוּ הָאסְט גֶעטְהוּן צוּ לִיעבּ מִיר... וָואס אִיז מִיר אַפִּילוּ נִיט נִיהָא...

יהודית. נָא, אוֹיבּ אַזוֹי... קָאנְן מֶען שׁוֹין שְׁטֶעלֶען אַ חוּפָּה... (זי ווילל געהן אונ פאללט)

מנשה. וָואס אִיז דִיר, מַיין קִינְד?

~~**ב־יוחאי.** ס׳אִיז אִיבֶּער נִיט גוּט.~~

דע־סילווא. נִישְׁט קָשָׁה! שְׁרֶעקְקְט אַייךְ נִיט, לָאז זִי זִיךְ דָא אַפָּאר מִינוּט אָבְּרוּהֶען... גֶעהט אַלֶע... אִיךְ וֶועל שׁוֹין מִיט אִיהר אָנְקוּמֶען. (אללע געהן אוועק, אויססער דע־סילווא אונ יהודית) זֶעץ זִיךְ דָא אַנִידֶער, יְהוּדִית, רוּה זִיךְ אַבִּיסֶעל אָבּ!

יהודית. נֵיין, דָא קָאנְן אִיךְ מִיךְ נִיט זֶעצֶען, אִיהר זֶעהט דֶענְן נִיט אַז דָארְטֶען זִיצְט אַ גֵייסְט... אַטוֹידְטֶער... ווִי דִי וַואנְד ווַייסס...

דע־סילווא. רֶעדְסְט מַיין קִינְד פוּנ׳ם זִינְנֶען.

יהודית. נֵיין, אִיךְ הָאבּ קֵיין טָעוּת נִיט, אָט שְׁטֶעהט עֶר פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען...

דע־סילווא. לָאז דִיךְ נִיט אַזוֹי אָבּ, מֶע טְהָאר בַּיי זִיךְ נִיט אַזוֹי גֶעפַאללֶען זַיין. אוּנ דֶעם קְלָארֶען שֵׂכֶל פֶערְלִיערֶען, אוּנ בִּפְרַט ווֶען דוּ הָאסְט זִיךְ פַאר דַיין טַאטֶען מוֹסֵר נֶפֶשׁ גֶעוֶועזֶען — מֶאגְסְטוּ דַארוּיף בְּפֵירוּשׁ שְׁטָאלְץ זַיין.

יהודית. קָאנְן מֶען דֶען אָבֶּער, פֶעטֶער, שְׁטָאלְץ זַיין אוֹיף מְהָרְגֶען?

דע־סילווא. טְרַאכְט אִיצְט גָאר נִיט אַזוֹי פִיעל, בֶּעסֶער [illegible] פוּן! אִיהם ווֵייסְטוּ דָאךְ...

יהודית. יָא, אִיךְ ווֵייס צוּפִיעל, אוּנ ווֵייס גָאר נִיט...

דע־סילווא. הֶאר מִיךְ אויס, מַיין קִינְד! וָואס אִיז גֶעוֶועז אִיז פֶּערְפַאללֶען, מֶעק דִי גַאנְצֶע זַאךְ אויס... שׁוין צְוֵוי טָאג וֵוייסְט מֶען נִיט וואו עֶר אִיז הִינְגֶעקוּממֶען. עֶר פְלֶעגְט אַלֶין קוּממֶען אויף דֶער מוּטטֶערְס קֶבֶר, הָאט מֶען אִיהם פֶּערְטְרִיעבֶּען פוּנ׳ם בֵּית עוֹלָם, אִיצְט בְּלָאנְקֶעט עֶר זִיךְ אַרוּם, וואו עֶר טָאנְט נֶאבְטִיגְט עֶר נִיט, אוּנ פוּן זַיין נְקָמָה הָאט זִיךְ אויסְגֶעלָאזְט אַ חוֹזֶק...

יהודית. אָ, אִיךְ זָאלל נָאךְ דֶערְלֶעבֶּען זֶעהֶען וִוי עֶר וֶועט זִיךְ נוֹקֵם זַיין אָן זַיינֶע שׂוֹנְאִים...

דע־סילווא. וָואס פַאר אַ רֶעכְט הָאט עֶר זִיךְ נוֹקֵם צוּ זַיין? אויף וֶועמֶען דַארְף עֶר בֶּאז זַיין? אויף בֶּן יוֹחָאִי׳ס צְשִׁירוּת? אויף דֶעם הֵיילִיגֶען חוֹב וָואס דוּ הָאסְט דַיין טַאטֶען בֶּעצָאהלְט? יָא, מֶאג׳סְט שְׁטָאלְץ זַיין דַארוּיף, מַיין קִינְד, אִיךְ זֶעה אַז דוּ בִּיסְט מַיין שְׁוֶועסְטֶערְס טָאכְטֶער!

יהודית. (פערטראכט זיך) זָאגְט מִיר נָאר, פֶּעטֶער, אַז מַיין מַאמֶע אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען, הָאט דֶער טַאטֶע שְׁטַארְק גֶעוֵויינְט?

דע־סילווא. וָואס טוֹיגֶען דִיר דִי טְרוֹיֶערִיגֶע גֶעדַאנְקֶען? וָואס הָאט מֶען גָאר צוּ רֶעדֶען פוּן דֶעם. וָואס מֶען קָאנן עֶס נִיט צוּרִיקק אוּמְקֶעהְרֶען?

יהודית. נֵיין, אִיךְ וִוילל וִויסֶען וִוי אַזוֹי הָאט דֶער טַאטֶע דָאס אִיבֶּער גֶעטְרָאגֶען?

דע־סילווא. דַיין מַאמֶע, עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם... אַ קְלֵיינֶע מַצֵּבָה הָאט עֶר אִיהר גֶעשְׁטֶעללְט?

יהודית. יָא, אִיךְ גֶעדֶענְק אַז אִיךְ בִּין אַ קִינְד גֶעוֶועזֶן, אִיז בַּיי מִיר גֶעשְׁטָארְבֶּען אַ בְּרוּדֶער...

דע־סילווא. אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה נִיט, וָואס דוּ בִּיסְט אִיצְט מַזְכִּיר נְשָׁמוֹת, וֵוייסְטוּ דֶענְן נִיט וָואס פַאר אַ טְהַייֶערֶע מַצֵּבָה עֶס שְׁטֶעהט אויף דַיין בְּרוּדֶערְס קֶבֶר?

הודית. יָא, דֶער שְׁטֵיין דֶעקְקְט אָט אַ פָּנִים אַלְלְדִינְג צוּ... זַייט גֶעזוּנְד, פֶעטֶער...

דע-סילווא. נַיין, בִּיסְט טַאקִי נִיט מִיט אַלֶעמֶען, יְהוּדִית... וִוי אִיךְ זֶעה, בִּיסְטוּ גוּט קְרַאנְק... וָואס אִיז דִיר?... (ער שרייעט) בְּרֶענְגְט וַואסֶער, וַואסֶער בְּרֶענְגְט, גִיכֶער!...

הודית. מֶען דַארְף נִיט, ס'אִיז מִיר שׁוֹין גְרִינְגֶער...

דע-סילווא. מֶען מוּז אָבְּלֶעגֶען דִי חוּפָּה... הָאסְט גָאר קֵיין כֹּחַ נִיט...

יהודית. (צום דיענער וואס ברענגט אריין וואססער) שְׁטֶעלל דָא! (זי בעטראכט שטארק דאס וואססער) קוּמְמְט, פֶעטֶער, גִיט מִיר אַייעֶר הַאנְד... אִיךְ הָאבּ נָאךְ אַזוֹי פִיעל כֹּחַ צוּ שְׁטֶעהֶען אוּנְטֶער דֶער חוּפָּה... (זיי געהען אוועק).

דְרִיטְטֶער אוֹיפְטְרִיט.

אוריאל קוממט אריין גאנץ פערווירט און בלאס.

אוריאל. אַהֶער, צוּ דִיר, יְהוּדִית, מַיין טְהַייעֶר קִינְד, צִיעהט עֶס מִיךְ, דִיךְ צוּ זֶעהן אַצוּנְד, מִיר קְלַאפְּט מַיין הֶערְץ, עֶס צִיטֶערְט שְׁטַארְק דִי בְּרוּסְט; אָ, דִיךְ צוּ זֶעהן, אִיז מַיין לֶעצְטֶע לֶעבֶּענְס-לוּסְט. אָט זֶעה אִיךְ דֶעם גָארְטֶען פַאר מִיר, עֶר אִיז שׁוֹין גָאר נִיט דֶער, דִיךְ צוּ טְרֶעפְפֶען דָא הָאפְּף אִיךְ נִיט מֶעהר. אָ, גֶעשְׁווִינְד אִיז גָאר דַיינֶע לִיעבֶּע אַוֶועק... גְרוֹיסס אִיז דִי וואוּנְד, דִי צָרָה אִיז אָהן אַ'נ-עֶק. אָט אִיז דֶער בּוֹים, דֶער גְרִינֶער, דָא הָאט זִי צוּם לֶעצְטֶען מָאל, מִיר לִיעבֶּע גֶעשְׁוָוארֶען!

פְּרִישׁ אִיז נָאךְ דֶער וֶועהְטִיג, שְׁטַארְק אִיז מַיין שְׁמֶערְץ, עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג אוֹיף דֶעם אָרְט בִּין אִיךְ גְלִיקְקְלִיךְ גֶעוֶועזֶען, דָא פְלֶעגְט

מַיין טְרַייֶער מַלְאָךְ זִיךְ מִיר בֶּעוַויזֶען, דִי אֱמֶת'ע זִיסֶע לִיעבֶּע הָאבּ אִיךְ דָא דֶערְפִיהלְט. אָט דָא, צוּם עֶרְשְׁטֶען מָאל, הָאבּ אִיךְ דֶעם תַּעֲנוּג גֶעהַאט, מַיין שֶׁאנֶע בְּלוּמֶע דָא בְּלִיהֶען צוּ זֶעהֶן. נָאר קוּרְץ אִיז דִי שִׂמְחָה אִינ'ם מֶענְשֶׁענ'ס לֶעבֶּען! ווִי אַ ווָאלְקֶען אִיז דָאס אוּנְגְלִיקק אוֹיף מַיין הִימֶעל אַרוֹיף... מַיין טְרַאכְטֶען, מַיין דֶענְקֶען, הָאט אַלֶּעס בַּיי מִיר בֶּערוּיבְּט, מַיין גְלִיקק אִיז אוֹיף עֶבִּיג אַוֶועק... צְווִישֶׁען דִי גֶעדִיכְטֶע צְווַייגֶען בִּין אִיךְ מִיט אִיהר גֶעזֶעסֶען, גֶעלֶעבְּט הָאבֶּען מִיר אִין צוּקוּנְפְט אוּנ אַלֶּעס אוֹיף דֶער ווֶעלְט פֶערְגֶעסֶען... פְּרִישׁ אִיז נָאךְ דֶער ווֶעהטִיג, אִיהם צוּ טְרָאגֶען אִיז מִיר שְׁווֶער, דֶעם טוֹידְט זוּךְ אִיךְ אִיצְט דָא, לֶעבֶּען ווִילל אִיךְ נִיט מֶעהר. (ער דערהארט א געזאנג פון די קוליסען) הַא, ווָאס הֶער אִיךְ? אָט אַ פְּנִים פּוּנְקְט צוּ דֶער חוּפָּה בִּין אִיךְ אַהֶער גֶעקוּמֶען?... מִיט מַיינֶע אֵייגֶענֶע אוֹיגֶען, מוּז אִיךְ נָאךְ יְהוּדִית'ן צוּם לֶעצְטֶען מָאל דָא זֶעהֶען. (ער קוקט אין די קוליסען) אָט שְׁטֶעהט עֶר דָארְט דֶער שֶׁאנֶער סוֹחֵר פוּן מֶענְשֶׁענְהֶערְצֶער, אוּנ גֶעבֶּען אִיהם שְׁטֶעהט יְהוּדִית אִין ווַייסֶען חוּפָּה־קְלֵייד... דָאס פְּנִים אִיהר'ס אִיז נָאךְ אָבֶּער אַ סַךְ ווַייסֶער... (ער נעהמט ארויס א פיסטאלעט) אָט, מִיט אֵיין קְלַאפּ קָאנן אִיךְ צוּשְׁטֶערֶען דֶעם זִיווּג ווָאס מֶענְשֶׁען הָאבֶּען צוּנ־אוֹיף גֶעפָּארְט. אִין אֵיין רֶגַע פִיהר אִיךְ מִיט דִיר, בֶּן־יוֹחָאי, אוּנְטֶער אוּנְזֶער אַלְטֶען חֶשְׁבּוֹן... (ער ציעלט) נָאר, גְרוֹיסֶער גָאטט, ווָאס זֶעה' אִיךְ? עֶר הָאט אִיהר שׁוֹין דָאס פִינְגֶערל אָנְגֶעטָהן. פֶערְפַאלֶּען, צוּ שְׁפֶּעט... אִיצְט בִּין אִיךְ שׁוֹין אִיבְּרִיג אוֹיף דֶער ווֶעלְט... (ער געהט אוועק).

פִיערְטֶער אוֹיפְטְרִיט:

יהודית, בן יוחאי, גאסט אונ אוריאל.

יהודית. אִיךְ בֶּעט אַייךְ, לָאזְט מִיךְ דָא אַבִּיסֶעל אַלֵיין

זיטצען... מיינע געדאנקען זענען נאך אזוי צושטארט... איך מוז צו מיר קוממען, איך וויל מיך אפאר מינוט אברוהען... געהט... איך קום באלד צוריקק...

בן-יוחאי. ווי שווער ס'איז מיר ניט, דאך וויל איך מיט שמחה די ערשטע בקשה פון מיין הערצענס-געליעבטער יהודית ערפיללען. קוממט, מיינע ליעבע גאסט! (ער געהט אוועק מיט די גאסט).

יהודית. (נעהמט ארויס א פאראשאק אונ שיט אריין אין וואססער) איצט קאנן שוין געשעהען... מיין פאטער וועט זיך געפינען א טרייסט... (זי טרינקט) נאך א שאנע מצבה וועט איהם אללעס פעראנטווערען. (אוריאל קוממט ארויס).

אוריאל. דו ביסט עס, יהודית? ווי גליקקליך בין איך וואס איך קאנן צום לעצטען מאל זעהען מאדאם בן-יוחאי.

יהודית. איך בין עס, אוריאל.

אוריאל. ווען איך זאלל איצט דארפען אוועק פאהרען, וואלסטו מיך שוין ניט פערהאלטען ווי פריהער?... יהודית, יהודית! וואס האסטו געטהון? דיין ארעמער פריינד שטעהט איצט פאר דיר צערבראכען, צעטריעבען אין שטויב! וואו איז דיין מוטה, [illegible]? וואו איז דאס גרויססע פייער וואס האט אנגעצונדען מיין הערץ פון אללע זייטען? זאג, וואס קאננען מיר איצט טהון?

יהודית. אונזערע-וועהטיגען קאנן מען ניט פערגלייכען, אבער ווער קאנן וויססען ווער פון אונז איז אונגליקקליכער?

אוריאל. א, ניט אומזונסט פלעג איך מיך אזוי שטאנדיג שרעקקען פאר פרויען-ליעבע! דיינע ווארטער האסט פונקט אויף דעם ארט געזאגט דעם רב קליינגען מיר

נָאךְ אִין מַיינֶע אוֹיעֶרן! אָ גָאטט, ווִי גִיךְ הָאט זִיךְ אַללֶעס פֶּערְאֶנְדֶערְט.

יהודית. בִּיסְט, מִיר הָאטְשׁ מוֹחֵל, מַיין טְהַייעֶרֶער פְּרַיינְד?

אוריאל. דִיר מוֹחֵל זַיין — פַאר וָואס? הָאסְטוּ דֶענְן אַנְדֶערְשׁ גֶעקָאנְנְט טְהוּן? פַאר וָואס הָאבּ אִיךְ אַנְדֶערְשׁ נִיט גֶעטְהוּן? אָ. מַיין קִינְד, זָאללְסְט נָאר קָאנְנֶען ווִיססֶען, ווִי שְׁווֶער עֶס אִיז דֶעם מֶענְשֶׁען זִיךְ אַלֵיין צוּ פֶּערְאַכְטֶען. אָ, דָאס אִיז אַ גְרוֹיסֶער ווֶעהטִיק!

יהודית. דַיין ווֶעהטִיק, מַיין טְהַייעֶרֶער אוּרִיאֵל, קֶאנְן נָאךְ פֶערְהֵיילְט ווֶערֶען דוּ הָאסְט פַאר דִיר נָאךְ אַ גְרוֹיססֶע, אָפֶּענֶע ווֶעלְט, דוּ הָאסְט נָאךְ גֶענוּג כֹּחַ מִלְחָמָה צוּ הַאלְטֶען מִיט'ן שֶׁקֶר אוּנ אִיבֶּערַאלל בֶּעווַייזֶען דַיין אֱמֶת...

אוריאל. שׁוֹין שְׁפֶּעט יְהוּדִית! ווֶער ווֶעט מִיר אִיצְט גְלוֹיבֶּען? ווֶער ווֶעט אָנְנֶעהמֶען מַיין אֱמֶת? ווֶער עֶס קְרִיעכְט נָאר אֵיין מָאל אַרָאבּ פוּנ'ם ווֶעג — דֶער פֶּערְלִיערְט שׁוֹין דָאס צוּטְרוֹיעֶן, עֶר מֶאג אֲפִילוּ בֶּעווַייזֶען דִי גְרֶעסְסְטֶע נִסִים וְנִפְלָאוֹת... אִיבֶּערְצַייגֶען קָאנְן שׁוֹין קֵיין מָאל נִיט דֶער, וָואס זָאגְט זִיךְ חָאטְשׁ אֵיין מָאל אָבּ פוּן זַיין אִיבֶּערְצַייגוּנְג...

יהודית. נֵיין, אוּרִיאֵל, הָאסְט אַ טָעוּת! דוּ קֶאנְנְסְט נָאךְ, דוּ מוּזְט נָאךְ גֶעהֶען מִיט דַיין גְלַייבֶּען, גְרוֹיכְסֶען ווֶעג! זַיי בַּיי זִיךְ שְׁטַארְק, מַיין לִיעבֶּער, מַיין פְרַיינְד! אִיךְ הֶער מֶען גֶעהט... זַיי גֶעזוּנְד...

אוריאל. דַיין שְׁטִימֶע, יְהוּדִית, אִיז צוּ שְׁוַואךְ, דַיין פָּנִים אִיז צוּ בְּלַאסס...

יהודית. זַיי גֶעזוּנְד אוֹיף עֶבִּיג, מַיין טְהַייעֶרֶער פְרַיינְד!

אוריאל. וָואס אִיז דִיר, יְהוּדִית?

יהודית. גֶעה, גֶעה, מַיין פְרַיינְד, דַארְפְסְט אִיצְט אוֹיף מִיר נִיט קוּקֶען; שְׁפֶּעטֶער ווֶעסְטוּ הֶערֶען...

אוריאל. בִּיסְט הַאַלְבּ טוֹידְט... אוּנ דָאס גְלָאז... אָ, וָואס פַאר אַ שְׁרֶעקְקְלִיכֶער גֶעדַאנְק! דָאס בְּלוּט וֶוערְדְט מִיר אַזְשׁ פֶערְקִיהְלְט...

פִינְפְטֶער אוֹיפְטְרִיט.

מנשה, דע־סילווא, בן יוחאי, דע־סאנטאס אונ נאסי.

מנשה. וואו איז עֶרְגִיץ יְהוּדִית?

דע־סילווא. אַקָאסְטַא!

אוריאל. זֶעהט וָואס איז גֶעוָוארֶען פוּן אַייעֶר קִינְד!

מנשה. וָואס אִיז דִיר, טָאכְטֶער? גָאטט אִיז מִיט דִיר!

יהודית. אִיצְט אִיז מִיר שׁוֹין גָאר גְרִינְג.

מנשה. גְרוֹיסֶער גָאטט, וָואס אִיז דָא גֶעשֶׁעהֶען...? זִי אִיז אַייז קַאלְט...

בן־יוחאי. (קוממט אן) נָא, וָואס זֶעֶע זַיימְט אִיהר זִיךְ דָארְט, מַיינֶע לִיעבֶּע גֶעסְט? דֶער טִישׁ אִיז שׁוֹין גֶערַייט, וואו אִיז יְהוּדִית?

אוריאל. קוּמְם אַהֶער, דוּ נַארִישֶׁער סוֹחֵר, גִיבּ אַ קוּק: אַ שְׁלֶעכְטֶען מִסְחָר הָאסְטוּ גֶעמַאכְט, הָאסְט גֶעוָואלְלְט קוֹיפֶען אַ מֶענְשֶׁענְס הֶערְץ מִיט וֶועכְסְלֶען, דֶער חִלוּף אִיז דִיר נִיט גֶערָאהטֶען.

בן־יוחאי. אָ, גָאטט! וָואס זֶעה אִיךְ? וָואס הֶער אִיךְ?

אוריאל. נָא, וָואס שְׁטֶעהְסְטוּ אַזוֹי. קוּם אַהֶער אוּנ טְרֶעטט מִיךְ נָאךְ אַ מָאל מִיט דִי פִּיסס גֶעבֶּען דֶעם מִזְבֵּחַ! (ער זעצט זיך אנידער צו יהודית׳ס פיסס).

מנשה. [illegible] רַאטֶעוֶועט זִי, דֶע־סִילְוַוא!

דע-סילווא. שוֹין שְׁפֶּאט, מַיין מֶעדיצִין קֶאנן שוֹין דָא נִיט הֶעלְפֶען.

יהודית. (שוואך), מַיין טְהַייעֶרעֶר אוּרִיאֵל, הָאסְטוּ דֶענן גֶעקָאנְט דֶענְקֶען אַז דִי וָואס דוּ הָאסְט אִיהר בֶּעשַׁאפֶען אַ נַייעֶ נְשָׁמָה, אַ הִימְלִישֶׁע וֶועלְט, וֶועט נִיט וִויסֶען וִוי טְרַיי צוּ בְּלַייבֶּען דַיין לִיעבֶּע... מַיין פָאטֶער הָאב אִיךְ גֶערֶעטֶעט מִיט דֶעם (זי רייסט זיך ארונ דעם קראנץ) אוּנ מַאכִי דָאס לָאז אִיךְ דִיר אִיבֶּער צוּם אַנְדֶענְקֶען... ס'אִיז דַיינְס גֶעוֶוען אוּנ דַיינְס דַארְף עֶס אוֹיף עֶבִּיג בְּלַייבֶּען! (זי שטארבט).

אוריאל. (קושט דעם קראנץ אונ לעגט איהם צוריק אויף יהודית'עס קאפ) שְׁלָאף רוּהִיג, מַיין זִיסס קִינְד!... אַייךְ, מְנַשֶּׁה, ווִילל אִיךְ נִיט טְרֶאסְטֶען... אֵיין חֶסֶד שֶׁל אֱמֶת ווִילל אִיךְ נָאר בַּיי אַייךְ בֶּעטֶען: גֶעבֶּען אַייעֶר טָאכְטֶערְס קֶבֶר לָאזֶען אוֹיךְ מַיינֶע בֵּיינֶער רוּהֶען... אִיךְ וֶועל קֵיין קֶבֶר נִיט גֶעפִינֶען, נִיט צְווִישֶׁען יוּדֶען, נִיט צְווִישֶׁען כְּרִיסְטֶען... אִיךְ בִּין פוּן דִי, וָואס עֶנְדִיגֶען זֵייעֶר לֶעבֶּען אוֹיף דֶעם עֶקק וֶועג... קֶאנן זַיין, אַז אַמָאל וֶועט מֶען גֶעפִינֶען מַיין אַלְטֶע צֶערְבְּרָאכֶענֶע מַצֵּבָה אוּנ אֵיימִיצֶער וֶועט אֶפְשָׁר זָאגֶען: אָט דָא לִיעגְט אֵיין אוּמְגְלִיקְלִיכֶער, וָואס הָאט זִיךְ זַיין גַאנְץ לֶעבֶּען גֶעפְּלָאגְט, גֶעזוּכְט צוּ גֶעפִינֶען דֶעם אֱמֶת אוּנ אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען אַ נַארר... נָאר פַאר זַיין טוֹיְדְט אִיז אִיהם פָארְט בֶּעשֶׁעערְט גֶעוֶוען צוּ גֶענִיעסֶען דֶעם טַעַם גַן עֵדֶן אוּנ זַיינֶע קְרַאנְקֶע אוֹיגֶען זֶענֶען לִיכְטִיג גֶעוָוארֶען דוּרְךְ דִי שְׁטְרַאהלֶען פוּן רֵיינֶער אֱמֶת'ער לִיעבֶּע... (ער ווייזט אויף יהודית'ן) זֶעהט וִוי גְרוֹיסס, וִוי הֵיילִיג אִיז דִי לִיעבֶּע! אִיךְ וַוארְף אִיצְט אַוֶועק דֶעם עוֹלָם הַשֶּׁקֶר, וָואס אִיז פוּל מִיט קִנְאָה, שִׂנְאָה, נְקָמוֹת אוּנ רְדִיפוֹת... לֶעבְּט אַייךְ אוּנ וַוארְפְט וַוייטֶער מִיט שְׁטֵיינֶער אוֹיף דִי, וָואס עֶרְלוֹיבֶּען זִיךְ פְרַיי אוֹיפְצוּהֶעבֶּען אַ קָאפּף, וָואס פְרֶאגֶען זִיךְ נִיט אָן בַּא אַייעֶרֶע רַבָּנִים, וֶוען זֵיי הוֹיבֶּען אוֹיף זֵייעֶרֶע אוֹיגֶען צוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא!...